

Nunanut Allanut tunngasutigut naalakkersuinikkut ingerlatsineq pillugu nassuiaat 2018

Saqqani asseq: National Aeronautics and Space Administration (NASA)

UKA 2018/14

Suliap normua: 2018 – 2195

1. Aallaqqaasiut

Kalaallit Nunaata nunat tamalaat akornanni ersarissuunissaa soqutigisaalu qulakkeerniarlugit, nunatta nunat tamalaat akornanni politikikkut egeersimaartumik ingerlatsinissaa pingaaruteqarpoq. Taamaattumik nunani suleqatitsinni pingaarnerni sinnisoqarfeqarnissatta pingaarutilimmik pisariaqarpoq, kiisalu aamma nunat tamalaat akornanni ataatsimiinerni ataatsimeersuarnernilu peqataanissaq malunnaateqarnissaq pingaaruteqarput.

Taamaattumik nuannaarutigaaara Nunanut allanut Ministeri Anders Samuelsen peqatigalugu Ilulissani isumaqatigiissutip ukiunik qulinngortorsiornerani majip 22-anni 23-annilu 2018, Kalaallit Nunaannut Issittumullu pisoq pingaarutilerujussuaq, taamatullu isumaqatigiissut sumiiffimmi issittoqarfimmi eqqissinermik pataassutsimillu pilersitsisoq malunnartissimagatsigu.

Qaaqqusisut saniatigut USA-mit, Canadamit, Ruslandimit, Finlandimit, Sverigemit, Norgemit, Islandimit Savalimmiuniillu sinniisut kiisalu ICC-mut Samerådimullu sinniisut peqataapput. Issittumi Siunnersuissoqatigiinni nunat ilaasortaasut tamarmik, kiisalu Issittumi nunat inoqqaavisa kattuffii arfinillit tamarmik malunnartitsinissamut qaaqusaasimapput, tassalu 2008-mi nalunaarutip akuersissutigineqarnerani issittumi naalagaaffinni sinerialinni tallimaasunit siammasinnerusumik peqataatitsisoqarluni. Taamatut annertusisitsinermi isumaqatigiissummi tunngaviusut atuutilersinneqarnissaannut suleqataasinnaasut amerlanerusut peqataalernissaat siunertaavoq.

Ministerit ataatsimiinneranni issittumi innuttaasut sammineqarnissaata pingaaruteqarnera erseqqissarneqarpoq. Issittumi suliasatta pingaarnersaasa ilagaat sumiiffigisatta oqaluuserineranni aammalu ineriartortinneranni aqutsisuunissarput.

Kalaallit Nunaata Reykjavikimi sinnisoqarfissaa maanna pilersinniarneqarpoq, 2018-imi qaammatit pingasut kingullit ingerlaneranni pisortatigoortumillu ammarnissaa naatsorsuutigineqarpoq. Sinnisoqarfeqalernikkut Islandimik suleqateqarnerup attatiinnarnissaanut annertusinissaanullu, taamatullu politikikkut niuernikkullu attaveqarfiit nukittorsarneqarnissaannut iluaqutaanissaa naatsorsuutigineqarpoq. Attaveqaasersuutit atortulersuutillu pillugit tassani pingaartumik suleqatigiinnermut nakussassaataassasoq naatsorsuutigaara, matumani ilanngullugit silaannakkut angallanneq imaatigullu assartuineq, kisiannili aamma aalisarneq, takornariaqarneq sanaartornermilu suliffissuaqarneq annertunerusumik suleqatigiissutigissallugit orniginartuussapput. Asiameersunut pingaarnertut avammut niuerfiusunut, Japanimut, Kinamut aamma Korea Kujallermut niuernikkut suleqatigiinnerup ataavartumik annertusiartorpoq. Tamanna pillugu Asiami Kalaallit Nunaat takussaanissaa sumiiffimmiinnissaalu immikkut pingaaruteqarpoq. Tassunga atatillugu Naalakkersuisooqatigiit kissaatigaat Kinami sinnisoqarfimmik ammaanissaq, kissaat ukiuni aggersuni immikkut pingaartinneqarluni suliarineqarnissaa naatsorsuutigaara. Asiap kangisissortaniittut nunat aningaasarsiornerisa pitsanngoriartornerannut atasumik niuerfinnut nunatta attaveqarnerulernissaa naatsorsuutigaara, tamaattumillu Kalaallit Nunaata Beijingimi sinnisoqalernissaanut qilanaarpunga.

Taamaattumik naatsorsuutigaarput kangiani Asiami nunat ataasiakkaat, pingaartumik Kina Japanilu, aningaasaqarnikkut suleqatigineri annertunerulissasoq. Kalaallit Nunaata Kinami sinnisoqarfimmik pilersitsineratigut Kalaallit Nunaata suleqatigiinnissamut kissaatigisai amerlasuut pilersinnaassapput.

Kalaallit Nunaata nunanut allanut sullissivia atassuteqarfinnik annertunerujartuinnartumik pilersitsissaaq, unammillernartullu naapittarumaakkavut ingerlaavartumik nalilersortarlugit. Periarfissat pissanganartut, kisiannili ineriartornerit unammillernartuujartut suliasaraavut. Nunanik allanik pissusissamisoortumik suleqateqarnitta ineriartortinneratigut, Kalaallit Nunaata politikikkut aningaasaqarnikkullu ineriartornerata nunanut allanut tunngasutigut ilaanera qulakkeerinneqataassaaq.

Naalakkersuisut piunasaqarnerat aallaavigalugu amerikamiut sakkutooqarfigisimasaanni Camp Century mi silaannarmik avatangiisinillu nalilersuineq aallartippaa. Sakkutooqarfiusimasumit mingutsitsineq avatangiisimut inunnullu ulorianartorsioritirsiratarsinnaavoq, pingaartumik silaannaap

allangoriartornerannit sunnertinnikkut. Camp Century mut tunngatillugu misissuinerit pillugit qulaajaanermut, misissuinerit mingutsitsinermullu saliinermut imaluunniit inunnut avatangii sinullu ajoqusernerusinnaasunut danskit kalaallillu oqartussaasui ukiumi qaangiuttumi ingerlaavartumik oqaloqatigiittarsimapput, naak Namminersorlutik Oqartussat inatsisitigut akisussaaneermut tiguisussaangikkaluartut. Taamatut inissisimaneq suli atuuppoq, akisussaasorlu tassaasariaqarpoq mingutsitsisoq imaluunniit mingutsitsinissamut akuersissummik tunniussisoq.

Pituffik/Thule Air Base mut kiffartuussinissamik isumaqatigiissutissaq pillugu isumaqatigiinniarnit suli ingerlapput, tamannalu immikkut assut pingaartippara. Piffissamilu aggersumi isumaqatiginninniarnit suli ingerlanissaat naatsorsuutigineqarpoq, amerikamiut Kalaallit Nunaanni sakkutooqarfeqarneranni nunatta annertunerpaamik pissarsinissaa anguniarlugu aaqqiissutissamik ataavartumik isumaqatigiissuteqarnissaq anguniarlugu Naalakkersuisut aalajangi usimavaat.

Brexit suli piviusuuvoq aamma Tuluit Nunaata EU-mit aninerata EU-mut Tuluilu Nunaannut Kalaallit Nunaata pissutsitigut attuumassuteqarnera ingammik ilinniartitaanermut, inuussutissanik nakkutilliinermut aalisarnermullu tunngasutigut sunniivigissavaa. EU-mut siunissami isumaqatigiissutikkut suleqatigiinnisarput, siunissamut uki orpassuit ilinniartitaanermut tunngasunut aningaasanik qulakkeerinnissinnaasooq suleqatigiinnissatsinnut pitsaanerpaamik tunngaviususaaq isumaqatiginniniutiginiarsarissavarput, nalorninangitsumik unammillernarpoq suliniuteqarnerullu nanginnissaa pisariaqarpoq, taamaattorli qiimallutalu isumalluarpugut.

Tuluit Nunaat Kalaallit Nunaanniit aalisakkanik pisiortortutut annernut ilaanniippoq. Tuluit Nunaannut tunisinitsinnut tunisassiat pingaarnit tassaapput raajat uutat qalipaajakallu, taamatullu raajat qalipaajarneqanngitsut, saarullit, kullerit kapisillillu tunisaqarnitsinnut pingaarnertut ilaallutik. Aalisarneq pillugu isumaqatigiissutitsinni kalaallit aalisakkanik tunisassiaat EU-p niuerfiinut eqqunneqarnerini akitsuusigaanngillat, tamannalu kalaallit avammut Tuluit Nunaannut niuernerannut tunngaviusimavoq. Tassunga Kalaallit Nunaat Nunatut Imarpiup akianiittutut Nunasiaataasimasutullu (OLT) inissisimanerput pissutigalugu, akitsuuteqanngitsumik inuussutissanik nakkutilliinertaqanngitsumik EU-p iluani niuerfimmuut isersinnaavugut. Isumaqatigiissutit taamaattut nalilersorneqassapput nalilersorneqarlunilu Kalaallit Nunaata maannakkut Tuluit Nunaannut niuernikkut isersinnaanera attanneqassappat.

Kalaallit Nunaata soqutigisai sapinngisamik pitsaanerpaamik qulakkeerniarlugit, Nunanut Allanut Naalakkersuisoqarfik ilungersorluni sulivoq saniatigullu Namminersorlutik Oqartussat iluanni Brexit pillugu aalajangersimasumik siunertaqarluni naalakkersuisoqarfiit akimorlugit suleqatigiissitaq Brexitimut tunngatillugu kalaallit aalajangersimasumik soqutigisaasa erseqqissaaffigineqarnissaannik suliaqartoq aqullugu. Suliaq aammattaaq Danskit Nunanut Allanut ministeeriaqarfialu oqaloqatigiinnikkut ingerlanneqarpoq, EU-p isumaqatiginninniartartuinut Kalaallit Nunaata soqutigisaanik aamma isumaginnittussaammat.

Ilinniartitaanermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Nunanut Allanullu Naalakkersuisoq Vivian Motzfeldt. Nuuk, juuli 2018

Aaqqissuunnera

Aprilip 24-ani Inatsisartunut qinersisoqareernerata kingorna Naalakkersuisooqatigiit nutaat majip 15-anni 2018 ivertinneqarput. Qinersineq Naalakkersuisut akisussaaffiisa allanngortinnerinik kinguneqarpoq. Nunanut allanut Naalakkersuisoqarfik siornatigut Namminiilivinnermut, Nunanut allanut Nunalerinermullu Naalakkersuisoqarfimmi immikkoortortaareerluni maanna namminerisaminik Naalakkersuisoqarfingorpoq.

Nunanut Allanut tunngasutigut naalakkersuinikkut ingerlatsineq pillugu nassuiaammi uani saqqummiuneqartumi Nunanut allanut Immikkoortortaqarfimmut arlaleriarluni innersuussisoqarpoq, nassuiaammi ukiuni kingullerni Naalakkersuisut pingaarnertut suliarisimasaat, aammalu siunissami qaninnermi ineriartornissatut naatsorsuutigineqartut nassuiaatigineqarlutik.

Nalunaarusiaq siornatigutut marlunnut avinneqarsimavoq: Immikkoortoq siullermi suliat nunanut allanut tunngassutillit eqqartorneqarput, immikkoortorlu aappaanni suliasaqarfinit assigiinngitsunit nunanut allanut tunngassutillit suliat nassuiaatigineqarlutik, nunarsuarmioqataajartuinnarnitsinnilu suliat anneru-jartuinnartumik sunnerneqariartorput.

Aaqqissuunneqarnera naammassivoq junip sisamaani 2018

Imarisaa

1.	Aallaqqaasiut	2
	Aaqqissuunna.....	4
2.	Nunanut allanut immikkoortortaqaqfiup aaqqissuussaana	12
2.1	Nunanut allanut immikkoortortap siunnersuisutut inissisimane	13
2.2	Nuummi Nunanut allanut Naalackersuisoqarfik.....	13
2.3	Københavni Kalaallit Nunaata Sinniisoqarfia	13
2.4	Kalaallit Nunaata Bruxelles-imi Sinniisoqarfia	14
2.5	Kalaallit Nunaata Washingtoni Sinniisoqarfia.....	15
2.6	Kalaallit Nunaata Reykjavikimi Sinniisoqarfia.....	16
2.7	Public Diplomacy.....	16
2.8	Nunanit tamalaaneersut ataatsimeersuarnerinut peqataasernerit	18
3.	Naalagaaffeqatigiit Nunanut Allanut, Illersornissamut aamma Sillimaniarnermut ataatsimoorussamik politikkiat.....	20
3.1	Naalagaaffeqatigiit ataatsimiittarneri	20
3.2	Danskit Nunanut allanut ministeriaqarfiannik suleqateqameq	20
3.3	Danskit Illersornissamut ministeriaqarfiannik suleqateqarneq.....	22
4.	Issittumi suleqatigiinneq.....	23
4.1	Issittormiut Siunnersuisoqatigivi.....	23
	Finland 2017-2019-imi Issittormiut Siunnersuisoqatigiivinit siulittaasuutitaqarpoq.....	23
	Issittormiut Siunnersuisoqatigiivisa ilioriusissiorlutik sulinerat.....	23
4.2	Nunap Inoqqaavisa Allattoqarfia (IPS).....	23
4.3	Piujuartitsinissamik tunngaveqarluni Ineriartortitsineq pillugu suleqatigiissitaq (SDWG).....	24
4.4	Issittup imarpittaani aalisarneq	24
4.5	Nunaviup immap naqqatigut avalassaanganera pillugu suliniut.....	24
5.	Nunat Avannarliit aamma Nunat Avannarliit Killiit suleqatiginerat.....	26
5.1	Ministeritigoortumik suleqatigiinneq.....	26
5.2	Suleqatigiinnikkut suliassat 2018-imi	26
5.3	Nunat Avannarliit Killiit Suleqatigiinnera ukiumoortumillu ataatsimiittarnerat	27
5.4	Nunat Avannarliit Killiit Siunnersuisoqatigiivisa aalajangersimasumik sammisaqarlutik ataatsimeersuarnerat 2018	28
5.5	Islandimut Savalimmiunullu tikeraartarnerit taakkuninngalu ataatsimeeqateqartarnerit allat.....	28
6.	Europamut tunngatillugu suleqatigiinneq – EU.....	30
6.1	Aalisarneq pillugu isumaqatigiissut.....	31
6.2	Ataatsimoorluni nalunaarut	31
6.3	Den Europæiske Union-ip aamma Kalaallit Nunaata akornanni peqatigiilluni suleqatigiinnissamut isumaqatigiissut.....	31

2017-imi piffissap qiteqqunnerani naliliineq.....	32
Ilinniartitaanermut tunngassuteqartuni naalakkersuinnikkut oqaloqatigiinniarluni ataatsimiittarnerit...	32
6.4 Suleqatigiinnissamik isumaqatigiissut (OLT-mik aaqqissuussineq).....	33
6.5 Nunanit EU-mut ilaasortaasunit nunasiaataasimasut (OLT) suleqatigiinnerat	34
6.6 Brexit.....	36
6.7 Imartat	37
Our Oceans 2017.....	37
Large Ocean Nation Forum	37
6.8 Pilersaarutit EU-mut suleqatigiissutigineqarneri	37
Northern Periphery and Arctic Programme (NPA).....	38
Den Europæiske Investeringsbank (EIB)	38
Angunigalimmik aningaasaliisarnerit pillugu Europamiut aningaasaateqarfiat (EFSI).....	38
Horizon 2020	39
BEST 2.0.....	39
Erasmus+.....	39
COSME	39
6.9 EU’p Issittumut politikkaa.	39
Arctic Stakeholder Forum	39
6.10 Puisinit tunisassianik EU-mi niuernermut inerteqqut pillugu peqqussut	40
Puisit amii aamma Quick Response kode (QR Kode – ”sukkasuumik qisuariarnissamut kode”)	41
6.11 Kimberley Processens Certificerings Ordning (KPCS)	41
6.12 EU-p nunat ilaasortaannngitsut suleqataannngitsut akileraartarnermut inatsisitigut oqartussaaffeqarfiiinik allattugaatai.....	42
6.13 EU-mik EU-mullu atasunik oqalliffinnik suleqatigiinnerup annertusinissaanut Kalaallit Nunaata periarfissai pillugit nassuiaat.....	42
6.14 Arctic Futures Symposium.....	42
6.15 European Arctic Dialogue Seminar.....	43
6.16 Tikeraarnerit ataatsimiinnerillu allat	43
7. USA-mik aamma Canadamik suleqateqarneq.....	45
7.1 USA-mik suleqateqarneq	45
Joint Committee.....	46
Permanent Committee	46
Pituffik/Thule Air Base	47
Kalaallit Nunaat nunap assingani Amerikap illoqarfiisa pingaarnersaanni	47
7.2 Canadamik suleqateqarneq.....	48
North American Arctic Leaders’ Summit	49
8. Asiami nunanik nunanillu allanik suleqateqarneq.....	51

8.1 Asiami nunanik nunanillu allanik suleqateqarneq	51
8.2 Ruslandimik suleqateqarneq	51
8.3 Korea Kujallermik suleqateqarneq	51
8.4 Japanimik suleqateqarneq	51
8.5 Kinamik suleqateqarneq	51
9. Nunarsuarmioqatigiit suleqatigiinnerat – NP.....	53
9.1 Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Naalagaaffiit Peqatigiit Siunnersuisoqatigivi	53
9.2 Nunap Inoqqaavisa Pisinnaatitaaffiitut ilisimasalinnik peqamissaq	53
Nunat Inoqqaavi pillugit Naalagaaffiit Peqatigiit nunarsuarmioqatigiinnik 2014-imi ataatsimeersuartitsinerata malitseqartinneqarneq	53
9.4 Innuttaasunut naalakkersuinernullu tunngatillugu pisinnaatitaaffinnik misissueqqissaarneq.....	54
10. Nunanik allanik niueqateqarnermi politikki.....	55
10.1 Kalaallit Nunaat aamma nunani tamalaani niuernikkut allanngoriartomeq.....	55
10.2 BREXIT	55
10.3 CETA	55
10.4 Asiami tuniniaavinnut kalaallit aalisakkanik tunisassiaasa ilanngaaserisoqarnermut tunngatillugu eqqunneqarsinnaanerisa pitsanngoriaateqarnerat.....	56
10.5 Arlariaanut isumaqatigiissutit – World Trade Organization (WTO)	56
11. Naalakkersuisut Siulittaasuata Naalakkersuisoqarfia	59
Københavni sinniisoqarfimmi ukiumoortumik ukiortaami ilasseqatigiinneq	59
12. Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfik	60
12.1 Islandimi aamma Kalaallit Nunaanni peqqinnissaqarfii akornanni suleqatigiinneq	60
12.2 Arjeplog-isumaqatigiissut.....	60
12.3 Nunani Avannarlerni nakorsaatinik nalunaaqutsersuisameq	61
12.4 Rising-Sun.....	61
13. Nunatsinni Nakorsaaneqarfik.....	62
13.1 NORDCAN	62
13.2 WHO.....	62
13.3 Inuit peqqissuunissaannik suliaqartut Nunani Avannarlerni suleqatigiiffiat.....	62
13.4 Ingerlatat allat.....	62
14. Kommunit, Nunaqarfinnut, Isorliunerusunut, Attaveqatigiinnermut Ineqarnernullu Naalakkersuisoqarfik.....	63
15. Aningaasaqarmermut Akileraartarnernullu Naalakkersuisoqarfik.....	64
15.1 Nunap qanoq ittuuneranut tunngatillugu assiliorneq.....	64
15.2 Naalagaaffiit Peqatigiit nunarsuaq tamakkerlugu ineriartortitsinissamut anguniagaat 17-it.....	64
16. Aatsitassaqarmermut Naalakkersuisoqarfik (AIN).....	66
16.1 Aatsitassanut tunngasutigut ineriartorneq	66

16.2 Tunitsivissarsiorneq paasissutissallu	67
16.3 Nunat arlallit ingerlataat	68
16.4 Illugiilluni ingerlatat.....	69
17. Aalisarnermut Piniarnermullu Naalakkersuisoqarfik	70
17.1 Atlantikup Avannaani Aalisarnermut Ministerit Ataatsimeeqatigittarnerat – NAFMC.....	70
17.2 Nunani Avannarlerni Ministerit Siunnersuisoqatigivi	71
17.3 Issittup Imartaani nunat tamalaat aalisarneq pillugu isumaqatigiissutaat	72
17.4 NAFO (Northwest Atlantic Fisheries Organization)	73
17.5 NEAFC.....	75
17.6 NASCO	76
17.7 Aalisarneq pillugu EU-mut isumaqatigiissummut tapiliussaq	77
17.8 Kalaallit Nunaata Rusland-illu akornanni aalisarneq pillugu isumaqatigiissut 2018-imullu tapiliussap naammassineqarnissaa	77
17.9 Kalaallit Nunaata Norgellu akornanni aalisarneq pillugu Isumaqatigiissut aamma isumaqatigiissummut 2017-mut tapiliussap naammassineqarnissaa	77
17.10 Kalaallit Nunaata Savalimmiullu akornanni aalisarneq pillugu Isumaqatigiissut aamma isumaqatigiissummut 2017-mut tapiliussap naammassineqarnissaa	78
17.11 Islandip Kalaallit Nunaatalu ataatsimoorlutik Aalisarneq pillugu ataatsimiititaliaat	78
17.12 North Atlantic Marine Mammal Commission - NAMMCO	78
17.13 Nunat tamalaat Arfanniarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuat (IWC)	79
17.14 Convention on International Trade in Endangered Species (CITES).....	80
17.15 Nannut CITES COP17-imi	80
17.16 Pinngortitap Allangutsaaliomera pillugu Nunat Tamalaat Kattuffiat (IUCN)	81
17.17 Qilalukkat Qaortat Qernertallu pillugit Ataatsimoorussamik Kommissiomi JCNB	81
17.18 Oslomi nannut pillugit nunat tamalaat isumaqatigiissutaat	82
17.19 Joint Commission on Polar Bear - JCPB.....	82
18. Inuussutissarsiornermut, Suliffeqarnermut, Niuernermut Nukissiuuteqarnermullu Naalakkersuisoqarfik	83
18.1 Tunngaviumik atugassarititaasut.....	83
18.2 Pilerisaarisarneq niuernikkullu nittarsaassisarneq.....	83
18.3 Nukissiuuteqarneq	84
Nukissiorfiit.....	85
18.4 Nunat arlallit ingerlataat	85
URAN.....	85
ILO-mi ISUMAQATIGIISSUTIT.....	86
Extractive Industries Transparency Initiative (EITI).....	87
18.5 Nunat avannarliit suleqatiginnerat.....	88

Piujartitsinissamik tunngaveqarluni annertusaanermut ministerit siunnersuisoqatigiivi (MR-VÆKST)	88
Ministerråd for arbejdsliv (MR-A)	88
19. Isumaginninnermut, Ilaqutariinnermut, Naligiissitaanermut Inatsisinillu Atuutsitsinnermut Naalackersuisoqarfik	89
19.1 Inuit innarluutillit pisinnaatitaaffii pillugit Naalagaaffii Peqatigiit isumaqatigiissutaat (CRPD)	89
Naalagaaffii Peqatigiit Meeqqat Pillugit Isumaqatigiissutaat: Nalunaarusiamik tunniussineq, malitseqartitsineq aamma uppersaasinneqarneq (September 2017)	89
CEDAW (Arnanut qanorluunniit itunik assigiinngisitsinerup atorunnaarsinneqarnissaa pillugu Naalagaaffii Peqatigiit isumaqatigiissutaat)	90
19.2 Inunnik isumaginninnermut tunngassuteqartuni nunat avannarliit killiit inunnik isumaginninnermut ministeriisa isumaqatigiissuteqarnerat	91
19.3 Ulloq 15. maj 2017-imi Kangerlussuarmi issittormiut inatsisartuisa komiteeata ataavartup ataatsimiinnerannut peqataaneq	92
19.4 Naligiissitaneq pillugu Barbershop-konferencemut peqataaneq, 12. oktoberi 2017, FN-Byen, København	92
19.5 Ataatsimeersuarnermut "The SDGs in the Arctic – Local and Global Perspectives"-imut peqataaneq, ulloq 1. december 2017, Nunanut allanut ministeriaqarfimmi, Københavni	93
20. Pinngortitamut Avatangiisinullu Naalackersuisoqarfik	94
20.1 Issittormiut Siunnersuisoqatigiivi	94
Conservation of Arctic Flora and Fauna (CAFF)	94
ARCTIC MONITORING ASSESSMENT PROGRAMME (AMAP)	94
Protection of the Arctic Marine Environment (PAME)	95
Task Force of Arctic Marine Cooperation Issittumi Siunnersuisoqatigiit ataanni ingerlanneqarpoq (TFAMC)	95
20.2 Nunani tamalaani uumassusillit assigiinngiaartuunerat	95
Uumassusillit assigiinngiaartuunerat pillugu nunat tamalaat isumaqatigiissutaat (CBD)	95
Naalagaaffii Peqatigiinni imartat oqartussaaffigineqartut avataanni uumasunik assigiinngisitaartunik illersuineq piujartitsinermillu tunngaveqarluni atuineq (BBNJ – Biodiversity Beyond Areas of National Jurisdiction)	96
20.3 Oslo-Paris nunat tamalaat isumaqatigiissutaat (OSPAR)	96
20.4. Nunat avannarliit ministeriisa siunnersuisoqatigiivi	96
21. Namminiilivinnermut, Nunanut Allanut Nunalerinermullu Naalackersuisoqarfik	98
22. Ilinniartitaanermut, Kultureqarnermut, Ilisimatusarnermut Ilageeqarnermullu Naalackersuisoqarfik	99
22.1 Ilinniartitaaneq	99
22.2 Den Europæiske Unionip aamma Kalaallit Nunaata akornanni peqatigiilluni suleqatigiinnissamut isumaqatigiissut	99
Ilinniartitaanermut tunngassuteqartut naalackersuinikkut oqallisigineqartarnerat	99
Piffissap qiteqqunnerani nalilileneq aamma isumaqatigiissutissap nutaap isumaqatigiinniutigineqarnera	100

22.3 GUX	100
22.4 Kultureqarneq.....	101
22.5 Ilisimatuutut misissuineq	101
Arctic Science Summit Week 2018 (ASSW).....	102
22.6 Digitalimik Sullissinermut Aqutsisoqarfik.....	102
Inunnut paasissutissat pillugit inatsit pillugu Kunngip peqqussutaa	102
Tungaviusumik paasissutissat pillugit suliaq	102

Immikkoortoq I: Naalackersuisut
nunanut allanut, sillimaniarnermut
illersornissamullu naalackersuinikkut
ataatsimoortumik ingerlatsinerat

(Nunanut allanut
Naalackersuisoqarfik)

2. Nunanut allanut immikkoortortaqrifiup aaqqissuussaanaera

Nunanut allanut Naalakkersuisoqarfiup Naalakkersuisut nunanut allanut soqutigisaasa ineriartornissaat, ataqatigiissaarnissaat, illersornissaallu akisussaaffigai. Taakku saniatigut Nunanut allanut Naalakkersuisoqarfiup Naalakkersuisut sillimaniarnermut illersornissamullu politikkimut suliassat pillugit siunnersuisarluni.

Kalaallit Nunaata Bruxellesimi EU-mut Sinniisoqarfia aaqqissuussaannikkut Nunanut allanut Naalakkersuisoqarfiup ataani inissisimavoq. Sinniisoqarfik 1992-imi pilersinneqarpoq Kalaallit Nunaatalu EU-mit anineratigut Kalaallit Nunaata EU-mut soqutigisai suliarisaralugit, 2014-imilu assigisaanik Washington D.C.-mi USA-miittumi Sinniisoqarfimmik ammaasoqarluni. Ukiut ingerlanerini Washington D.C.-mi Sinniisoqarfiup akisussaaffii annertusineqarsimapput, maannakkullu tunngaviumik USA-mut Canadamullu aallartitaqarfittut atuutilersimalluni.

Ukiuni qaangiuttumi kalaallit nunarsuarmioqatigiit ataatsimiinnerini isumasioqatiginnerinilu arlalinni peqataasimavoq, taamatullu Kalaallit Nunaat siusinnerusumit annertunerusumik nunanit allanit annertuunik tikeraartoqarsimalluni.

2017-ip upernaavani Inatsisartut ataatsimiinneranni amerlanerussuteqarluartut akuersissutigaat Naalakkersuisut Islandimi Sinniisoqarfimmik ammaanissamut suliqaarnissaat. Tamanna Islandimik suleqateqarluarnissamut qulakkeerinninnissamut alloriarneruvoq pingaarutilik.

Reykjavikimi Sinniisoqarfissap Naalakkersuisut pingaarnersiunerannut naapertuuppoq, Sinniisoqarfeqalernikkut Islandimik suleqateqarnerup attatiinnarnissaanut, nutarternissaanut annertusinissaanullu, taamatullu politikikkut niuernikkullu attaveqarfiit nukittorsarneqarnissaanut iluaqutaasinnaalluarluni, taamatullu naatsorsuutigineqarpoq Kalaallit Nunaata inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut iluaqutaanissaa.

Ukiuni qaangiuttumi Nunanut allanut immikkoortortaq Namminiilivinnermut, Nunanut Allanut Nunalerinnermullu Naalakkersuisoqarfimmi inissisimasimavoq. Taama inissisimaneq majip aqqarnanni 2018 Inatsisartunut qinersisoqarnerani nutaanik Naalakkersuisortarnermi taamaatippoq, tassani Vivian Motzfeldt Nunanut Allanut Naalakkersuisutut toqqarneqarluni.

Nunanut Allanut Naalakkersuisoqarfiup pingaarnertut Naalakkersuisut nunanut allanut attaveqarnerannut ataqatigiissaarineq, attaveqarneq siunnersuinerlu ingerlataarat. Taamaattorli suliassaqrifiit ilaannut sulineq pingaarnersiorneqarpoq. Nunanut allanut Naalakkersuisoqarfiup suliassaqrifiit pingaarnertit ataani qulequtanngorlugit katiterneqarsinnaapput:

- Issittumi suleqatigiinneq
- EU
- FN
- Nunat Avannarliit suleqatiginnerat
- Nunat Inoqqaavi
- Illugiilluni suleqateqarneq
- Nunanut allanut sillimaniarnermullu politikki
- Nunanut allanut niuernikkut politikki
- Niuernikkut avammullu tunisinermi saqqumilaartitsineq
- Naalagaaffiup ilaa imaanullu oqartussaaffik
- Allattaaviit

2.1 Nunanut allanut immikkoortortap siunnersuisutut inissisimanera

Nunanut allanut Naalackersuisoqarfiup naalackersuisoqarfiit akimorlugit nunarsuarmi pissutsit naalackersuisoqarfiit saaffiginninnerisigut siunnersuisarlutillu ikiuuttarput. Siunnersuinerit nunarsuarmioqatigiit akornanni oqaloqatigifinnut tunngasinnaapput, nunarsuarmioqatigiit inatsisaannut imaluunnit suliassamut aalajangersimasumut takkuttumut siunnersuisinnaasarlutik.

2.2 Nuummi Nunanut allanut Naalackersuisoqarfik

Nunanut allanut Naalackersuisoqarfiup Kalaallit Nunaata Naalackersuisut nunanut allanut politikkikkut ingerlatsineranni anguniagaat siuarsarniarlugit suleqatigisanut nunarsuarmioqatigiinnilu soqutigisai pingarti-taallu aallaavigalugit sulineq ingerlappaa. Nunanut allanut Naalackersuisoqarfiup nunarsuarmioqatigiinnik suleqateqarnermi patajaannissap qulakkeernissaa, suliarnut pikkorissuseq suliarnullu ilisimasaqassutsip qulakkeernissaa anguniagaraa.

Nunanut allanut attaveqarneq Nunanut Allanut Naalackersuisoqarfiup kisiat suliassarinnigilaa, aammali nunanut avannarlernut, nunanut avannarlernut killiinut aammalu nunarsuarmioqatigiit soqutigisaqatigiif-fii allallu suliaqartut Kalaallit Nunaannut sunniuteqartut arlallit sularisarlugit. Suliassat Kalaallit Nunaata soqutigisaasa sularinerini Nunanut Allanut Naalackersuisoqarfiup Danmarkimi Nunanut Allanut Ministeri-aqarfik qanimut suleqatigisarpaa, taamaalilluni Kalaallit Nunaata nunarsuarmioqatigiinni suli annertuneru-sumik peqataanissaata qulakkeernissaa nunarsuarmioqatigiinnilu pitsaanerpaamik suleqateqarlunilu nuna-rsuarmioqatigiit ataatsimooraluttuinnarneranni peqataanerulernissaa qulakkeerniarlugu.

Naalackersuisut nunanut allanut attaveqarnerat Nunanut Allanut Naalackersuisoqarfiup ataqatigiissaar-lugulu, attaveqarfigalugulu siunnersuineq ingerlattarpaa.

Nunanut allanut Naalackersuisoqarfiuttaaq Københavnnimi sinniisoqarfik Københavnnimi aallartitat sullinnis-saat siunertaralugu suleqatigisarpaa.

Nunanut allanut Naalackersuisoqarfik Nuummi qulingluanik atorfilittaqqarpoq, Københavnnimi ataaseq, Bru-xellesimi pingasut Washington D.C.-milu marluk. Taakku saniatigut Hans Egedep Illuani pisortatigut ata-atsimiinnerit ilasseqatigiinnissat pillugit suliassanut tunngatillugit saniatigooralugu atorfeqartumik su-lisoqarpoq, taamatullu Nuummi, Bruxellesimi Washington D.C.-milu ilinniarnermik atatillugu suliffimmik misiliisoqarlutik.

2.3 Københavnnimi Kalaallit Nunaata Sinniisoqarfia

Kalaallit Nunaata Sinniisoqarfiata Københavnnimiittup Naalackersuisut allaffissornikkullu suliakkiissutit Danmarkimi Danmarkimiillu isumagineqarsinnaasut naapertuuttumik sularisarpai. Ataatsimoortumik aningaasartuutit Naalackersuisut Siulittaasuata Naalackersuisoqarfiani aningaasaliissutit malillugit akilersorneqarput. Nuummi naalackersuisoqarfiit/aqutsisoqarfiit sinnerlugit sularinik sularinninnermut tunngatillugu isumalluutitigut atuneq naalackersuisoqarfinit/aqutsisoqarfinit akisussaasunit akilerneqartarput. Sinniisoqarfiup nunanut allanut tunngasuni suliassai pingaartumik naalagaaffinnut allanut attaveqartartitsisui attaveqarfiginissai pingaartumik tunngasuvoq, tassunga ilanngullugu Kalaallit Nunaat pillugit paasissutissiiniarluni ataatsimiisitsinerit. Sinniisoqarfiup pisortaa Naalackersuisut aamma Namminersorlutik Oqartussat nunanit allaniit saaffiginnittoqartillugu Danmarkimi sinniisuattut suliaqartarpoq. Sinniisoqarfik sulilerlaanik pikkorissartitsisusarpoq, tassani sulilerlaat Kalaallit Nunaanni kulturi inuiaqatigiinnilu pissutsit pillugit ilisimatitsissuteqarfigineqartarlutik. Taamatuttaaq Nap Bryggen nutaarsiassat saqqummersinneqartarpoq, Danmarkimi Sinniisoqarfiup sulinerata ilaatut. Aammattaaq sinniisoqarfimmi sulisut ilaat erseqqinnerusumik isumaqatigiissuteqarnikkut sularinik nunanut allanut tunngasunik sularinninnermik isumagisaqarput.

Assiliaq: Ambassadørit Kalaallit Nunaannut angalanissartik sioqqullugu Danmarkimi Nunanut Allanut Ministeriaqarfiup allattugaataaniit ilisimatitsissuteqarfigneqartut, Sinniisoqarfiup pisortaa Lida Lennert peqatigalugu.

Assiliaq: ambassadørit angalanerat, sikorasaartumi unnuakkut angalaneq, maj 2017.

2.4 Kalaallit Nunaata Bruxelles-imi Sinniisoqarfia

Sinniisoqarfik Europæiske Unionimi Danmarkip Aalajangersimasumik Aallartitaata, Danmarkip Belgiامي Ambassadiata kiisalu Savalimmiut EU-mut Missioniata illuutaanni allaffeqarpoq. Kalaallit Nunaata Sinniisoqarfia Bruxellesmiittoq Kalaallit Nunaata soqutigisaanik aamma EU-p suliffeqarfiini takussaatitsinissamik suliaqarpoq ilaannikkooriarlunilu Europami saqqummersitsinerni pisariaqartinneqarsinnaasuni. Suliassani pingaarnersaq tassaavoq Kalaallit Nunaata isumaqatigiissutigut EU-mut attuumassutaanut tunngatillugu Naalackersuisut siunnersornissaat. Aamma sinniisoqarfiup suliaasa annerit ilagaat Kalaallit Nunaata OLT-mi OCTA-milu ilasortaananeranut soqutigisaanillu isumaginnineq (Overseas Countries and Territories Association to the EU).

Kalaallit Nunaata Sinniisoqarfiani sulisut tassaapput sinniisoqarfimmi pisortaq aamma fuldmægtigi/immikkut siunnersorti ambassadeqarfimmi allatsitit taaguuteqartoq. Sinniisoqarfimmi aallartitat marluullutik pisortatigoortumik aallartitaapput.

Sinniisoqarfimmi aamma allatsi atorfinitsinneqarsimavoq kiisalu 2002-milli aalajangersimasumik ilinniakkamik atatillugu suliffimmi sungiusartumik ilinniartoqartarluni. Suliffimmik misiliisoqartitsineq imatut aaqqissuunneqarsimavoq ukiup affakkaartumik nutaamik atorfinitsitsisoqartarluni. Piumasaqaatigineqarpoq suliffimmik misiliisut tamarmik Universititimi bacheloritut angusisimassasut aamma kandidatitut ilinniarnermi suliffimmik misiliinertik atorsinnaassallugu.

Kalaallit Nunaata Sinniisoqarfiata nutaarsiassat "BXLimit" saqqummersittarpai Nutaarsiassat sinniisoqarfiup sulineranik, pulaartunik, Bruxellesimi saqqumilaarnermik aamma EU/Bruxellesimi pisunik Kalaallit Nunaata EU-mut isumaqatigiissutaanut attuumassuteqakkajuttunik nutaarsi assanik allaaserisanik imaqartarput.

Sinniisoqarfik ukiuni aggersuni aalajangiisartunut sunniinissamut isumaqatigiinniarnerillu naammassisarnissaannut qitiusumik inissisimalertussaavoq, tassunga ilaalluni Kalaallit Nunaannut tunngasumik piffissap qiteqqunnerani nalilersuineq, taamaalilluni Kalaallit Nunaata EU-mut isumaqatigiissutaani nutarterinerit - matumanilu; aalisarnermut isumaqatigiissut (2020-imi atorunnaartussa); EU-p, Kalaallit Nunaata aamma Danmarkip akornanni politikikkut ataatsimoorussamik nalunaarut; OLT-mik suleqatigiinnissamik isumaqatigiissut kiisalu EU-p Kalaallillu Nunaata suleqatigiinnissamik isumaqatigiissutaat (isumaqatigiissutit marluk kingulliit taaneqartut 2020-mi atorunnaassapput) – qulakkeernissaat taamaalillutik Kalaallit Nunaannut sapinngisamik annertunerpaamik pissarsiaqaataasinnaangorlugit. Peqatigitilluguli oqaatigineqassaaq pingaartumik Brexit taamatullu qimaasut ajornartorsiutaanerit EU-p missingersuutaanut tamarmiusunut aningaasaqarnermut tunngatillugu pitsaanngitsumik kinguneqartussaassammata. Tamakku Kalaallit Nunaata EU-mut isumaqatigiissutaanut aningaasat qaffasissusiinut tatisimannilersitsisinnaapput, qularnanngilluinnarmammi Tuluit Nunaat EU-p missingersuutaanut tamarmiusunut ilanngaasikkanik akileeqataasartut ungasinngitsukkut EU-mit anereerpata, EU-p missingersuutai ataatsimoortut tamarmiusut tatisimaneqarnerulersussaassasut.

Brexit-imut isumaqatigiinniarneqarsinnaatunngatillugu Sinniisoqarfik Nunanut Allanut Naalakkersuisoqarfik suleqatigalugu suliaqassapput tassani Kalaallit Nunaata EU-mi suliffeqarfinnut tunngatillugu soqutigisaasa qulakkeerniarneqassallutik, tassani ilinniartitaanermut tapiissutit qulakkeerneqarsinnaammata.

Tamakku saniatigut Issittoq EU-mi Bruxellesimilu aamma immami aningaasaqarnermut tunngatillugu piujuartitsiniarluni suliniutinik nunani tamalaani sulissutigineqaleriartortut sammineqaleriartuinnarput. Tamakkununga tunngasut Sinniisoqarfiup aammattaaq ulluinnarni sulinermini pingaartitarivai.

2.5. Kalaallit Nunaata Washingtonimi Sinniisoqarfia

Kalaallit Nunaata Washington D.C.-imi sinniisoqarfia september 2014-imi pisortatigoortumik atoqqaartinneqarpoq. Kalaallit Nunaata Washington D.C.-imi sinniisoqarfia Bruxellesimisulli danskit aallartitaqarfiannut atatillugu namminerisaminik ininik atugassaqarpoq.

2016-ip naanissaata tungaanut Sinniisoqarfik ataasiinnarmik aallartitamik sulisoqarsimavoq. Sulianik sullissisartussamik januar 2017-imi atorfinitsitsinikkut Sinniisoqarfik 2017-ip ingerlanerani Bruxellesimi Sinniisoqarfittut atsigilerpoq sinniisoqarfimmi pisortaqarluni kiisalu allattoqarluni. Aallartitat marluullutik diplomatitut inissisimapput. 2017-imi ilinniarnermik atatillugu sulineramik misiliisartoqarnermik aaqqissuussineq ingerlalerpoq taamaalillunilu sinniisoqarfik 2017-imi ukiakkumiit siullermeerluni suliamik misiliisumik sulisoqalerpoq. Taamatutaaq danskit nunanut allanut ministeriaqarfiata sulianik suliarinnittarnermut akigititai malillugit allatsimik atorfinitsitsoqassamaarpoq. Issittumut tunngassuteqartut sammineqarnerat USA-mi soqutigineqaleriartuinnarpoq, pingaartumik Issittormiut Siunnersuisoqatigiivinit 2015-2017-imi siulittaasuunerata kingornatigut. Kalaallit Nunaata soqutigisaraa amerikap avannarliup

nunavittaani aalajangersimasumik sinniisoqarnissaq kalaallit isumaasa soqutigisaasalu siammarterneqarnissaat sulissutigineqarnissaallu siunertaralugu.

Politikkiinnaanngitsumi aammali niuernermi, aningaasaqarnermi, kulturikkut ilisimatusarnernilu siuarsaasariaqarpoq Kalaallit Nunaat Kalaallillu Nunaanni periarfissat piusut Amerikami aalajangiis artunut Amerikamilu niuffaffinnut ersarinneruleqqullugu.

Sinniisoqarfiup pisortaa 2015-ip naalernerani pisortatigoortumik aammattaaq Canadamut piginnaatitaaffilerneqarpoq, taamaammat Kalaallit Nunaat maannakkut nunani taakkunani marluusuni sinniisuutitaqalerluni.

2.6 Kalaallit Nunaata Reykjavikimi Sinniisoqarfia

Naalackersuisut taamatuttaaq nunanut allanut tunngasunik ingerlatsinermut ilioriusissat 2011-meersut saqqummiunneqarneranniilli niueqatigisatsinnut qaninnerpaanut attaveqartarnivut annertusarlugit sulissutigilernikuuaat, taamaammat sanilitsinnik pingaarnertullu annissuilluta niuerfigisatsinnik niuernermt tunngasunik oqaloqateqartarnissatsinnik piareersaanerit pilersaarusionsorneqartuaannarput ilaatigut nammineq niuernitsinnik naliliisarluta misissuinitisigut taamatullu Nunani Avannarlerni Killerni niuernermt suleqatigiissitamut peqataalernitsigut.

2017-imi Inatsisartut upernaakkut katersuunneranni Inatsisartuni amerlanerussuteqarluartut akuersissutigaat Naalackersuisut kalaallit sinniisoqarfissaannik Islandimi pilersitsissasut. Pingaarutilimmik siuariarneruvoq Islandimik pitsaasumik suleqateqarnitta isumannaarneqarnissaa. Reykjavikimi sinniisoqarfissaq Naalackersuisut tulleriiaarinerannut naapertuutissaaq maannakkullu Islandimik suleqateqarnerit ingerlaannarnissaannut iluaqutaassalluni taamatullu naalackersuinikkut niuernikkullu attaveqarnerit pingaarutillit ineriartorteqqinneqarnissaannut nukittorsarneqarnissaannullu iluaqutaassalluni, tamakku Kalaallit Nunaannut inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut tunngatillugu iluaqutaanissaat naatsorsuutigineqarluni. Nunanut Allanut Naalackersuisoqarfiup neriuutigaa sinniisoqarfik 2018-imi ukiakkut pilersinneqassasoq.

Islandip Issittumi suleqatigiinneq pingaartittupilorujussuuaa Islandimilumi naalackersuinikkut Issittup taamatuttaaq Kalaallit Nunaannik suleqateqarnerup pingaarnerpaatinneqarnissaat annertuumik isumaqatigiissutigineqarpoq. Tamanna ilaatigut pingaartumik oqaatigineqarpoq 2013-imi Nuummi Island-imiut aallartitaqarfiannik pilersitsinermi. Sorsunnersuit aappata kingorna Kalaallit Nunaanni Island-ip General Konsulatianik ammaaneq aallartitaqarnikkut sinniisoqarfiit siullersaraat nunallu marluk suleqatigiinnerinik ineriartortitsinermi pingaarutilimmik siuariarnerulluni.

2.7 Public Diplomacy

Public Diplomacy nunanut Allanut Naalackersuisoqarfimmiit pingaartumik atorneqartarpoq Kalaallit Nunaata nunani allani suliarisai sulianilu pingaartumik nunanut tamalaanut tunngasunik kalaallit isumaat pillugit ilisimatitsissuteqartarnermut. Public Diplomacy, aamma "soft power"-imik taaneqartartoq, pisariaqaleraluttuinnarsimavoq tusagassiuutini assigiinngitsuni paasissutissat ingerlateqqinneqartartut tunngavigalugit kikkulluunniit pingaartumik paasiniaasalermata isummersortalerlutillu.

Nunanut Allanut Naalackersuisoqarfiup Public diplomacy atorlugu sulinera aallaaviatigut pingaarnertut marlunnik siunertaqarpoq. Siullertut susassaqtunut sunniinikkut Kalaallit Nunaata sunniisinnaaneramik annertusaaneq. Aappaatut Kalaallit Nunaata nunani tamalaani tusaamaneqarnerata annertusarnissaa public diplomacymik sulinerup siunertaraa. Kalaallit Nunaata avammut pitsaasumik kiinnertarnera ilaatigut Kalaallit Nunaata nunani tamalaanut isigineqarneranut sunniuteqarsinnaanerannullu, nunanut allanut tuniniaaneranut, takorniaqarnermut aamma aningaasaliisussarsionermullu pingaaruteqarsinnaavoq.

Nunanut Allanut Naalackersuisoqarfiup suliassap tamatuma pingaassusaa ilisimavaa, aamma immikkoortortaqrarfiit akimorlugit.

Taamaamat suliassartai Nunanut Allanut Naalackersuisoqarfiup sulisuinut suliassanngortinneqarput. Sularineqartut sammineqartullu suut tamanut nassuiarneqartariaqassanersut sulisut eqeersimaarfiguaannarpaat.

Nunanut Allanut Naalackersuisoqarfik twitter-profileqarpoq @GreenlandDFA, tassani Public Diplomacymik suliagarneq annertunerpaamik ingerlanneqartarluni. Tassuuna oqariartuutit assilluunniit sularineqartunit Naalackersuisup Nunanut allanut tunngasunut, Nunanut Allanut Naalackersuisoqarfiup sulisuinut imaluunniit ilaannikkut Namminersorlutik Oqartussani allanut akisussaasup peqataaffigisaanik agguanneqartarput.

Twitter-profiilit [@GreenlandDFA](#) aamma [@Greenland in USA&CDA](#).

Taakku saniatigut ilisimatitsinerit allat soqutiginaatillit allanit saqqu mmiunneqartarput. Washington D.C.-mi Sinniisoqarfik immikkut pilersinnikuuaa Twitter-konto @Greenland in USA&CDA USA-mi Canadamilu Kalaallit Nunaata Public Diplomacymik sulineranut atorneqartoq. Bruxellesimi Sinniisoqarfiup atorpa Facebook konto @Bruxellesimi Kalaallit Nunaata Sinniisoqarfia Bruxellesimi sularineqartunut Public Diplomacy sularineqartarneranut.

Twitterip saniatigut Nunanut Allanut Naalackersuisoqarfik Naalackersuisut nittartagaanni immikkut nittartagaqarpoq nutaarsiassiisarfialu tamakkununga tunngasuni nutaarsiassanut pingaarutilinnut atorneqartarluni. Nunanut Allanut Naalackersuisoqarfiup ilaatigut nittartakkamiittpai kalaallisut danskisullu Nunanut Allanut tunngasutigit naalackersuinikkut ingerlatsineq pillugu nassuiaat, ukiunut tamanut Nunat Avannarliit Suleqatigiinnerat pillugu nassuiaatit aammalu Kalaallit Nunaata nunanut tamalaanut isumaqatigiissutai assigisaallu tamaasa qppersaganngorlugit nassaarineqarsinnaallutik.

Public Diplomacy taamatuttaaqa kalaallit sularisartagaannut Naalackersuisut nunanut allanut tunngasunut ingerlatsinermut tunngasuni pingaartitaannut siuarsaataasunut aningaasanik tapiissuteqartarnikkut sularineqartarportaaq. Nunanut Allanut Naalackersuisoqarfik taamaalilluni 2018-imi 400.000 DKK-iuteqarpoq angalanernut, aaqqissuussinernut peqataanernut suliassanulluunniit aalajangersimasunut atugassanngortinneqarsinnaasunik. Taamaalillutik allanik suliallit Kalaallit Nunaata soqutigi saanut Nunanut Allanut Naalackersuisoqarfimmiit taperserreqarlutik sinniisuusarput.

Kiisalu Kalaallit Nunaata Bruxellesimi aamma Washingtonimi sinniisoqarfii taamatullu Nunanut Allanut Naalackersuisoqarfiup Nuummi allaffeqarfia sulinerimik misiliisartoqarnermik pilersitsipput tassani ilinniagaqartut Naalackersuisut nunanut allanut tunngatillugu naalackersuinikkut ingerlatsinera ilinniartarlugu.

Nunanut Allanut Naalackersuisoqarfiup siunissami nunani allani suli ersarinnerulernissaq salliutissavaa, tassani ilaatigut eqqarsaatigineqarluni naammattunik nukissaqartoqassappat Nunanut Allanut tungasutigut naalackersuinikkut ingerlatsineq pillugu Nassuiaat aammattaaq tuluttut piareersarneqartassasoq Inatsisartut tassannga suliarninnerannik malitse qartitsissutitut.

2.8 Nunanit tamalaaneersut ataatsimeersuarnerinut peqataasarnerit

Nunanit tamalaaneersut ataatsimeersuarnerinut peqataasarnerit Kalaallit Nunaanni naalackersuinikkut ingerlatsineq kalaallillu pingaartitaat taamatullu Kalaallit Nunaat nunanut tamalaanut oqaluttuaralugit saqqummiussisarnissamut periarfissaapput. Minnerunngitsumik periarfissat maani nunatsinniittut soqutigineqalersinniarnissaannut periarfissaavoq, soorlu takornarissatut, inuussutissarsiorfigisinnaasutut aningaasaliisinaanermullu tunngatillugu ornitassatut imaluunniit suleqatigiinnissamut periarfissat.

Siuserinnerusukkut Namminiilivinnermut, Nunanut Allanut Nunalerinermullu Naalackersuisoq EU-mi qaffasissumik aqqissuussinnermut taaguuteqartinneqartumut "A Sustainable Arctic – Innovative approaches" ulluni 15. – 16. juni 2017-imi peqataavoq. Aqqissuussinnermi pineqarput Issittumi assissaqanngitsumik inuuniarnermi atugaqarnerup naleqartitalu ilanngullugit eqqarsaatigineqartarnissaat. Naalackersuisuusimasup oqalugiarnerni ilaatigut erseqqissarpaa Kalaallit Nunaata EU-llu annertunerusumik suleqatigiinnissaat ataatsimut soqutiginaateqarmat, kisiannili Europami ineriartortitsinnermut tunngasunik tulleriarnerit Kalaallit Nunaanni allaanerusinnaallutik. Tassami kalaallit tunngaanniit pingaarnertut oqaatigumasat ilagimmassuk Issittumi piujuartitsinissamik tunngaveqarluni ineriartortitsisoqartillugu inuit taavani najugaqartut tamatigut peqataatinneqartarnissaat.

Assiliaq: Siuserinnerusukkut Namminiilivinnermut, Nunanut Allanut Nunalerinermullu Naalackersuisoq issittormiut pisortaataq allat peqatigalugit EU-qaffasissumik ataatsimeersuarnerinut peqataasoq, ilaatigut EU-mi qaffasissumik Sillimaniarnermut Nunanut Allanullu Sinniisoq Frederica Mogherini peqatigalugu.

Ulloq 1. december 2017 Namminiilivinnermut, Nunanut Allanut Nunalerinermullu Naalackersuisuusimasoq qaffasissumik ataatsimeersuarnermut "SDG's in the Arctic"-imut Namminiilivinnermut, Nunanut Allanut Nunalerinermullu Naalackersuisoqarfimmit, danskit nunanut allanut ministeriaqarfiannit aamma Savalimmiut Nunanut allanut inuussutissarsiornermullu ministeriaqarfiannit aqqissuunneqartumut Københavni qaaqquisooqataavoq. Ataatsimeersuarnermi pingaarnertut qulequtarineqarpoq Naalagaaffiit Peqatigiit piujuartitsinissamik anguniagaat 17-it aammattaaq SDG-mik taaneqartartut. Kunngikkormiutut ataqinassusilik kunngissaq Frederik oqalugiarluni ataatsimeersuarnermik aallarniivoq nammineq Kalaallit Nunaanni attaveqarnerani tassanilu misilittagaanik aallaavilinnik.

Ataatsimeersuarnermi Naalackersuisuusimasup Kalaallit Nunaanni najukkani assigiinngitsuni pisariaqartitaasut nunarsuarmi piujuartitsinissamik anguniakkanut atatinneqarnissaata pingaaruteqassusiat erseqqissarpaa. Ilanngulluguttaaq nunani tamalaani pingaartillugu Kalaallit Nunaanni ilisimatusarnermut atatillugu kisiannili annertunerusumik assigiinngitsuni najugalinnut pisariaqalersinnaasoq.

Taamanikkut Aningaasaqarnermut Akileraartarnermullu Naalackersuisuusoq taamatuttaaq ataatsimeersuarnermi oqalugiarpooq Kalaallit Nunaanni piujuartitsinissamik piviusutigut tunngaveqarluni ineriartortitsinissaq qulakkeerneqassappat aqqissuussaannermut, ilinniartitaanermit, digitaliseeriinermut silallu pissusaanut tunngatillugu unammilligassat eqqartorlugit.

Ulloq 23. februar 2018 ukiumoortumik Nunasiaataasimasuni (OLT) ministerit Bruxellesimi ataatsimeersuarput. Naalackersuisut sinnerlugit taamanikkut Namminiilivinnermut, Nunanut Allanut Nunalerinermullu Naalackersuisoq pisunut peqaataavoq.

Ministerit ataatsimeersuarnerat OLT-iit akornanni qullersaalluni aalajangiiffiusartutut atornerqartarpoq. Ataatsimeersuarnikkut siunertaavoq ataatsimoorluni naalackersuinikkut pingaernerutitassat ukiup tulliuttup ingerlanerani naammassineqartussat akuersissutigineqartarnissaat. Tassunga atatillugu taamanikkut Naalackersuisuusup OLT-llu ministeriisa najuuttut tamarmik ukiumoortumik Naalackersuinikkut Nalunaarut atsiorpaat Allaffissornikkullu Periaaserineqartussat akuersissutigalugit.

3. Naalagaaffeqatigiit Nunanut Allanut, Illersornissamut aamma Sillimaniarnermut ataatsimoorussamik politikkiat

3.1 Naalagaaffeqatigiit ataatsimiittarneri

Statsministeri, Lagmandi aamma Naalakkersuisut Siulittaasuut naalagaaffeqatigiinni tulleriarlugit ukiumoortumik ataatsimiittarput. Naalagaaffeqatigiit kingullermik ataatsimiipput ulloq 29. april 2016-imi Kalaallit Nunaanniaamma 12. april 2017-imi Danmarkimi.

Atorfilittatigoortumik nunat marluk akornanni atorfilittat ataatsimiittarput Statsministeriaqarfiup pisortaata aamma Naalakkersuisut Siulittaasuata Naalakkersuisoqarfiani naalakkersuisoqarfiup pisortaata akornanni taamatutaaq Lagmandip allaffiani naalakkersuisoqarfiup pisortaata aamma Statsministeria qarfiup pisortaata akornanni.

Naalagaaffeqatigiit ataatsimiinnerini taaneqartuni ilaatigut oqallisigineqartarput nunani tamalaani aalisarnermik ingerlatsineri soqutigisaqatigiiffinnut Kalaallit Nunaata Savalimmiullu sinniisoqarfigisaannut peqataaneq tassani isumaqatigiissutigineqarluni naalagaaffeqatigiinni oqaloqatigiittarnerit suleqatigiinnerillu nalilersorneqassasut nukittorsarneqarlutillu. Taamatutaaq Savalimmiut Kalaallit Nunaatalu namminneq tunngaviumik inatsiseqalerniarlutik sulinerat oqallisigineqarpoq, tassani statsministeri sulineri ikuunnissamik neqeroorteqarluni taamaaliornissaq kissaatigineqassapat.

3.2 Danskit Nunanut allanut ministeriaqarfiannik suleqateqarneq

Danskit nunanut allanut ministeriaqarfiat Nunanullu allanut Naalakkersuisoqarfik qani mut suleqatigiipput. Danskit nunanut allanut ministeriaqarfiat Nunanullu allanut Naalakkersuisoqarfik nunarsuarmioqatigiit aqqissuussinerini tulluuttuni akulikitsumik ataatsimoorlutik peqataasarput. Nunanut allanut ministeriaqarfiup Issittumut Amerikamullu Avannarlernut (ANA)-mut annertunerusumik attaveqarneq ingerlattarpar, taakku nunanut allanut suliat Kalaallit Nunaannut tunngassutillit nunanut allani ministeriaqarfimmi suliarisarpaat.

Nunanut Allanut Naalakkersuisoqarfimmi aqutsisut nunanullu allanut ministeriaqarfiup aqutsisui Kalaallit Nunaannut tunngassutilinni sillimaniarnermut nunanullu allanut politikki pillugit ataavartumik attaveqatigiinneq ingerlattarpar. Tamanna atorfilittat aallaavigalugit ataavartumik attaveqatigiinnissamut pilersaarut aammalu ministerit danskit kalaallilu akisussaasut ataatsimiinnissaannut piareersarlutillu nangitseqartitsinissaat pilersaarusiortarpar.

Allaffissornikkut oqaloqatigiiffik

Nunanut Allanut Naalakkersuisoqarfimmi sulisut nunani allani Kalaallit Nunaata Sinniisoqarfiani aallartitat Kalaallit Nunaanni Namminersorlutik Oqartussat nunanullu allanut ministeriaqarfiup isumaqatigiissutaat aallaavigalugu aallartitaapput. Danskit ministeriaanut allanut, nunani allani aallartitaqarfinnut immikkut ilisimasalittut suliarortitsineri malittarisassat atuuttut malillugit Namminersorlutik Oqartussat akiliisarput. Akiliutip annertussusaa sumiiffimmi akit akissarsiallu annertussusaat apeqquutaasarput, ukiumullu ataasiarluni Nunanut allanut Ministeriaqarfik isumaqatigiissuteqarfigalugu aalajangersarneqartarpoq. Akit ukiuni kingullerni annertuumik qaffanneqarsimapput, aallartitanut isumannaallisaaniarnerup annertuseriansimani akitsuineri patsisigineqarpoq, tamanna nunani amerlasuuni ulorianartorsiorsinnaanerup qaffasinnera pissutaavoq. Sulisunik aki ssarsiasaanik aammalu nunani allaniinnermi tapiissutit Nunanut allanut Ministeriaqarfimmit aningaasartuutigineqartarpoq.

Kalaallit Nunaata Sinniisoqarfiinik ammaaniarnermik aalajangernerit nunanut allanut ministeriaqarfik suleqatigalugu aamma ingerlanneqartarpoq, nalinginnaasumillu danskit aallartitaqarfiinut atasunik

inissinneqartarlutik, Nunanullu allanut ministeriaqarfik aqutigalugu nunanut tiguisussanut atuutilersinneqartarlutik.

Nunanut allanut Naalackersuisoqarfiup danskillu nunanut allanut ministeriaqarfiup Allaffissornikkut Oqaloqatigiittarfiat ukiumut aalajangersimasunik ataatsimiittarfeqarput, tassanilu allaffissornermi apeqqutit nunani allani Kalaallit Nunaannut Sinniisoqarfiit sullissinermut akiliutigineqartartut, aallartitsinerit, pilersitsinerit aammalu ingerlatsinermut tunngasut oqaloqatigiissutigineqartarlutik.

Allaffissornikkut Oqalliffimmi ilaasortat tassaapput Nunanut Allanut Naalackersuisoqarfimmi pisortaq/immikkoortumi pisortaq aammalu nunanut allanut ministeriaqarfimmi pisortaq/suliffeqarfinnut siunnersuineq Ilitsersuinerlu (KRS)-imi immikkortumi pisortaq. Ataatsimiinnerit Danmarkimi Kalaallit Nunaannilu paarlakaajaallutik ingerlanneqartarput.

Nunanut allanut ministeriaqarfiup Innuttaasunik sullissivianik aammalu nunarsuarmi Ingerlatsinermi suleqatigiinnik suleqateqarneq

Danskit nunanut allanut ministeriaqarfiata Innuttaasunik sullissiviata danskisut innuttaassusillit nunani allani angalanerminni ataasiakkaanik ajornartorsiuteqalersut, soorlu napparsimalerneq, toqusoqartillugu, paarnaarussaasoqartillugu, pas-inik annaasaqarnermi il.il. sullitarisarpaat. Tamanna nalinginnaasumik Kunneqarfiup Danmarkip Aallartitaqarfiatigut ingerlanneqartarpoq, taakku qanigisanik, napparsimmavinnik, inatsisilerituunik il.il. attaveqarnerit ingerlattarpaat. Danskit nunanut allanut ministeriaqarfiata angalasut aningaasatigut ikiorsinnaangilaat, aammalu ilaqutaasunit bankimiilluunnit qularnaveequisioqartinnagu ”aallartitaqarfiup akiligaanik angerlamut akiliussisoqarneq ajorpoq”.

Siunnersuinerlutik ikiuineq danskit oqartussaasuisa tamakkiisumik akisussaaffigaat, tamanna aamma Kalaallinut Nunaanni innuttaasunut angalasunut atuuppoq, taamatullu aamma Nunanut Aallanut Naalackersuisoqarfiup Kalaallit Nunaanni innuttaasut tamatumingna paasissutissinnianerisini Nunanut allanut Ministeriaqarfiup Innuttaasunut Kiffartuussivia ukiuni makkunani suleqatigaa.

Ukiuni kingullerni Nunanut allanut Ministeriaqarfiup Innuttaasunut Kiffartuussiviuk 30 missaannik sulisulik ataavartumik oqaloqatigisarpaat. Ajunaarnersuaqartillugu Nunarsuarmioqatigiinni Suliaqartartoqatigiit (IOS) Københavnimiittut Nunanut allanut Ministeriaqarfiup Innuttaasunut Kiffartuussivianeersut, pisortaqarfinniillu assigiinngitsunit aallartitat, angalatitseqatigiiffiit aammalu sillimasiisarfiit katersortarpaat, taamaalillutik paasissutissat assigiissaakkat sapinngisamik piaarnerpaamik siammarternissaat qulakkeerniarlugit. Ajunaarnersuaqarfimmi ilaqutaqaraanni ilaqutaasut attavigisinnaasaannik call-centerimik pilersitsisoqarsimavoq.

Nunarsuarmioqatigiinni Suliaqartinneqartartut Nunanut allanut Ministeriaqarfimmit, Statsministeriaqarfimmit, Illersornissamut Minieteriaqarfimmit, Upalungaarsimanermut Ingerlatsisunit, Politiinit kiisalu namminersorlutik ingerlataqartunit, tassunga ilaallutik angallassinermut siillimasiinermullu suliaqartunit inuttaqartinneqarpoq.

Taassuma qaavatigut martsip 22-anni 2016 Bruxellesimi ajortumeerinninniat saassussinerannut atatillugu malitseqartitsinermi Namminersorlutik Oqartussat aamma Nunanut allanut Ministeriaqarfik ajornartoormi suliaqartussanik suleqatigiillutik pilersitsisimapput. Kalaallit Nunaata Københavnimi Sinniisoqarfiannit ataavartumik Nunarsuarmioqatigiinni Suliaqartinneqartartunut ilaatitaqarput, nunanilu allani ajornartoortoqartillugulu paasissutissat Københavnimi Sinniisoqarfimmit Naalackersuisut Siulittaasuata Naalackersuisoqarfiannut Nunanullu Allanut Naalackersuisoqarfimmut Nuummiittumut paasissutissat ataavartumik ingerlanneqartarlutik. Malitseqartitsinissamut, politikikkut ilisimatitsinissamut aammalu kalaallinut inuttaasunut Naalackersuisut Siulittaasuata Naalackersuisoqarfianni Tusagassiivik suleqatigalugu paasissutissiinernut Nunanut Allanut Naalackersuisoqarfik akisussaasuvoq. Ajornartoortoqartillugu pisariaqartillugu paasissutissiinerit ulloq unnuarlu ingerlanneqarsinnaasarpot.

3.3 Danskit Illersornissamut ministeriaqarfiannik suleqateqarneq

Sillimaniarnermut illersornissamullu politikikkut suliani Kalaallit Nunaannut attuumassuteqartuni Nunanut Allanut Naalakkersuisoqarfik Naalakkersuisunut siunnersuinissaminut akisussaasuvoq. Danskit illersornissamut ministeriaqarfiata Kalaallit Nunaanni suliaqartitsineranut Nunanut Allanut Naalakkersuisoqarfik aamma suliaqarfiannik ingerlatsisuusarpoq. Taakku saniatigut kalaallit oqartussaasui aamma Illersornissamut Ministeriaqarfik arlalitsigut toqqaannartumik suleqatigiissuteqartarput, pingaartumik upalungaarsimanermi, Ujaarinermi Annaassiniarnermilu, aalisarnermik nakkutilliinermi il.il. Namminersorlutik Oqartusatsat naalakkersuisoqarfiini ataasiakkaani akisussaaffigineqartuni.

Issittumi Sakkutooqarfik

Nunanut Allanut Naalakkersuisoqarfik Issittumilu Sakkutooqarfik Nuummiiittoq qanimut suleqatigiipput. Issittumi Sakkutooqarfik Danmarkimi Illersornissap pisortaata ataani inissisimalluni ataatsimut sakkutooqarfittut inissisimavoq. Issittumi Sakkutooqarfiup Kalaallit Nunaanni Savalimmiuni aammalu Danmarkimi ikiuiartortussat ikittut sakkutooqarnermi ingerlatsinerit tamaasa akisussaaffigai. Taamatuttaaq Illersornissamut Ministeriaqarfik Thule Air Basemi sakkutooqarfik naalagaq attaveqatigiinnik akisussaaffilimmik inissisimasuuteqarput. Kalaallit Nunaata sineriaani sumiiffinni pingaarutilinni Issittumi Sakkutooqarfik illersornissaqarfiup timisartuinut sakkutuunut mittarfinnik sakkutooqarfinillu peqarpoq, taamatullu qimussimik nakkutilliisoqaritiigit Sirius ilaalluni.

Issittumi Sakkutooqarfiup Kalaallit Nunaat Savalimmiullu illersorneqarnissaat sorsuffiunngitsumilu nakkutilliineq aammalu naalagaaffiup namminersortuunerata illersornissaa akisussaaffigaat. Naalagaaffeqatigiinnerup namminersortuunerata nakkutigineqarnissaanut imaatigut silaannakkut nunamilu suliaqarfiannik tamakkuninga ingerlatsinissaq pisariaqalersippaa. Sakkutooqarnermi suliaqarfiannik sinaakkutaasa iluanni Issittumi Sakkutooqarfiup sakkutuunngitsunut suliaqarfiannik assigiinngitsut aamma akisussaaffigaat. Assersuutigalugu Kalaallit Nunaata eqqaani imaatigut ujaasineq aamma Joint Maritime Rescue Coordination Centre (JMRCC) Issittumi Sakkutooqarfiup akisussaaffigai.

Suliaqarfiannik allat Issittumi Sakkutooqarfiup ataqatigiissaartagai tassaapput Kalaallit Nunaanni imaatigut aalisarnermi nakkutilliineq, imaani avatangiisit nakkutigineri aammalu mingutsitsisoqartillugu akiuiniarnermut ikiuunnerit aammalu Kalaallit Nunaanni immap uuttortarnerani suliaqarfiannik suliarin eqartarneri ingerlattarlugit. Qimussimik nakkutilliisoqatigiit Siriusikkut Kalaallit Nunaanni Politimesteri sinnerlugu Tunup avannaarsuani aammalu Avannaarsuani nunami allanngutsaalisami politititut akisussaaffik tigummivaat, aammattaarlu sineriaassuarmi inuiaqatigiinni ikiuinissaq ingerlatarisarlugu.

4. Issittumi suleqatigiinneq

4.1 Issittormiut Siunnersuisoqatigiivi

Issittormiut Siunnersuisoqatigiivi siunnersuisartuupput Issittumi naalagaaffit arfineq pingasuusut ilaasortaaffigisaat ukuusut; USA, Canada Island, Norge, Sverige, Finland, Rusland aamma Kunneqarfik Danmark, tassunga ilaallutik Kalaallit Nunaat aamma Savalimmiut. Issittormiut Siunnersuisoqatigiivi maannakkut issittumut tunngassuteqartunut nunat tamalaat oqallittarfiattut pingaarnerpaatut isigineqarput.

Taakku saniatigut Issittormiut Siunnersuisoqatigiivi arlalinnik alaatsinaanneqarput Issittormiut Siunnersuisoqatigiivisa ammasumik ataatsimiinnerinik nakkutillisarunik suleqatigiissitatigullu Siunnersuisoqatigiit sulinerannut ikiuuttarsinnaasunik. Kalaallit Nunaat suleqatigiissitani Conservation of the Arctic Flora and Fauna (CAFF) aamma Sustainable Development Working Groupimi (SDWG) Kunneqarfik sinnerlugu Head of Delegationiussaaq taamatullu Task Force on Improved Connectivity in the Arctic-imi (TFICA) co-chairiussalluni.

Issittormiut Siunnersuisoqatigiiviniut siulittaasuusarneq naalagaaffiit issittumiittut arfineq pingasut akornanni nikerartarpoq. Kunneqarfik Danmark 2009-2011-mi siulittaasuutitaqarpoq taamaalillunilu 2025-2027-mi siulittaasuutitaqassalluni. Maannakkut Finland siulittaasuutitaqarpoq 2019-imi Islandimit paarlanneqassalluni.

[Finland 2017-2019-imi Issittormiut Siunnersuisoqatigiiviniut siulittaasuutitaqarpoq.](#)

Ulloq 11. maajimi Ministerit ataatsimiinneranni Finland siulittaasuutitaqalerpoq pingaarnerutitallu sisamat ukiunut marlunnut tulliuttunut tassaapput: Avatangiisit illersorneqarnerat, attaveqaatit (pingaartumik internetikkut attaveqaatit, silasiortoqarnikkut suleqatigiinneq aamma ilinniartitaaneq. Taamaalilluni Finland maj 2019-imi Rovaniemimi ministerinik ataatsimiititsiussaaq. Finlandimiut siulittaasuuneranni Finlandimi Issittoq pillugu qaffasissumik arlaleriarluni ataatsimiittoqartarpoq. Juuni 2017-imi Namminiilivinnermut, Nunanut Allanut Nunalerinermullu Naalakkersuisoq Oulumi Finlandimi EU-p Arctic Stakeholder Forumiani pingaarnertut oqalugiartut ilagaat.

[Issittormiut Siunnersuisoqatigiivisa ilioriusissiorlutik sulinerat](#)

2017-imi Ministerit ataatsimiinneranni issittormiut ministeriisa nalunaarutissaq akuersissutigaat, tassani ukiuni tulliuttuni marlunni pingaarnerutitassat allattorsimallutik. Tassani ilaatigut Issittormiut Siunnersuisoqatigiivi Issittormiut Siunnersuisoqatigiivini ilioriusissioqquneqarput 2019-imi ministerit tullianik ataatsimiinneranni akuersissutigineqartussamik. Finlandip siulittaasuutitaqarnermini Senior Arctic Officials-inik taaneqartartuni atorfilittatigoortumik sulineq aallartissimavaa. Kalaallit Nunaat tassani Namminersorlutik Oqartussat Nunanut Allanut Naalakkersuisoqarfianit sinniisuuffigineqarpoq. Tassami januar 2018-imi Londonimi ilioriusissat pillugit isumasioqatigiittoqarpoq suliassarpaalo qarnissaalu naatsorsutigineqarpoq Kalaallit Nunaata aamma Naalakkersuisut pingaartitaat ilioriusissat sularineqarneranni sapinngisamik pitsaanerpaamik qulakkeersinnaajumallugit.

4.2 Nunap Inoqqaavisa Allattoqarfiat (IPS)

Nunap Inoqqaavisa Allattoqarfiata (IPS) nunap inoqqaavisa sinniisaasa (Permanent Participants) Issittormiut Siunnersuisoqatigiiviniut peqataanerat tapersersugaraat, taamatuttaaq Inuit Circumpolar Council (ICC). Allattoqarfik Tromsømi Issittormiut Siunnersuisoqatigiivisa allattoqarfian ni inissimavoq ilaannakuusumillu Danmarkimit aningaasalersorneqarluni. Allattoqarfiup 2016-ip naalernerani allattoqarfiup pisortartaassaa toqqarpaa. Anna Degteva pisortanngorpoq russit nunap inoqqaavisa peqatigiiffiannut Vepsimik taaneqartartunut ilaasoq.

4.3 Piujuartitsinissamik tunngaveqarluni Ineriartortitsineq pillugu suleqatigiissitaq (SDWG)

Kalaallit Nunaanni Namminersorlutik Oqartussani Nunanut allanut Naalakkersuisoqarfiup Piujuartitsinissamik tunngaveqarluni ineriartortitsineq pillugu suleqatigiissitami (SDWG) Naalagaaffeqatigiit peqataanerat isumagaa, Kunngaqarfimmiit Head of Delegationitut. Taamaaliortoqarpoq Nunanut Allanut Naalakkersuisoqarfiup nunap inoqqaavisa pisinnaatitaaffiunut tunngatillugu Kalaallit Nunaata nunani tamalaani soqutigisaasa aallunneqarnissaannut ilanngullugu, taamatuttaaq Issittumi nunap inoqqaavinik attaveqartarnermi. Inuit Issittumiittut SDWG-mit soqutigineqarput, inuiaqatigiit ineriartortitaaneranni Issittumi nunap inoqqaavinik peqataalersitsinissaq akuliutsitsinissarlu tassani pineqarlutik.

Taamaalilluni Nunanut Allanut Naalakkersuisoqarfik Kunngaqarfiup inissisimaneranut tunngatillugu ataqatigiissarisartuuvoq sulissutiginnittartuullunilu SDWG-llu ukiup affakkaartumik ataatsimiiinnerinut allanullu peqataasarluni. SDWG-p siunertaraa Issittumi piujuartitsinissamik tunngaveqarluni ineriartortitsinissap siuarsarneqarnissaa ilaatigut peqqinnissamut tunngasuni suleqatigiinnikkut taamatullu issittormiuni aningaasaqarnermut, inuuniarnermut, kultureqarnermut avatangiisinullu tunngatillugu piujuartitsinissamik tunngaveqarluni nunanik issittumiittunik inuiaqatigiinnillu issittormiunik nunap inoqqaavisa piginnaatitaaffii ataqqillugit ineriartortitsinermut tunngasut ataatsimoortumik paasineqartarnissaannut atortussanik ineriartortitsinermi.

Finlandimiut siulittaasuuneranni Kalaallit Nunaat ilaatigut issittumut tunngatillugu avatangiisinut sunniutaasartunik nalilersuineq pillugu sulissutigineqartunut, Environmental Impact Assessmentimut (EIA) peqataavoq. Tamakku saniatigut Kalaallit Nunaat peqqinnissaq pillugu immikkut ilisimasalinnut Arctic Human Health Expert Groupimut (AHHEG) suleqataavoq tassaasunut immikkut ilisimasallit suleqatigiiffiannut aamma inuuniarnermut, aningaasaqarnermut, peqqissutsimut kultureqarnermullu tunngatillugu sulissutigineqartussanik nalunaarusianillu suliaqartartumut.

4.4 Issittup imarpittaani aalisarneq

Imm. 17.3-mut innersuussisoqarpoq.

4.5 Nunaviup immap naqqatigut avalassaanganera pillugu suliniut

Danmarkimi naalakkersuisut, Savalimmiuni Naalakkersuisut aamma Namminersorlutik Oqartussat peqatigalugit nunaviup toqqavia pillugu suliniummi saqqummiussinernik katillugit tallimanik tunniussisimavoq, Savalimmiut avannaani kujataanilu (piumasaqaatit marluk) kiisalu Kalaallit Nunaata kujataani, avannamut kangiani aamma avannaani (piumasaqaatit pingasut).

”Saqqummiussineq” tassaavoq ilisimatuussutsikkut nalunaarsukkatigut atortut, Naalagaaffiit Peqatigiit Nunap toqqavia pillugu ataatsimiititaliattut taaneqartumut tunniunneqartut (the Commission on the Limits of the Continental Shelf, ”CLCS”) Naalagaaffiit Peqatigiit Imaani pisinnaatitaaffiit pillugit isumaqatigiissutaanni aalajangersarneqartut suleriaatsit naapertorlugit.

Nunanut Allanut Naalakkersuisoqarfiup Inuussutissarsiornermut, Suliffeqarnermut, Niuernermut Nukissiornermullu Naalakkersuisoqarfik peqatigalugu sulinermi tassani Kalaallit Nunaata peqataanera isumagaa. Taamaattumik 2016-imi augustip qiteqqunnerani New Yorkimi Naalagaaffiit Peqatigiit New Yorkimi qullersaqarfianni Kalaallit Nunaat sinnerlugu saqqummiussat pingasut saqqummiunneqarnerini Nunanut Allanut Naalakkersuisoqarfimmiit aamma Inuussutissarsiornermut, Suliffeqarnermut, Niuernermut Nukissiornermullu Naalakkersuisoqarfimmiit peqataasoqarpoq. Tassani Kalaallit Nu naanniit aamma Danmarkimii atorfilittatut aallartitat Nunap toqqavianut ataatsimiititaliamut saqqummiussat ilaat saqqummiuppaat, taassuma nunap toqqaviata allineqarnissaanut Kunngaqarfiup Danmarkip piumasagaatai suliarissammagit.

Naalagaaffippassuarnit paasissutissat annertoorejussuit Nunap toqqavia pillugu ataatsimiititaliami suliarineqarnissaminnut utaqqissunneqareerput, taamaattumillu ajornakusoorpoq siulittuutigissallugu

qaqugu Kunngearfiup immikkoortunut piunasaqaatit tunniussimasai suliarineqalissanersut. Suliarinninnertaa ukiunik arlalinnik sivissuseqarsinnaavoq. Nunap toqqavia pillugu ataatsimiititaliami suliarinnittoqareerpat naalagaaffinnut sinerialinnut attuumassuteqartunut nammineq aalajangigassaassaaq piunasaqaatit imminnut qaleriittut pillugit killeqarfiliinissamut isumaqatigiissutissat isumaqatigiinniutigineqassanersut.

Ukiut tamaasa Arctic Ocean Workshop-eqartoqartarpoq taamatullu issittumi naalagaaffiit sineriallit tallimat (A5) atorfilittatigoortumik ataatsimeeqatigiittarlutik. Tamakkunani nunat oqariutuutaasa qanoq issusii assigiinngitsut oqariutuutiginetartunullu piunasaqaatit inatsisitaasa nunamilu sumiiffinnut tunngasortaasa qanoq paasineqarnissaat saqqummiunnetartarput. Kingullermik december 2017-imi Ottawami Arctic Ocean Workshop-ertoqarpoq Nunanut Allanut Naalakkersuisoqarfiup peqataaffigisaanik tullianilu workshop-ertoqassamarpoq Ruslandimi september 2018-imi.

5. Nunat Avannarliit aamma Nunat Avannarliit Killiit suleqatiginerat

Ataatsimeersuaarnermi matumani Naalakkersuisut Nunat Avannarliit pillugit nassuiaataat 2018 Inatsisartunut agguanneqassaaq, Nunani Avannarlerni suleqatigiinnermut tunngatillugu Naalakkersuisunit isumagineqartuni nunanut allanut tunngasut itinerusumik tassani sammineqarlutik. Tassani Naalakkersuisut nunanut allanut naalakkersuinikkut ingerlatsinerannut Nunat Avannarliit Ministeriisa Siunnersuisoqatigiivini taakkulu suliffeqarfiinik suleqatigiiffiinillu suleqateqarnek qitiuvoq, tassami nunat avannarliit oqaluuserisassaanni sammineqartut pillugit nunat allat toqqaannartumik oqaloqatigineqarmata. Naalakkersuisut isumaqarluinnarput, nunat avannarliit suleqatigiinneranni kalaallit suliniarnerat suleqataasunit tamanit nalinginnaasumik akuersaarneqartoq.

Nunat Avannarliit Siunnersuisoqatigiivisa ukiumoortumik ataatsimiinnerini - oktobarimi ataatsimiinnerini - ilaatigut Naalakkersuisut Nunat Avannarliit Siunnersuisoqatigiivisa isumaqatiginninniarnannut peqataasarput aamma ataatsimiinnermut atatillugu Naalakkersuisut Siulittaasuut nunani avannarlerni naalakkersuisut siuttuisa ataatsimiinnerinut peqataasarluni. Nunat Avannarliit Siunnersuisoqatigiivisa Helsingforsimi oktober 2017-imi katersuunneranni inunnik isumasiulluni misissuisimaneq tamanut saqqummiunneqarpoq takuneqarsinnaalluni Kalaallit Nunaanni apersorneqartut 78%-ii nunat avannarliit suleqatigiinnerunissaannik kissaateqartut.

5.1. Ministeritigoortumik suleqatigiinneq

Sverige 2018-imi Nunat Avannarliit Ministeriisa Siunnersuisoqatigiivini siulittaasuvoq. Pisussat ut pilersaarutit Nunat Avannarliit Siunnersuisoqatigiivisa oktober 2017-imi katersuunneranni saqqummiunneqarput taamatuttaarlu Nunat Avannarliit Nuummi februaarip naalernerani isumasioqatigiinneranni saqqummiunneqarlutik. Pisussatut pilersaarutit pingasunik pingaarnernik qulequtaqarput: Nunat Avannarliit peqataalersitsisut, Nunat Avannarliit piujuartitsinissamik siuarsaanermillu tunngaveqartut aamma Nunat Avannarliit toqqissisimanartut ammasullu.

Suleqatigiinnermut ministerit 2017-imi ukiakkut ukiuni tulliuuttuni suleqatigiinnissamut pilersaarutit pingaarutillit aalajangiuppaat. Tamatumani pineqarput suleqatigiinnermut ministerit issittumut tunngatillugu 2018-imiit 2021-mut suleqatigiinnissamut pilersaarutaat aamma Kinguaariit 2030, tassaasoq piujuartitsinissamik tunngaveqarluni ineriartortitsineq pillugu Naalagaaffiit Peqatigiit 2030-mut anguniagaannik malitseqartitsinissamut nunat avannarliit pilersaarutaat.

Issittumut tunngatillugu suleqatigiinnissamut pilersaarutit Naalakkersuisut issittumut tunngatillugu suleqatigiiffinni allani sulinerat tapersorneqarpoq Kinguaariit 2030-lu Naalagaaffiit Peqatigiit 2030-mi anguniagaasa kalaallit sulissutigineqarnerisa ineriartortillugit nunani suliarineqarneranni atortussiaalluni pingaarutilik, tassani pingaartumik pissutsit qanoq innissaannik ineriartortitsineq nunat avannarliit sulinermut pingaarutilinnut ilanngussaralugu.

5.2 Suleqatigiinnikkut suliaasat 2018-imi

Ålandip, Savalimmiut aamma Kalaallit Nunaata Nunat Avannarliit Ministeriisa suleqatigiinnerannut – Nordisk Samarbejdsforumimut – atatillugu suleqatigiinnerat ingerlalluarsimavoq naapeqatigiittarnerillumi ministerit ataatsimiinnerinut aamma Nunat Avannarliit Siunnersuisoqatigiivisa naapisimaartarnerinut atatillugu pingaartumik pingaaruteqarput.

2017-imi naapisimaarnermi Nunat Avannarliit Siunnersuisoqatigiivi aammattaaq oqaluuserisassani Nunat Avannarliit Siunnersuisoqatigiivi tamakkiisumik ilaasortanngornissaq pillugu apeqqummik ilanngussaqqarput tamannalu ataatsimoorluni oqallinnermi Naalakkersuisunit Kalaallit Nunaatalu Inatsisartuisa sinniisunit taparserneqarpoq.

Suleqatigiinnermut ministerit februaarimi siullermeerlutik ataatsimiinneranni aalajangiisoqarpoq Nunat Avannarliit Ministeriisa Siunnersuisoqatigiivini nunat avannarliit suleqatigiinnerannut aningaasartuutit

tamarmiusut qaffasissusiat 2018-imisut qaffasissusiattulli 2019-imi tassalu 950 mio. Dkr.-inut aalajangiusimaneqassasoq. Nunat Avannarliit ministeriunerisa digitalisering, nuttarsinnaaneq aamma Nunarsuarmi Nunat Avannarliit ilisimaneqalersinniarneqarnerat pingaartitaraat 2019-imullu missingersuutini pingaarnersuueqqinnerni taamatut pingaarnersuineq takuneqarsinnaavoq. 2019-imi nunat avannarliit suleqatigiinnerat immikkut Naalakkersuisunut pingaaruteqassaaq, tassami Island siulittaasuutitaqartussaammat kalaallillu danskit 2020-imi Nunat Avannarliit Ministeriisa Siunnersuisoqatigiivini siulittaasuutitaqalerunik sammititassaannut ilanngussugassaat piareersarneqartussaammata.

Naalakkersuinikkut suleqatigiinneq upernaakkut qinersisoqareeriarmanat nanginneqarpoq ilaatigut Sverigemi maajimi juunimilu ministerit ataatsimiinnerannut atatillugu.

5.3 Nunat Avannarliit Killiit Suleqatigiinnera ukiumoortumillu ataatsimiittarnerat

Nunat Avannarliit Killiit Siunnersuisoqatigiivi Kalaallit Nunaata, Savalimmiut Islandillu akornanni naalakkersuinikkut suleqatigiiffiuvoq Nunallu Avannarliit Siunnersuisoqatigiivisa suleqatigiinnerannut attuumassuteqarluni. Taamatuttaaq Nunat Avannarliit Killiit Siunnersuisoqatigiivisa nunallu avannarliit killiit naalakkersuisuisa akornanni suleqatigiinnissamut isumaqatigiissuteqarpoq, pingaarnersuutigit suleqatigiinnissamut tunngaviliisumik.

Nunat Avannarliit Killiit Siunnersuisoqatigiivisa ukiumoortumik ataatsimiinnerat Islandip parlamentiani Altinget, Reykjavikimi 31. augustimit 1. septembarimut 2017 ingerlanneqarpoq.

Ukioq manna ataatsimiinnissamut pilersaarutini ilaatigut nutaatut Nunat Avannarliit Killiit nunanut allanut ministeriisa aallarnisaataasumik qullersartut ataatsimiinnissaat pilersaarutigineqarpoq imatut taaguuteqarluni: "Nunat Avannarliit Killiit Issittumi nunat immikkoortut nukittuut". Tassani Nunat Avannarliit Killiit Siunnersuisoqatigiivisa nunat pingasut taakku kaammattorpaat apeqqutit issittumut tunngasut pillugit suleqatigiinneroqqullugit.

Qullersat ataatsimiinnerannut taamanikkut Kommunit, Nunaqarfinnut, Isorliunerusunut, Attaveqatigiinnermut Ineqarnermullu Naalakkersuisuusoq taamanikkut Namminiilivinnermut, Nunanut Allanut Nunalerinnermullu Naalakkersuisuusoq sinnerlugu peqataavoq, taamatullu Savalimmiut nunanut allanut naalakkersuisuata aamma Islandip taamanikkut nunanut allanut ministeriata peqataapput. Nunat Avannarliit Killiit nunanut allanut ministeriisulli marluttut allatut taamanikkut Naalakkersuisuusup siunissami Issittumi nunat avannarliit killiit pingaarutilimmik inissisimalluarnertik qanoq atorsinnaaneraat erseqqissarpaa taamatullu nunat taakku pingasuullutik issittumut tunngassuteqartut pillugit suli annertunerusumik suleqatigiinnertik nukittorsarsinnaaneraat.

Naalakkersuisup ataatsimiinnermi erseqqissaatigaa nunat pingasuusut issittumut tunngatillugu aqqutissat pioreersut aqqutigalugit sunniiniarsinnaanissaminnut periarfissaqartut. Taamatuttaaq Kalaallit Nunaat eqqarsaatigalugu Issittormiut Siunnersuisoqatigiivini pingaartumik suleqataalluni peqataanikkut, kisiannili aammattaaq Nunat Avannarliit Ministeriisa Siunnersuisoqatigiivini aamma Nunat Avannarliit Siunnersuisoqatigiivini issittumut tunngasut pillugit oqallinnernut akuliuttarnermigut peqataasarnermigullu.

Ukiumoortumik ataatsimiinnermi Nunat Avannarliit Killiit Siunnersuisoqatigiivisa kaammattuutit akueraat, kingornatigut Kalaallit Nunaanni, Islandimi aamma Savalimmiuni inatsisartut nassiunneqartussat. Tassani kaammattuutit pingasut akuersissutigineqarput. Siullermi naalakkersuisut kaammattorneqarput imaani avatangiisini mikroplastit annertussusiisa plastikkinillu mingutsitsinerup ataatsimut isigalugu misissorneqarnissaat akiorneqarnissaallu pillugit suleqatigeqqullugit. Kaammattuutit aappaanni naalakkersuisut aalisarnermut tunngassuteqartuni suleqatigiinnerulersinnaanermut periarfissanik isumalluutit iluaquteqarnerulernissaq, aalisarnermi teknologi taamatullu nutaaliorneq pillugit ilisimasat ilanngullugit eqqarsaateqaqqullugit kaammattorneqarput. Kaammattuutit pingajuattut kingullertullu Nunat Avannarliit Killiit Siunnersuisoqatigiivisa naalakkersuisut pingasuusut qinnuigaat kultureqarnermut

tungasuni suleqatigiissitamik ataatsimoorluni nunani avannarlerni killerni nuusiornermik, niperujoorutunik erinarsuutinillu atuaganngortitsineramik suliaqartussamik pilersitseqqullugit.

Assiliisq: Nunat Avannarliit Killiit Siunnersuisoqatigiivi, nunat avannarliit killiit ministerii qaaqqusallu nunanit avannarlerneersut. Assiliisq: Bragi Þór Jósefsson. Vestnordisk.is

5.4 Nunat Avannarliit Killiit Siunnersuisoqatigiivisa aalajangersimasumik sammisaqarlutik ataatsimeersuarnerat 2018

Nunat Avannarliit Killiit aalajangersimasumik sammisaqarlutik ataatsimeersuarput qulequtaralugu "Piujuartitsinissamik tungaveqarluni takornariaqarnermut unammilligassat periarfissallu" ulluni 30. – 31. januar 2018-imi Hotel Arcticimi Ilulissaniittumi. Naalackersuisut taamanikkut Inuussutissarsiornermut, Suliffeqarnermut, Niuernermut Nukissiuuteqarnermullu Naalackersuisuusumit sinniisuuffigineqarput ilaatigut Kalaallit Nunaata takornariaqarnermut ilioriusissaanik oqaluttuurtumik. Toqqarlugit Kalaallit Nunaanni sumiiffinni sisamani visitor centerit (tikeraanut saaffiginnittarfiit) sanaartorneqarnissaat ilioriusissatut akuersissutigineqarsimasut taaneqarput, siulleq Ilulissani sanaartorneqassalluni. Ammaanersiorneqassat ukiakkut 2020-mi pinissaa pilersaarutaavoq.

5.5 Islandimut Savalimmiunullu tikeraartarnerit taakkuninggalu ataatsimeeqateqartarnerit allat

Nunani avannarlerni Killerni Nunanut Allanut Ministerit 31. august 2017-imi ataatsimiinnerat

Nunat Avannarliit Killiit Siunnersuisoqatigiivisa ukiumoortumik ataatsimiinnerata kingornatigut taamanikkut Kommunit, Nunat Avannarliit Killiit Siunnersuisoqatigiivisa ukiumoortumik ataatsimiinnerata kingornatigut taamanikkut taamanikkut Namminiilivinnermut, Nunanut Allanut Nunalerinnermullu Naalackersuisuusumit sinniisuulluni Savalimmiut Nunanut Allanut Naalackersuisuannik aamma Islandip nunanut allanut ministerianik ukiumoortumik Nunat Avannarliit Killiit nunanut allanut ministeriisa ataatsimiinneranni ataatsimeeqateqarpoq.

Ullormut oqaluuserisassani immikkoortutut pingaarnepaatut nunani avannarlerni killerni niuerneq oqaluuserineqarpoq aamma nunat avannarliit killiit niuerneq pillugu suleqatigiinnissamik isumaqatigiissutaat siunertarinqartunik nalunaarutiginninnerusoq atsiorneqarluni.

Tamanna pivoq Nunat Avannarliit killiit siunnersuisoqatigiivisa kaammattuutitut aalajangersagaanik nr. 1/2015 nangillugu, Naalackersuisut, Islandip naalackersuisui aammalu Savalimmiut naalackersuisui suliaqartussamik nunat pineqartut pingasut killeqanngitsumik niueqatigiinnissamik isumaqatigiissuteqassappata nunanilu avannarlerni killerni niuernermut siunnersuisoqatigiinnik

pilersitsisoqassappat ataatsimut pissarsiarineqarsinnaasut nalunaarsornissaat. Suleqatigiinnissamik isumaqatigiissutip (siunertalimmik nalunaarutip) atsiorneqartup ilaatigut nunat avannarliit killiit atorfilittatigoortumik suleqatigiissitamik pilersitsinissaat kingunerissavaa, suleqatigiissitallu ataatsimut soqutigisat aallaavigalugit suliaasaqarfinni arlalinni niueqatigiinnerulernissat suleqatigiinnerulernissallu aqcutigalugit periarfissat misissuiffigissavai. Tamatuma saniatigut nunat avannarliit killiit nunanut allanut ministeriisa ukiumoortumik ataatsimiittarnissaannik, ajornanngippallu Nunat Avannarliit Killiit Siunnersuisoqatigiivisa ukiumoortumik ataatsimiinnerinut atatillugu ataatsimiittarnissaq, isumaqatigiissut aalajangiinermik imaqarpoq.

Danmarkimi Nunanut allanut ministeriaqarfik november 2017-imi paasissutissiipput Islandip naalakkersuisunut nalunaarsimallutik Danskít isumaannik isumaqatigiissut atorsinnaanngitsaq Savalimmiunut tunngatillugu piginnaatitsissummik aqqissuussinermi ingerlatseriaasit aamma Kalaallit Nunaannut tunngatillugu Namminersoneq pillugu inatsisip malinneqarsimannginneri innersuussutigalugit aammalu isumaqatigiissummi "nunanut allanut tunngasunik politikki" pillugu suleqatigiinnissamut innersuussimmat. Tamatuma kingornatigut Kalaallit Nunaata Danmarkimi Nunanut allanut ministeriaqarfik nalunaarfigaa isumaqatigiissutip oqaasertaasa iluarsivigineqarnissaat ajornartorsiutaanaviannngitsaq, taamaalilluni taassuma sussamaartoqarneranik nalunaarutiginninertut pissuseqarnera erseqqinnerulissimmat. Kalaallit Nunaannut pingaaruteqarpoq Nunani Avannarlerni Killerni ministerisut qaffasissusillit ataatsimiittarnerisigut ilaatigut niuernerumut tunngassuteqartuni toqqarlugit suleqatigiinnissamik sulissutigineqarsinnaasunut periarfissat ingerlaavartumik oqaloqatigiissutigineqartarsinnaanissaat.

Assilisaq: Saamerlemiit Savalimmiut Inuusutissarsiomemut Nunanullu Allanut Tunngasunut ministeriat, Poul Michelsen, Islandip nunanut allanut tunngasunut ministeria, Guðlaugur Þ. Þórðarson aamma taamanikkut Kommunninut, Nunaqarfinnut, Isorliunerusunut, Attaveqatigiinnemut Ineqarnermullu Naalakkersuisoq Erik Jensen.

6. Europamut tunngatillugu suleqatigiinneq – EU

Kalaallit Nunaat Europamiut kattunneranniit 1985-imi aninermiilli isumaqatigiissutitigut EU-mut attuumassuteqartunik arlalinnik isumaqatigiissuteqarsimavoq. Taassuma saniatigut Kalaallit Nunaata Bruxellesimi Sinnisoqarfia Namminersolutillu Oqartussat qitiusumik allaffeqarfia EU-mik suleqateqarnerat ineriartortinneqarsimavoq sulisullu piginnaanngorsarneqarsimallutik. Suleqatigiinneq ukiut ingerlaneranni aalisarnerup tungaatigut suleqatigiinnermiit, nunanut allanut ingerlatsinikkut suliniutitigullu iluaqutaasunik EU-mut ilanngussuunnernut, ilinniartitaanermut tunngasuni missingersuutitigut tapiissuteqarnermut minnerunngitsumillu EU-mik suleqateqarnerup ineriartorluarsimanerusup malitsigisaanik isumaqatigiissuteqarnernut ineriartorsimavoq.

Kalaallit Nunaata isumaqatigiissutitigut EU-mut attuumassutigisai tassaapput:

- Kalaallit Nunaata EU-mit aninera pillugu EU-mi isumaqatigiissummut ilanngussa q isumaqatigiissutaasoq
- Nunat imarpiup akianiittut EU-mut kattunnerat pillugu siunnersuisoqatigiinni aalajangiineq, tassunga ilanngullugu EU-mi suliniutinut peqataasinnaaneq kiisalu aalisakkanik tunisassianik akitsuusersuinnginnissaq pillugu isumaqatigiissut
- Aalisarnikkut suleqatigiinneq pillugu isumaqatigiissut tassungalu atasoq aalisarneq pillugu ilanngussa q isumaqatigiissutaasoq
- Politikkikkut peqatigiilluni nalunaarut
- Ilinniartitaaneq isiginiarlugu suleqatigiinneq pillugu siunnersuisoqatigiit aalajangiinerat
- EU-mi Northern Periphery and Arctic Programmimi peqataaneq
- Diamantinik avammut niuerneq pillugu EU-mi Kimberleyimi suliami peqataanissaq pillugu siunnersuisoqatigiinni aalajangiineq
- Uumasut nakorsaqrneq pillugu siunnersuisoqatigiinni aalajangiineq
- Aatsitassanut tunngatillugu Letter of Intent – siunniussaqrnermik nalunaarut

EU-p sullissiviinit katillugit 320 million koruunit missaannik nunap karsianut ukiumut tapiisarnikkut EU tassaavoq Danmarkip naalagaaffimmut tapiissutaasa saniatigut nunatta karsianut annertunerpaamik tapiisartoq. Tamakku saniatigut EU Kalaallit Nunaata pingaarutilimmik suleqatigisaraa. Tamanna aamma EU-mi suliniutinut nunatsinnit peqataaffigineqarsinnaasut iluaqutiginerinut aamma suliassaqrarfinnut attuumassuteqartunut allanut tunngatillugu, toqqaannanngitsumik missingersuutitigut tapiissutinik toqqaannartumik pissarsiffiineq ajortunut tunngavoq. Nunatta EU-mi isumaqatigiissummi OLT pillugu Kap. 4-mut ilanngunneqrnera suleqatiginnissamut periarfissanik arlalinnik ammaassivoq, taamatuttaaq akitsuuteqanngitsumik eqqussisinaanermut, Europæiske Investeringsbankimiit (EIB) aningaasanik atorsinnaanissamut periarfissanut il.il.

Ataatsimoorussamik nalunaarut illuatungeriit akornanni isumaqatigiissutinut tamanut attuumassuteqartunik aalajangersaavioq marts 2015-imi Naalakkersuisut Siulittaasuannit, EU-Kommissionip siulittaasuannit danskillu Statsministeriannit atsiorneqarpoq.

6.1 Aalisarneq pillugu isumaqatigiissut

Kalaallit Nunaata aamma EU-p akornanni aalisarneq pillugu isumaqatigiissummut atatillugu Bruxellesimi Kalaallit Nunaata Sinniisoqarfia Aalisarnermut Piniarnermullu Naalakkersuisoqarfimmut (APN) ikiuuttarpoq, ingammik isumaqatiginninniarnert Bruxellesimi pigaangata. Taassuma saniatigut APN-ip nassuiaammum matumunnga pineqartumut tassunga ilanngussaa takuuk.

6.2 Ataatsimoorluni nalunaarut

Kalaallit Nunaata Danmarkillu Europa-Kommissionimik suleqateqarnissaannut ataatsimoorluni nalunaarut Naalakkersuisut Siulittaasuata, Kim Kielsenip, Europa-Kommissionimi siulittaasup, Jean-Claude Junckerip taamanikkullu ministeriunerusup Helle Thorning-Schmidt ulloq 19. marts 2015-imi atsiorpaat. Nalunaarutikkut siunertaavoq isumaqatigiissutinut tunngatillugu pisussaaffiit tamarmik peqataasunit pisussaaffigineqartut pingaarnerusutigit naalakkersuinikkut takuneqarsinnaalernissaat aamma suleqatigiinnerup ineriartortinnissaanut siunertari neqartut allattorneqarnissaat. Suleqatigiinnissamik isumaqatigiissutip aalisarnerlu pillugu isumaqatigiissutip atortuulersinneqarnerat aatsitassallu pillugit oqaloqatigiinnerit ingerlaqqittut, kiisalu Kalaallit Nunaanni aningaasaliinissamut periarfissat, suliassaqaarfiit suleqatigiiffissat tamakkuupput ataatsimoorussamik nalunaarummi atortuulersinneqartut.

6.3 Den Europæiske Union-ip aamma Kalaallit Nunaata akornanni peqatigiilluni suleqatigiinnissamut isumaqatigiissut

EU-p aamma Kalaallit Nunaata akornanni attuumassutit pillugit siunnersuisoqatigiit 12. marts 2014-imi aalajangiinerisigut pilersaarusiimi anguniakkat nalunaarutiginissaannut anguniarnissaannullu piffissami ukiuni arfineq marlunni 1,6 mia. kr.-it tungaanut EU-miit isertitaqarnissaq Kalaallit Nunaannit qulakkeerneqarsimavoq.

Suliniuteqarnissamut allagaq Europa-Kommissionip kiisalu Kalaallit Nunaanni Danmarkimilu naalakkersuisut akornanni annertuumik tusarniaasoqareerneratigut september 2014-imi Europa-Kommissionimit akuerineqarpoq.

Ilinniartitaaneq suleqatigiinnermi sammineqartussatut toqqarneqarsimavoq taamaalillutik peqataasut tunngaviatigut 2007-miit 2013-imut pilersaarusiorneqartutuulli sammisaqarnertik ingerlateqqiinnarnisimallugu. Piffissami pilersaaruteqarfiusumi matumani 2014-imiit 2020-mut inuussutissarsiutinut ilinniartitaanerit meeqqallu atuarfiat immikkut pingaartinneqarput.

Peqatigiinneq pillugu isumaqatigiissummut tunngatillugu atulersitsineq taamaalillunilu sulineq sulii Ilinniartitaanermut, Kultureqarnermut, Ilisimatusarnermut Ilageeqarnermullu Naalakkersuisoqarfimmit isumagineqassaaq, Aningaasaqarnermut Akileraartarnermullu Naalakkersuisoqarfik kiisalu Kalaallit Nunaata kiisalu Danmarkip EU-mi Sinniisoqarfia suleqatigalugit.

Naalakkersuisut Siulittaasuata Kim Kielsen aamma nunat tamalaat suleqatigiinnerannut ineriartortinneqarnerannullu Europa-Kommissær Neven Mimica sisamanngornermi 1. juni 2017-imi Nuummi naapippat, tassani periarfissarsillutik Kalaallit Nunaanni aningaasaqarnikkut naalakkersuinikkullu maannakkut pissutsit, suleqatigiinnissamik isumaqatigiissutip siunissaa suleqatigiinnerullu ineriartortinneqarsinnaanerata oqallisiginissaannut.

Ataatsimiiinneq aningaasalersuinerumut tunngatillugu 2017-imut isumaqatigiissutip atsiorneqarneranik naggasernerqarpoq tassuuna periarfissiisoqarluni EU-miit Kalaallit Nunaannut 2017-imi suleqatigiinnissamut isumaqatigiissuteqartoqarsimanerani aningaasanik akiliuteqartoqartaannarnissaa periarfissinneqarluni.

Naalakkersuisut Siulittaasuut Kim Kielsen aamma Europa-Kommissær Neven Mimica Nuummi naapipput Naalakkersuisut ataatsimiittarfianni Suleqatigiinnissamik isumaqatigiissuteqar-toqarnerani 2017-imut aningaasalersuinissamut isumaqatigiissut atsiorlugu.

2017-imi piffissap qiteqqunnerani naliliineq

Kalaallit Nunaannut aningaasalersuisarnermi atortoq (Siunnersuisoqatigiit 2014/137 / EU-mi aalajangiinerat), Kalaallit Nunaata, Danmarkip aamma EU-p akornanni pissutsinut iluarsissutigalugu atorneqartarpoq. Kalaallit Nunaanni ulluinnarni oqaluttarnermi atortoq suleqatigiinnissamik isumaqatigiissutit ilisimaneqarpoq. Taanna Kalaallit Nunaata, Danmarkip aamma EU-p isumaqatigiissutigaat, aammattaarli Rådet for Den Europæiske Unionimi aalajangigaalluni. Kalaallit Nunaata Europamiut Ataatsimooqatigiiffiannit anereernerani 1985-imilu OLT aqqutigalugu EU-mut atassuteqalernerani illuatungeriit akornanni qanimut ataavartumillu attaveqarnerup pigiinnarneqarnissaa Kalaallit Nunaannut atortorineqartukut siunertaavoq.

Suleqatigiinnissamik isumaqatigiissut 2017-imi EU-mi piffissap qiteqqunnerani EU-p allanut aningaasaliisarnerinut atorneqartartunut ilanngullugu nalilersorneqarpoq. EU-p allanut aningaasaliisarnerinut atortorisartagai isumaqatigiissutaapput EU-p nunanut allanut soorlu suleqatigiinnissamik isumaqatigiissuteqarsimanerme Kalaallit Nunaannut aningaasanik nuussisarnernut tunngaviliisuusartut. Sinniisoqarfiup Bruxellesimiittup Kalaallit Nunaanni Nam minersorlutik Oqartussat ingerlatsinermut tassunga peqataasarnerat ataqatigiissaartarpaa. EU-p suleqatigiinnissamik isumaqatigiissummik piffissap qiteqqunnerani naliliinerani imatut inerniliisoqarsinnaanngorsimavoq suleqatigiinnissamik isumaqatigiissut siunertaasunut naapertuuttoq Kalaallit Nunaata attanneqarsinnaasumik ineriartortinneqarneranut kingunissalimmik iluaqutaasimasooq taannalu aqqutigalugu EU-p Kalaallit Nunaatalu akornanni qanittumik ataavartussanillu attaveqatigiittoqalersimasooq. Tamakku saniatigut inerniliisoqarpoq isumaqatigiissut suliaasaqarfinni assiginnigitsuni peqataasunut soqutiginaateqartuni siunissami oqaloqatigiittoqartarnissaanut suleqatigiittoqartarnissaanullu aallaavigissallugu tamatigoortunik oqaasertalersugaasoq.

Tamakku inerniliinerupput pingaarutillit EU-p Kalaallit Nunaatalu akornanni 2021-miit immaqalu 2028-mut suleqatigiinnerup ingerlaqqinnissaata ilungersuutigineqarneranut iluaqutaasussat, taamanikkummi EU-mi nutaamik ukiunut arlalinut aningaasaliisarnermut tunngavissiiisoqartarnera atuutilersimasussaammat.

Ilinniartitaanermut tunngassuteqartuni naalakkersuinikkut oqaloqatigiinniarluni ataatsimiittarnerit August 2017-imi suleqatigiinnissamik isumaqatigiissummumut atatillugu naalakkersuinikkut oqaloqatigiinniarluni Nuummi ataatsimiittoqarpoq. Ataatsimiiinnermut tassunga naalakkersuisoqarfiit siusinnerusukkut taaneqartut suleqatigiinnissamik isumaqatigiissutip piviusunngortinneqarnissaanik suliaqartut peqataapput. Tamakku saniatigut Kommuneqarfik Sermersooq aamma Qaasuitsup Kommunea peqataapput meeqqat atuarfiannut inuusuttunillu sulissinermit suliaqarnerminnik paasissutissiillutik. Europa-Kommissionimiit nunanik tamalaanik suleqateqarnermut ineriartortitsinermullu Pisortaaneqarfimmiit atorfillit EU-p tungaaniit suleqatigiinnissamik isumaqatigiissutip piviusunngortinneqarnissaanut akisussaasut peqataapput. Ataatsimiinnerit nalaanni Kapisilinnut tikeraartoqarportaaq tassani EU-p sinniisuisa nunaqarfimmi atuarfimi pissutsit unammilligassallu takusinnaaniassammatigit. Marts 2018-imi tullissaani naalakkersuinikkut oqaloqatigiinniarluni Bruxellesimi ataatsimiittoqarpoq, tassani pilersaarusionermut atortussat killiffiat oqallisigineqarluni.

Kommune Kujalleq siullermeerluni ataatsimeeqataavoq meeqqallu atuarianni uuttortaanikkut angusat assigiingitsut aamma inuusuttut ilinniarfinniiginnartinniartugit sulineq kommunimilu pilersaarutaaler sussat pillugit paasisstisseeqataalluni. Bruxellesimi ataatsimiinnermi Inuusutissarsionermut, Suliffeqarnermut, Niuernermut Nukissiuuteqarnermullu Naalackersuisoqarfik siullermeerluni peqataavoq, tassami Naalackersuisoqarfiup suliariumannittussarsiuussisarnermut tunngasut Aningaasaqarnermut Akileraartarnermullu Naalackersuisoqarfimmiit tigunikuummagit.

Pingaartumik kommunit naalackersuinikkut oqaloqatigiinniarluni ataatsimiinnernut peqataanerit Kalaallit Nunaanni sumiiffinni assigiingitsuni ilinniartitaanerit tunngasunik sulissutigineqartut pillugit erseqqissumik ajunngitsorsiassaavoq paasisstissanillu piviusunik pissarsissutaalluni. Taamaalilluni Europa-Kommissioni pingaartumik meeqqat atuariannut tunngatillugu Kalaallit Nunaanni pissutsinik assigiingiaarnerusunik tigussaarnerusunillu paasisaqarpoq.

6.4 Suleqatigiinnissamik isumaqatigiissut (OLT-mik aqqissuussineq)

OLT-mut tunngatillugu aalajangiineq ulloq 25. novembarimi 2013-imi akuerineqarpoq piffissamullu 2014-2020-mut tunngasuulluni, tassani siunertaalluni EU-p aamma nunat imarpiup akianiittut 25-t akornanni kattunneq aalajangersarneqarluni, tassunga ilanngullugu Kalaallit Nunaat. Kattunnermi OLT-mi ilaasortat aningaasarsiornikkut inuuniarnikkullu ineriartornerat siuarsarniarneqarpoq aamma OLT-p EU-llu akornanni aningaasarsiornikkut qanimut attuumassutit allanngutsaaliorneqarlutik. OLT-mut ilaasortat naalackersuinikkut iluarsaassinikkut EU-mut nunanut ilaasortanut sisamanut Tuluit Nunaannut, Hollandimut, Frankrigimut aamma Danmarkimut atassuteqarput. OLT-mi ilaasortat nalinginnaasumik annertuutigut namminersortuupput aamma EU-mi akitsuuserinerit ilaanatik imaluunniit EU-p iluani niuerfimmut ilaanatik aamma EU-mi inatsisit avataaniillutik.

OLT-mut ilaasortat nunat siuarsarniagaangillat, kisianni annikitsumik aningaasaqarfiunermikkut, inukitsuunermikkut annikitsumillu allaffissornikkut aqutsiveqarnermikkut immikkut unamminartoqarlutik aamma EU-mut naleqqiullugit avinngarusimasuullutik. OLT-ni innuttaasut nunani EU-mut ilaasortaasuni naalagaaffimmi innuttaasutut naatsorsuussaapput kisiannili nammineq nunaminni oqartussaaffigisaminnilu EU-mi innuttaanatik.

Suleqatigiinnissaq pillugu isumaqatigiissummi ataatsimoorussamik soqutigisat immikkoortut isiginiarneqarput, ilaatigut silap pissusaata allanngornera, piujuartitsinissaq tunngavigalugu siuariartorneq, uumassusillit assigiingisitaartuunerat, ilisimatusarneq nutaaliornertu. Niuernermut tunngasuni OLT-miut EU-p iluani niueqatigiinnermit isersinnaaneranni akitsuusersorneqannginnissaat pisassiiffiqineqannginnissaallu pillugu isumaqatigiissut aalajangersarneqarpoq. Kiisalu OLT-mi suliniutit den Europæiske Udviklingsfondimit ukiuni arfineq-marlunni katillugit 2,7 mia. DKK-nik aningaasalersorneqarnissaannik isumaqatigiissut aalajangersarneqarluni, taakkunannga Danmarkip akiliutai 50 mio. DKK-t missaaniipput. Den Europæiske Udviklingsfondimmi aningaasat namminersortitanut aamma nunarsuup immikkoortuinut immikkoortitanut agguarneqarsimapput. Kalaallit Nunaat OLT-it allat peqatigalugit Kalaallit Nunaata tunisaasa ataatsimut nalingisa qaffasissusaat pissutigalugit nunanut immikkoortitanit tapiiffiqineqarsinnaangilaq. Taamaattorli Kalaallit Nunaat nunarsuup immikkoortuinut immikkoortitanit sammisatigut katillugit 120-135 mio. DKK-nik tapiiffiqineqarsinnaavoq. Sammisatigut pingaarnertigut sammineqartoq tassaavoq: "Pinngortitami isumalluutinik piujuartitsinissamik tunngaveqarluni iluaquteqarneq" pingaanginnertut sammineqartunut "Silap pissusaata allanngorneri aamma ajunaarnersuaqartillugu ajutoorutaasinnaasunik annikillisaaneq" aamma "Nukissiuutit ataavartut Energi"-mut immikkoortiterneqartoq. Aningaasat taakkua iluaqutsiullugit december 2017-imi nukiissiutit ataavartut pillugit Bruxellesimi OLT-ni qullersat ministerii ataatsimiipput sinniisoqarfiup peqataaffigisaanik.

Kalaallit Nunaanni suliniutit Europæiske Investerings Bankimi taarsigassarsissutigini issaannut periarfissaqarpoq. OLT-inut ilaasortat 2014-2020-mut atugassanik katillugit 750 mio. DKK-nik annertussusilinnik ataatsimoorlutik atugassinneqarsimapput.

Ukiuni arlalinni aningaasalersuinnermut tunngatillugu killiliussassat 2021-miit 2028-mut (ukiulli inaarutaa-sumik suli aalajangiivigineqanngillat) atuuttussat eqqarsaatigalugit ilimanarluinnaqqissaarpoq EU-p OLT-nut aningaasatigut ikiuuttarnerata aningaasalersugaanerata taamatullu EU-p OLT-llu akornanni suleqatigiinnerup aningaasalersugaanerata allangortinneqarnissaat. Taamaattoqarnissaa soorunalimi OLT-it soqutiginaateqartippaat taamaammallu nunasiaataasimasut kattuffiata, OCTA-p¹, EU-mik, minnerunngitsumillu Europa-Kommissionimik, suleqateqarnermi aqqissuussinerusinnaasut paasineqarnissaat sulissutigalugu. Tassunga atatillugu taamatuttaaq qanoq ikkumaarnerisooq ilisimaneqanngilaq qeqertanit 22-usunit qulingiluat OCTA-mut ilaasortaasut Kunngaqarfissuarmut attaveqarmata, ilisimaneqartut EU-mit aniartuleruttortumut. Ilimanarluinnarpoq qulingiluat taakku OLT-mullu ilaasortaasut sinneri EU-mik suleqateqarunnaassammata, kisiannili aammattaq iluarsaassinerusinnaasunik peqarpoq, tassa qulingiluat taakku OCTA-mullu aamma EU-mut ilaasortaasut sinnerisa akornanni suleqatigiinneq ingerlaqqiinnarsinnaammat.

6.5 Nunanit EU-mut ilaasortaasunit nunasiaataasimasut (OLT) suleqatigiinnerat

OLT-it ministeriisa ukiumoortumik ataatsimiinnerini OCTA-mi suleqatigiinnermut naalackersuinikkut sinaakkutissat aalajangersarneqartarput. Siusinnerusukkut Namminiilivinnermut, Nunanut Allanut Nunalerinermullu Naalackersuisuusooq Kalaallit Nunaat sinnerlugu februar 2018-imi Bruxellesimi OLT-t ministeriisa ataatsimiinnerannut kingullermut taamatullu OLT-EU Forumimut atorfilittani ilagalugit peqataavoq. Februaarimi ministerit ataatsimiinnerannut naapeqatigiinnermullu atatillugu Kalaallit Nunaata Sinniisoqarfia OLT-t silap pissusaanut avatangiisnullu suleqatigiissitaat peqatigalugu saniatigut naapeqatigiinnermut pingaarnertut aqqissuussisuuvoq OLT-t imartaanni imaani piujuartitsinissaq sammisaralugu. Aqqissuussinikkut siunertaavoq siunissami imaanut tunngassuteqartuni OLT-nut immikkut tunngatillugu ilioriusissalioroqarsinnaanersooq misissussallugu. Saqqummiussillutik oqalugiartut Europa-Kommissionip sinniisui, OLT-t, ilisimatuut soqutigisaqatigiiffii, Danmarkip Issittumut Ambassadøria aamma Naalagaaffiit Peqatiguit Inuusutissanut Nunalerinermullu Suleqatigiiffiat (FAO) ilagaat. Ministerit ataatsimiinneranni aalajangiisoqarpoq OCTA OCTA-mut imaanut tunngatillugu ilioriusissanik taamaattunik suliaqarniarsarissasoq.

Ministerit ataatsimiinneranni katerisimaarnermilu taamaalillutik sammineqarput imaanut tunngatillugu ineriartortitsinerni tamakkunungalu atatillugu naalackersuinikkut sulineri nunani tamalaani ineriartortitsinissat imaani piujuartitsiviusinnaasut ilanngullugit. Aammattaq pineqarpoq OLT-t aamma EU-p, Brexit-ip aamma Kunngaqarfeqatigiit ataanni OLT-t attorneqartussat EU-mut tunngatillugu siunissami suleqatigiilernissami inissimalersussat akornanni siunissami suleqatigiinnissaq, siunissami OLT-t EU-mi killilersugaanngitsumik niueqatigiinnermut isumaqatigiissutinut ilanngunnissamut periarfissaqarsinnaanerisa soqutiginnissinnaanerisalu misissorneqarnissaat aamma suleqatigiinnerup allaffissornikkut nukittorsarneqarnissaa allattoqarfimmi sulisut ataatsimiit pingasunngorlugit amerlillugit soqutigisaqatigiiffimmik sullissisussat.

Kalaallit Nunaat OCTA-mut peqataanermini ukiumut akiliuteqartarpoq. OLT-mi ministerit 2018-imi ataatsimiinneranni aalajangiussimaneqarpoq Kalaallit Nunaat EUR 4.500-nik (33.500 DKK-t missaannik) ilaasortaanerminut akiliuteqartassasoq.

Ukiumoortumik ministerit ataatsimiinnerannut aamma Nunanit EU-mut ilaasortaasunit nunasiaataasimasut (OLT) aamma EU-p naapeqatigiinnerannut peqataanerminut atatillugu aammattaq Namminiilivinnermut, Nunanut Allanut Nunalerinermullu Naalackersuisuusup Nunat Tamalaat Suleqatigiinnerannut

¹ OCTA: Overseas Countries and Territories Association.

ineriartortinneqarnerannullu Europa-Kommissær Neven Mimica ataatsimeeqatigaa. Kommissær Mimica, ilaatigut OLT-mi suleqatigiinnermut aamma Kalaallit Nunaannut suleqatigiinnissamik isumaqatigiissuteqarsimanermut akisussaavoq. Danmarkiminggaanniit aammattaaq EU-ambassadør Kim Jørgensen ataatsimeeqataavoq.

Ataatsimiiinnermi peqataasut marluullutik suleqatigiinnissamik isumaqatigiissutip ataani EU-p Kalaallit Nunaatalu akornanni suleqatigiittoqaannarnissaa soqutigalugu oqaatigaat aammattaaq 2021-miit immaq 2028-p tungaanut ukiunut arlalinnut aningaasalersuinnermut tunngavissaqarfiusussami. Tamattutaaq peqataasut marluullutik ilinniartitaanerup saniatigut suleqatigiinnissamik isumaqatigiissut atorlugu suleqatigiiffiusinnaasunut nutaanut periarfissarsiortoqarnissaa ammaffigalugu oqaatigaat. Kommissæri taamatutaaq Kalaallit Nunaannut tikeraarnerminut misigisaqarfigisimaqisaminut qujassuteqarpoq.

Taamatutaaq Kalaallit Nunaat Kalaallit Nunaata, Danmarkip Europa-Kommissionillu akornanni sammineqartut taakku pillugit tunnganerusunik ataatsimeeqateqarpoq. Tassunga ilanngunneqarpoq Inatsisartut kissaateqarneratigut EU-mik suleqateqarnerup annertusineqarsinnaanera pillugu nassuiaat Naalakkersuisunit suliarineqarsimasut oqaluuserisimagaat. Kommissionip kissaatigaa nassuiaatip tuluttuunngortinneqarnera piumallugu oqaatigaa isumaqatigiissutigineqarporlu nassuiaatip nutserneqarnera Europa-Kommissionimit suliarineqassasoq. Taassuma saniatigut EU-mi suliat allat Kalaallit Nunaannut tunngassuteqartut taamatutaaq Brexit kiisalu OLT-mi siunissami suleqatigiinnissaq oqallisigineqarput.

Assiliaq: Taamanikkut Namminiilivinnermut, Nunanut Allanut Nunalerinermullu Naalakkersuisusoq Suka K. Frederiksen Europa-Kommissær nunat tamalaat suleqatigiinnerannut ineriartortitsinermullu akisussaasoq Neven Mimica assiliseqatigalugu

Assiliaq: Taamanikkut Namminiilivinnermut, Nunanut Allanut Nunalerinermullu Naalackersuisusoq OLT EU Forumimi Bruxellesimi.

6.6 Brexit

Kunneqarfeqatigiit (UK) Europamiut Peqatigiiffiat qimanniarlugu ulloq 23. juni 2016-imi taasipput. UK-p Premierministeriata Theresa Mayip EU-traktatiisa artikel 50-iat 29. marts 2017-imi atorneqartilerpaa, tamanna isumaqarluni UK-p EU-mit aniartuaarnissaanik ingerlaasissap pisortatigoortumik aallartinneqarneranik. EU tuluillu taamaalereerpat uki ut marluk isumaqatigiinniartutik naammassisimassapput taamaalisoqareerpat EU-mi traktatit UK-mut atuukkunnaassallutik, allanik isumaqatigiissuteqartoqarsimanngippat. Isumaqatigiinniarnert pisortatigoortumik juni 2017-imi aallartinneqarput ingerlariarfissanullu marlunnut avinneqarsimallutik. Ingerlariarfiit siullianni innuttaasut piginnaatitaaffii, UK-p EU-mi suliniutinut arlalinnut - aaqqissuussinernullu - akiliuteqartarnera nunatut ilaasortaasutut akuserseqataaffigisimasaminnut taamatullu Irlandip Nordirlandillu akornanni siunissamut killeqarfiulersussap ilusissaa pillugit isumaqatigiinniarnert sammineqarput. Ingerlariarfiit siullianni isumaqatigiinniarnertut atatillugu december 2017-imi tunngaviumik isumaqatigiissut akuersissutigineqarpoq, uku aalajangersarneqarlutik:

- UK-p EU qimappagu tuluit EU-milu innuttaasut nunami najugaqarfisaminni najugaqaannarsinnaapput (Tuluit Nunaanni EU-milu nunani) inatsisinik unioqqutitsinatik tassaniikkallartillutik
- UK EU-mi suliniutinut aaqqissuussinernullu akuserseqataaffigisimasaminnut akiliuteqartarallaannassapput aammattaq EU-miit anereernermit kingornatigut
- Nordirlandip UK peqatigalugu EU qimassavaa, kisianni UK killeqarfik ammaannartoq aamma Irlandip Nordirlandillu akornanni suleqatigiinneq illersussallugit pisussaaffeqassaaq

EU-p pisortai isumaqatigiissut tunngavigalugu naliliipput ingerlariaqqiffiit siullianni isumaqatigiinniarnert naammattumik siuariarfiusimasut ingerlariaqqiffiit aappaanni isumaqatigiinniarnert aallarteqqinneqarsinnaalerlutik taamaammallu 2018-ip aallartinneqarput. Ingerlariaqqiffiit aappaanni isumaqatigiinniutiginetartussaapput UK-p EU-llu akornanni siunissami pissusiulersussat tasaanerusut UK-p EU-llu akornanni niueqatigiinnissamik isumaqatigiissuteqarsinnaaneq aamma UK-p EU-p avataaniilernerani ukiuni marlunni siullerni ikaarsaariarnermik aaqqissuussinissat.

Aprilimi EU-mi pisortat ikaarsaariarnermi aaqqissuussinissaq pillugu isumaqatigiissuteqarput, tassuuna qulakkeerneqassalluni UK EU-mi niunernermiiginnassasoq ilanngaaserisoqarfimmiiginnassasorlu 2021-p tungaanut.

Kalaallit Nunaannut Brexit sunik kinguneqarsinnaanersoq paasiniarlugu Kalaallit Nunaata Sinniisoqarfiata Nunanullu Allanut Naalackersuisoqarfiup Namminersorlutik Oqartussani naalackersuisoqarfiit assigiinngitsut ataatsimeeqatigisimavaat. Taamaammat tulliullugu pasissutissanik katersisoqarsimavoq Kalaallit Nunaata tuluit qeqertaannut Brexitillu kingunerisinnaasaanut attuumassuteqarsinnaanera sapinngisamik annertunerpaamik paasisaqarfiginarlugu. 2017-ip naalernerani Namminersorlutik Oqartussat ilaatigut aalisarnermut ilinniartitaanermullu tunngatillugu Brexitip Kalaallit Nunaannut sunik

kinguneqarsinnaanera pillugu allakkiorput Kalaallit Nunaannullu kingunerlussinnaanera pinngitsoortinniarlugu siunnersuusiorlutik. Allakkiaq december 2017-imi Inatsisartuni Nunanut Allanut Sillimaniarnermullu Ataatsimiititaliamut Europa-Kommissionimilu Brexitimut tunngassuteqartunut EU-p isumaqatiginninniartitaanut ingerlariaqqiffiit aappaata aallartinneqannginnerani tunniunneqarpoq.

6.7 Imartat

Our Oceans 2017

Immamik tassanilu isumalluutininik piujuartitsinissamik tunngaveqarluni ingerlatsineq ukiuni kingullerni marlussunni nunani tamalaani oqaluserineqartartuni pingaartitaalersimavoq. Oktober 2017-imi Kalaallit Nunaata Sinniisoqarfia Maltami "Our Oceans Conference"-mut Europa-Kommissionimit aaqqissuunneqartumut peqataavoq. Ataatsimeersuarnermi siunertarineqarput immap tassungalu atatillugu ilaatigut immami mingutsitsinermit, piujuartitsinissamik tunngaveqarluni aalisarnermut silallu pissusiinut tunngatillugu unammilligassat sammineqarnissaat.

Pisussat ilaanni oqalugiartut tassaapput Kunngikkormiutut Ataqqinassusilik Prins Charles, Fyrst Albert aappaat Monacomeersoq, USA-mi nunanut allanut ministeriusimasoq John Kerry kiisalu Europa-Kommissærit Karmenu Vella aamma Neven Mimica. Tamarmik erseqqissaatigaat immat eqqiluutsuutinnissaasa piujuartitsinissamillu tunngaveqarluni ingerlatsivigineqarnissaa qulakkeerneqarnissaat pingaaruteqartoq.

Nunat naalackersuisui arlalippaalussuit, suliffeqarfiit, NGO-t nunanilu tamalaani soqutigisaqatigiiffiit ataatsimeersuarnermut peqataapput taamatullu imaani pissutsit pitsaanerulersinneqarnissaannut suliniuteqarnissat pillugit neriorsuutiminnik saqqummiussinissaminnut periarfissarsillutik. Katillugit neriorsuutit 437-t tunniunneqarput taamatuttaaq EUR 7.2 milliardinik aningaasaliinissamik neriorsuutit. Tulliani Our Oceans Conferenceqartoqassaaq Indonesiami 2018-imi, tassani ilaatigut neriorsuutit 437-t eqqartoqqinneqassallutik.

Large Ocean Nation Forum

Maltami Our Oceans Conferenceqarneranut atatillugu Kalaallit Nunaata Sinniisoqarfia aammattaaq "Large Ocean Nation Forum on Blue Growth"-imut peqataavoq Savalimmiunit aammat Nunat Avannarliit Ministeriisa Siunnersuisoqatigiivinit Naalagaaffiit Peqatiguit Inuussutissanut Nunalerinermullu Suleqatigiiffiat (FAO) aamma Commonwealth of Nations suleqatigalugit aaqqissuunneqartumut. Savalimmiunit, Islandimit, Kalaallit Nunaannit, Seychellenit, Mauritiusimit, Papua Ny Guineamit, Cabo Verdemit, Sao Tome e Principemit, Vanuatumit Grenadamillu 50-it missingi peqataapput.

Ataatsimeersuarnermi naalagaaffiit qeqertaasut annertuunik imartallit katersuutsinnissaat siunertaavoq taamaaliornikkullu imaani isumalluutininik nutaalioriaatsinillu atorluannissamut isummanik isumassarsianillu avitseqatigiinnissaq kiisalu nunani taakkunani imaani isumalluutit aallaavigalugit aningaasarsiornerup siuarsarnissaa anguniarneqarluni. Ataatsimeersuarnermi tamanna pillugu unammilligassat periarfissallu toqqartorneqarput tassungalu atatillugu unammilligassat pi neqartut qanoq aaqqinneqarsinnaanersut siunnersuuteqartoqarluni.

6.8 Pilersaarutit EU-mut suleqatigiissutigineqarneri

Kalaallit Nunaat EU-mi aningaasaleeriaatsit arlalissuit aqputigalugit suliniutinut aningaasaliissutissanik qinnuteqarsinnaavoq. Tamakkununnga ilaapput:

- Northern Periphery and Arctic Programme (NPA)
- Den Europæiske Investeringsbank (EIB)
- Angunigalimmik aningaasaliisarnerit pillugu Europamiut aningaasaateqarfiat (EFSI)
- Horizon 2020
- BEST 2.0

- Erasmus+
- COSME

Northern Periphery and Arctic Programme (NPA)

Kalaallit Nunaat suliniummi Northern Periphery and Arctic Programme (NPA)-mi 2014-2020-mi ingerlasussami ilaasinnaavoq.

Kalaallit Nunaata NPA programmimut peqataanera inuussutissarsiutitigut ineriartortitsinermut aamma nutaaliornermut tapiiffigineqarsinnaanerat, NPA-mi nunanit peqataasunit allanik pilersaarutit pillugit suleqatigiinnermut peqataalernikkut kalaallit namminersortunik ingerlatsinerat aamma pisortat suliffeqarfiutaat periarfissippaat. Pilersaarutit tassaasinnaapput nioqqutissiamik aalajangersimasumik ineriartortitsineq aamma sullissinermik nutaaliorneq, kisiannili aamma ilisimasanik avitseqatigiinneq, piginnaasanik ineriartortitsineq aamma suliatigut attaveqatigiinneq taanneqarsinnaapput. Pilersaarutit iluini suleqatigiinneq aqputigalugu Kalaallit Nunaaniit peqataasut ilisimaligaat tamarmiisut aallaavigalugit aamma nunat tamalaat suleqatigiinnerinut peqataaneruleneri aallaavigalugit pilersaarutit aningaasaqarnikkut suliatigullu pissarsiatut isigineqassapput. Ilanngullugu Kalaallit Nunaata programmimut peqataanera pingaartuuvoq, tassami NPA annertusigaluttuinnartumik EU-p issittumut politikianut piviusunngortitsivinngorsimammat.

Den Europæiske Investeringsbank (EIB)

EIB EU-mi nunat ilaasortaasut pigivaat. IB-mit pilersaarutit attaveqaasersuutinik ineriartortitsiffiusut, nukissiornermik pilersuisut imaluunniit avatangiisinut tunngasut erniaqartippallaarnagit nalinginnaasumik tapiiffigineqartarput. EIB-mit aamma nunat EU-mut ilaasortaannngitsut tapiiffigineqartarput, soorlu nunat sanilerisat aamma nunat ineriartortitsiffiusut. Nunat nunasiaataasimasut kattuffiata EU-mut atassuteqarnissaanik isumaqatigiissut naapertorlugu EIB-p 100 millioner eurot nunanut nunasiaataasimasunuinnaq atugassanngorlugit piffissamut 2014-2020-mut immikkoortissimavai. Tassa Kalaallit Nunaat suliniutinut Kalaallit Nunaata aningaasaqarnikkut suliffissuaqarnikkullu ineriartortinneqarneranut EIB-mut aningaasanik qinnuteqarsinnaavoq. Annaaneqaratarsinnaasunik imaluunniit piginneqataalernikkut aningaasaliissuteqarsinnaavoq imaluunniit Kalaallit Nunaanni nalinginnaasumik taarsigassarsinissaq ajornannginnerulersillugu. Aningaasat pingaartumik namminersorlutik ingerlatsisunut suliffeqarfinnullu tunisassiorfiusunut atugassaatinneqarput.

Angunigalimmik aningaasaliisarnerit pillugu Europamiut aningaasaateqarfiat (EFSI)

EFSI 'Europamut aningaasalersuinissamut pilersaarut'-mut ilaasumik 2015-imi pilersinneqarpoq. Aningaasaateqarfik EIB-mit, Den Europæiske Investeringsfondimit aamma Europa-Kommissioninimit pilersinneqarpoq, pilersitsinermilu Europami amerlanernik aningaasaliisoqartalernissaa siunertarineqarpoq. Pilersaarutit EIB-mi ileqquusumik sulianut sanilliullugu ajutoorfiusinnaanerusut aningaasalersornissaat aningaasaateqarfimmi siunertarineqarpoq.

EFSI aallaqqaammut 2015-imiit 2017-imut sivilissuseqassasoq pilersaarutaagalarpoq, kisiannili pilersaarutit taama annertutigisumik iluatsitsiviummata Europa-Kommissionip siulitaasuata Junckerip siunnersuutigisimavaa pilersaarutit 2020-p tungaanut sivitsorneqassasut aamma aallaqqaammut aningaasaliissutissatut siunniunneqartut EUR 315 mia. minnerpaamik EUR 500 mia. -inut amerlineqassasut. Pilersaarutit annertusisat EFSI 2.0-imik taaneqartarput ulloq 30. december 2017-imilu atuutilerlutik.

EFSI 2.0-mi ilaqqiissutit aningaasaliineq pingaartinneqarpoq, taamatullu nunani suugaluartuniluunniit suliniutit aamma suliniutit COP21-mi pisussaaffiliussat angunissaannut iluaqutaasunut aningaasaliisarneq, SMV-nut tapersiiarneq aamma EFSI-p nunanut assigiinngitsunut ikuiuttarnera pingaartinneqarluni. EFSI piumasooqarnera naapertorlugu ingerlataavoq, aalajangersimasumillu immikkoortunut najukkanulluunniit siumut qinnuteqarfigineqarsinnaanani. Suliffeqarfiit, programmit, pisortanut attuumassutillit, aningaaseriviit aningaasaateqarfiillu aningaasaliisartut qinnuteqarsinnaatitaapput.

Horizon 2020

Horizon 2020 EU-p ilisimatusarnermut aallarnisaasarnermullu pilersaarutaasa annersaraat 2014-2020-mi EUR 80 milliarder tikingajallugit atugassaqartitaasoq aammattaaq Kalaallit Nunaata qinnuteqaateqarfigisinnaasaanik. Suliniutip siunertaa tassaavoq ilisimatusarnikkut suliniutit nutaaliornerrillu aningaasalersornerisigut inuiaqatigiinni unamminartut aaqqiiffiginissaat. Inatsisilerinermut tunngatillugu susassaqarfiit (assersuutigalugu naalakkersuisut, kommunit, suliffeqarfiit, ngo-t) qinnuteqaateqarsinnaatitaapput taamatuttaaq suliffeqarfiit mikisut akunnattunillu angissusillit (SMV-t).

BEST 2.0

Suliniut BEST uumasut assigiinngisitaartuunerisa allanngutsaaliornerrisa pitsaanerulernissaat aamma pinngortitami ataqatigiinnernik kiffartuussinernik piujuartitsinernik tunngaveqartumik atuinissap siuarsarnissaa siunertaralugu aningaasalersuisarnerit isumannaallisarniarlugit atulersinneqarpoq. Suliniut OLT-nut aamma nunarsuup immikkoortuani avinngarussimasut sammivoq, uumasunik assigiinngisitaarluartunik peqarfiusut kisiannili uumasunit nuuttartunut, ineriartornermut silallu pissusaata allanngorneranik sunnertiasut. BEST-konsortiat Europa-Parlamentetimit akuerisaapput International Union for Conservation of Naturemit, IUCN-imit aqunneqarlutik.

Erasmus+

Suliniut Erasmus+ tassaavoq Europami ilinniartitaanermut, suliffinnik misiliinermut, inuusuttunut timersornermullu tapiissuteqarnissamut EU-p suliniutaa. Missingersuutiniipput EUR 14,7 milliarder europamiullu 4 millioninit amerlanerusut ilinniartitaanissaannut, sungiusartarnissaannut, misilittagaqalernissaannut nunanilu allani piumassutsiminnik sulisarnissaannut periarfissiisussaallutik. Suliniutikkut aamma ilinniagaqartut Europami paarlaasseqatigiinnissamut periarfissaat pitsaanerulersinneqarput. Kalaallit ilinniagaqartut suleqatigiiffiillu aningaasaliinernik aningaasatigullu tapiissutinik pissarsisinnaatitaapput.

COSME

Kalaallit Nunaat nunasiaataasimasutut inissisimanini aqcutigalugu aammattaaq COSME aqcutigalugu aningaasanik qinnuteqaateqarsinnaavoq. Periarfissiisutiginetartukkut siunertaapput:

1. Suliffeqarfiit mikisut akunnattumillu angissusillit (SMV-it) ingerlaatsiminni ingerlariaqqiffinni tamani aningaasaliivigineqarsinnaanerit.
2. SMV-it EU-mi allanilu tuniniaavinnut isersinnaanerannut ikiunneq.
3. SMV-it allaffisornikkut inatsisilerinikkullu nammagassaat annikillisillugit niuernerpalaartumik avatangiiseqalersinnerisigut.
4. Aallarnisaasarneq siuarsarlugu

Pilersaarutit 2014-imiit 2020-mut sivissususeqarput EUR 2,3 mia.-nik missingersuutitaqarlutik.

6.9 EU'p Issittumut politikkaa.

Ulloq 27. april 2016 Europa-Kommissionip aamma EU-p nunanut allanut tunngasunut sillimaniarnermullu ingerlatsineranut sinniisuusup qaffasissumik atorfillip Issittumut EU-p ingerlatsinermut ilanngunnissaanik ataatsimoorluni nalunaarutiginninneq saqqummiuppaat. EU-p ingerlatsinermut ilanngunnissaani tassani pingaarutilik tassaavoq Arctic Stakeholders Forum:

Arctic Stakeholder Forum

Europa-Kommissionimi aamma nunanut allanut sillimaniarnermullu EU-mi sinniisut qullersat Issittoq pillugu ataatsimoorlutik politikkianni kaammattuutit aalajangersimasut ilaat tassaavoq Europap ilaani Issittumi soqutigisaqatigiinnut oqalliffimmik pilersitsinissaq – tassunga ilaatigut Kalaallit Nunaat ilanngunneqarluni. Kaammattuummumut tunuliaqutaasoq tassaavoq Europa-Kommissioni aamma EU-mi Ataatsimoorluni Nunanut allanut Kiffartuussivik, tusarniaanerit aqcutigalugit inerniliisimmata Europap

ilaani Issittoq annikippallaamik aningaasaliiffigineqartarunartoq. Kommissiوني taamaammat EU-mi aningaasalersuernermut programmit assigiinngitsut suleqatigiinnerannik ataqatigiissarneqarnerannillu patajaallisaanissaq siunertaralugu susassaqtut oqaloqatigiittarfissaannik pilersitsiniarpoq. Oqallittarfiup siunertaraa EU-mi suliffeqarfiit, naalagaaffiit ilaasortat nunarsuullu immikkoortuani sumiiffinnilu oqartussat akornanni suleqatigiittoqarneratigut Issittumi EU-p aningaasalersuineri pillugu aningaasalersuinikkut ilisimatusarnikkullu pingaarnersiulluni salliutitassanik toqqaasoqarnissaa.

Kalaallit Nunaata Sinniisoqarfia Arctic Stakeholder Forumimut Kalaallit Nunaat sinnerlugu isummanik katersisuuvoq. Sinniisoqarfiup aamma susassaqtut Kommuneqarfik Sermersuumit, Namminersorlutik Oqartussanit, ilinniartinnit ilisimatusarfinnillu kiisalu EU-mi aningaasalersuineri periarfissanik suleqataasunit namminersortunit peqataaffigineqartunit ataatsimiinnerannik aqqissuussisimavoq. Tassunga atatilugulu Sinniisoqarfiup susassaqtut ataatsimeeqatigai EU-mi aningaasalersuineri periarfissat susassaqtunillu misilittakkanik katersiniarneri oqaloqatigiinnissaq siunertaralugu.

Sinniisoqarfiup taassuma saniatigut kalaallit susassaqtut EU-mi programminut misilittagaannik katersinissamut atugassamik kiisalu Kalaallit Nunaanni suut aningaasalersorneqarnissaannik amigaataanersut isumassarsiorfissamik immersugassamik nassiusisimavoq. Ilanngusassat katersorneqartut Europa-Kommissionimut tunniunneqarput soorluttaaq nunat issittumiittut allat taamaaliortuttaaq.

2018-ip aallartinnerani Europa-Kommissionip nalunaarusiaq saqqummiuppaa Issittumi aningaasaliinissanut pingaarnertitassanik nunanit issittumiittunit ilanngussat tunngavigalugit imalik. Europa-Kommissiوني neriorsuinikuuvoq nalunaarusiaq EU-p siunissami missingersuusiaanik Kommissiوني oqallisiginnittarnerinut ilanngunneqassasoq (MFF 2021-miit 2028-mut ukiunut arfineq marlunnut aningaasaliissutinut tunngavissat).

6.10 Puisinit tunisassianik EU-mi niuernermit inerteqqut pillugu peqqussut

Puisinit tunisassiat niuerutigineqartarnerat pillugu peqqussutaata (EF) nr. 1007/2009-p allanngortinneqarnissaanik Europaparlamentip Siunnersuisoqatigiillu aalajangiinissaannut siunnersuut Europa-Kommissionip "COM(2012) 45 Final"-ikkut 6. februar 2015-imeersunik allagaqarluni saqqummiuppaa. Siunnersuut Europa-Parlamentimit Siunnersuisoqatigiinnillu nalinginnaasumik inatsisitigut ingerlatsisoqareersorlu iluarsaaqqinneq sapinngisamik annikinnerpaamik Kalaallit Nunaannut ajoqusiinaveersaartinniarlugu pimoorullugu allaffissornikkut naalakkersuinikkullu ukiup affaani sulisoqareersoq 1. oktober 2015-imi akuersissutigineqarpoq.

Puisi pillugu peqqussutip, aallaqqaammut 2009-mi akuersissutigineqartup, Europami innuttaasut puisinniarnemi ernumassutaat eqqarsaatigalugit puisinit tunisassianik niuernerq inerteqqutigilerpaa. Kisiannili inuiaqatigiinnit Inunnit ilaatigut puisinit tunisassiat eqqussornissaat niuerutigineqarnissaallu suli ajornartinneqarani.

Inuit puisinit tunisassiaasa inerteqqutaannginnerannik EU-mi atuisartut ilaatigut tatiginninngillat, tamannarpiarlu peqqutigalugu peqqussut 2015/1775-ip EU-mit akuerineqarnerata malitsigisaanik 6. oktobari 2015-imi sukaterisoqarpoq, matumani paasissutissiisusaatitaaneq pillugu immikkoortoq 5-imi.

Kommissiوني siunnersuutikkut kissaatigisimavaa EU-mi inatsisit WTO-p 2014-imi aalajangiineranut naapertuutissasut, taamaalillunilu EU-p naalagaaffiillu ilaasortat nunat tamat akornanni pisussaaffii piviusunngortinneqassallutik.

Kalaallit Nunaata Sinniisoqarfia Kalaallit Nunaanni aallartitaniit assigiinngitsuniit puisit pillugit peqqussut eqqartorneqarajuttarluni suli tikeraarneqartartoqartarpoq.

Puisit amii aamma Quick Response kode (QR Kode – ”sukkasuumik qisuariarnissamut kode”) Fur Europe-p Great Greenland-i peqatigalugu amernik tuniniaanermut avammullu tuniniaanermut tunngatillugu paasissutissiisarnermut siunnersuummik nutaamik ineriartortitsisimapput, tassa QR kodet Inuit piniartut puisit pisaasa amiisa inerteqqutaannginneranik nalorninernik nungusaanissamut ikiorsiisinnaasoq. Pilersitsiniarneq ilaatigut akitsuuserisunik, pisiniarfinni pisiniamut, piffinni Inuit piniartut pisaasa amiisa inerteqqutaannginnerinik nalorninartorsiorfinni ikiorsiisinnaavoq. Naalakkersuisut suliniu tit taamaattut QR kodemik atuiffiusut tapersersorpaat. Aalisarnermut Piniarnermullu Naalakkersuisoqarfik aamma Kalaallit Nunaat Sinniisoqarfia Bruxellesimiittoq siunnersuummut ilanngussamik tunniussaqsarimapput. Ingerlaatsip ingerlanerani Europa-Kommissioni sulissutigineqartunut tapersersuisortaaq suleqatigilluarneqarpoq. Kommissioni peqatigalugu QR-kodip ilusissaa oqaasertassalu ilanngullugulu nittartagassap imarisassai ataqatigiissaarneqarput.

November 2017-imi QR-kodi inaarsarneqarpoq tamanullu saqqummiunneqarnissaa piareerneqarluni. Tassunga atatillugu Kalaallit Nunaata sinniisoqarfiata Europa-Parlamentimi aamma Danmarkip EU-mi Aalajangersimasumik Sinniisoqarfiani isumasioqatigiinnerit marluk aaqjissuuppai. Isumasioqatigiinnertigut siunertaavoq QR-kode-mik suliniutit ilisimaneqartilernissaat attuumassuteqartullu pisariaqartinneqartut paasissutissinnissaat EU-mi puisinit tunisassiat inuiaqatigiinnit Inunnersut tuniniarneqarnissaat inatsisunik unioqqutitsinerunngimmat. Europa-Parlamentimi isumasioqatigiinneq Europa-Parlamentimut ilaasortamit Jørn Dohrmannimi (DF) aaqjissuunneqarpoq, taamaalereermat Kalaallit Nunaata Sinniisoqarfia Danmarkip EU-mi Aalajangersimasumik Sinniisoqarfiani isumasioqatigiinnermut aaqjissuisuulluni. Aalisarnermut Piniarnermullu Naalakkersuisoq Bruxellesimukarpoq suliniutigineqartut tapersersoriartorlugit isumasioqatigiinnernilu marluusuni oqalugiartarluni. Oqalugiartut allat ukunanngaanneersuuppup Great Greenland, Europa-Kommissioni, KNAFK, Pinngortitaleriffik, NAMMCO, Canada kiisalu WWF.

6.11 Kimberley Processens Certificerings Ordning (KPCS)

Kimberley mi suliaq tassaavoq naalagaaffiit, diamantilerisut kiisalu NGO-t akornanni nunani tamalaani suleqatigiiffik, aamma diamantinik akerleriissutaasunik niuernerup unitsinneqarnissaanik siunertaqartoq. Kimberley mi suleqatigiinneq Inuussutissarsiornermut, Suliffeqarnermut, Niuernermut Nukissiuuteqarnermullu Naalakkersuisoqarfimmut akisussaalluni immikkoortortaqarfimmit isumagineqarpoq, tassani sinniisoqarfik ilaannikkooriarluni EU-mi ataatsimiinnernut naalakkersuisoqarfik sinnerlugu peqataasarluni.

Kalaallit Nunaata 2008-mili EU-p peqataaneratigut Kimberley mi suliamut aamma Kimberley mi suliami Uppernarsaanikkut aaqjissuussiner mi peqataalernissamut periarfissat misissorsimavai.

Kimberley pillugu suliap ingerlanerani uppernarsaanermik aaqjissuussiner mi Kalaallit Nunaata peqataalernissaata periarfissaqarnissaa siunertaralugu Siunnersuisoqatigiit ulloq 20. februar 2014-imi akuersipput.

Siunnersuisoqatigiit aalajangiinerisigut EU-mik suleqateqarnikkut diamantit silisaanngitsut pillugit Kimberley-mi suliner mi akuersissuteqartarnermik aaqjissuussiner mi Kalaallit Nunaata peqataasinnaalermoq. Aaqjissuussiner mi tunngavigineqarpoq diamantinik silineqanngitsunik eqqussuinerit avammullu niuernerit tamarmik nakkutigineqalernerat aamma avammut niuernermut tunngatillugu diamantinik silineqanngitsunik nunat tamalaat niuernerat pillugu EU-mi peqqussummi aalajangersakkat malillugit EU-mi oqartussanit allagartalerneqartassallutik.

Siunnersuisoqatigiit peqqussummik 2368/2002-mik, allannguinerat EU-mit malinneqarpoq, tassani aalajangersarneqarluni Kalaallit Nunaata Kimberley pillugu suliamik ingerlatsiner mi uppernarsaanermik aaqjissuussineq EU aqutigalugu ingerlanneqassasoq. Inuussutissarsiornermut, Suliffeqarnermut Niuernermut Nukissiuuteqarnermullu Naalakkersuisoqarfiup Kalaallit Nunaanni malittarisassat atortulersinnikuuai, ilaatigut nalunaarummik atortuulersitsinermigut.

6.12 EU-p nunat ilaasortaangitsut suleqataangitsut akileraartarnermut inatsisitigut oqartussaaffeqarfiinik allattugaatai

2016-ip affaani kingullermi EU-p nunat ilaasortaangitsut suleqataangitsut akileraartarnermut inatsisitigut oqartussaaffeqarfiisa akileraarutininik paasissutissanik paarlaasseqatigiittannginnerannut suliniutai aallartinneqarput, tassani inatsisitigut oqartussaaffeqarfillit suleqataangitsut allattorsimaffii siulliit 2017-imi saqqummiunneqarlutik. Allattorsimaffinni piunasaqaataapput: akileraarutit taasiuinaruunissaat, eqqortumik akileraarusiisarneq nunanilu tamalaani akileraaruseeriaatsinut peqataanissaq. Ingerlaatsimi tassani OLT-it aammattaq naliliivigineqarput tamatuma kinguneralugu Kalaallit Nunaata aammattaq ingerlatsilerneru akileraaruseeriaatsinik nutarterilerneru inatsisinillu nutaanik akuersissuteqartarnera. Kalaallit Nunat allattukkanut isorisarialinnut ilaanngilaq allattukkanili allaniilluni, tassami Kalaallit Nunaannit oqaatigineqarnikummat nutarserisoqassasoq taamaaliornerlu aallartinneqareerluni. Aningaasaqarnermut Akileraartarnermullu Naalakkersuisoqarfiup uani nassuiaammi immikkoortuani annertunerusunik paasisaqarsinnaavutit.

6.13 EU-mik EU-mullu atasunik oqalliffinnik suleqatigiinnerup annertusinissaanut Kalaallit Nunaata periarfissai pillugit nassuiaat

Inatsisartut 2017-imi ukiakkut ataatsimiinneranni Naalakkersuisut Kalaallit Nunaata EU-mik susassaqaqarfinillu EU-mut attuumassuteqartumik annertunerusumik suleqateqalersinnaaneranik periarfissat pillugit nassuiaat tunniuppaat tassami Inatsisartut 2016-imi ukiakkut ataatsimiinnerminni nassuiaammik saqqummiussisoqarnissaa kissatigisimammasuk. Nassuiaat 2017-imi tusaatissatut tiguneqarpoq. Nassuiaat EU-p annertunerusumik suleqatiginissaanut periarfissat pillugit siunissami politikikkut oqaloqatigiinnissamut toqqammaviliisuunnaasoq isumaqatigiissutigineqarpoq.

Soorunalimi Sinnisoqarfik nassuiaatip suliarineqarnerani pingaaruteqarluinnarsimavoq.

6.14 Arctic Futures Symposium

Ulloq 20. november 2017 Arctic Futures Symposiumeqartoqarpoq.

Ukiq taanna Arctic Futures Symposium taaguuteqartinneqarpoq "Smart and sustainable Investment for the Arctic's Future".

Ataatsimeersuarneq Issittoq Bruxellesimilu issittumut tunngasut oqallisigineqartartut pillugit ukiumoortumik ataatsimeersuarnertut taaneqarsinnaavoq. Ammaanersiornermi siusinnerusukkat Naalakkersuisut Siulittaasorisimasaat Kuupik Kleist ICC sinnerlugu peqataavoq, tassani ilaatigut inuit Issittormiut inuinnermini atugarisatit qaffassarniarlugit aningaasarsiornikkut ineriartortitsinissamik kissaatigisaat pisariaqartitaallu sammivai.

Nunat issittumiittut Issittormiut Siunnersuisoqatigiimmu aallartitaasa siuttuinik, Arctic Senior Officialsinik, apersuinnermi Mira Kleist Kalaallit Nunaat sinnerlugu peqataavoq. Tunngaviatigut oqariartuutigineqarpoq tamaani najugalinnik peqataasoqartinagu ineriartortitsineq piujuartitsinissamik tunngaveqarsinnaanngitsoq, pingaartumik tamaani najugallit Issittoq pillugu ilisimasaqarnerpaanerit eqqarsaatigalugu.

Imatut taaguutilimmut "Investing in education and economic opportunities for Arctic Residents" apersoneqartunut Naalakkersuisut Siulittaasuata Naalakkersuisoqarfiata immikkoortortaqaqarfirmut pisortaa Lars Balslev peqataavoq, peqataanermini ingerlatseqatigiiffiit Namminersorlutik Oqartussanit pigineqartut pisariaqartitaanerannik taakkulu Kalaallit Nunaanni aningaasarsiornikkut qanoq ilillutik periarfissiisimanerannik oqalugiarpog.

"Opportunities in the Arctic bioeconomy"-mik sammisaqartunut Ulrik Maki Lyberth peqataavoq, peqataanermini imaani sulluitsut iluaqutigineqarneranni aningaasarsiornikkut periarfissaqarnerannik paasissutissiivoq. Taamatutaaq paasissutissanik saqqummiussaqaqarpoq taakkunatigut takuneqarsinnaalluni tamakkuninnga niuerneru ukiut tamaasa qanoq annertutigisumik annertuseriartarneru, sulluitsullu inuussutissaqassusiat peqqinnartuunerallu paasissutissiisutugalugit.

Kalaallit Nunaata Sinniisoqarfia Arctic Futures Symposiummimik aqutsisoqatigiinnut Nunat issittumiittut nunallu immikkoortuisa Bruxellesimi sinniisui peqatigalugit ilaavoq. Ataatsimeersuarnermik International Polar Foundation aaqquissuussisuuvoq aqutsisuullunilu, qalasersuit eqqaanni ilisimatuussutsikkut sulinermut taamatullu inuiaqatigiinnik piujuartitsinissamik tunngaveqarluni ineriartortitsinermut tapersersuisuusooq.

6.15 European Arctic Dialogue Seminar

Ilisimaneqartut Finland ukiuni makkunani, 2017-2019, Issittormiut Siunnersuisoqatigiivnut siulittaasuvoq tamatumunngalu atatillugu EU-p nunanut allanut sullissivia "Tjenesten for EU's Optræden Udadtil" Arctic Futures Symposiumip aqaguani ulloq naallugu isumasioqatigiinnermik aaqquissuussivoq Finlandimi "University of Lapland" peqatigalugu. Tamatuma kinguneralugu ippassaammat ataatsimeersuarnermut peqataasut ilarpassuisa pingaartorsiunnginnerusumut peqataaniarlutik ulloq ataaseq suli Bruxellesimiikkallernerat tassami qulequttat assigiinngitsut immikkuualuttukkaarluni oqallisigineqarmata. Sammineqartut tassaapput: "European Arctic Environment and Climate Workshop", "Diversifying European Arctic Economies Workshop" aamma "Utilising European Arctic Resources Workshop". Workshoperneri assigiinngitsuni nunat assigiinngitsut sinniisaat aamma Europa-Kommissionimi atorfillit qulequttanik arlalialussuarnik oqaloqatigisarnissaannut periarfissaqartarpoq. Peqatigitillugu periarfissaqalerpoq ippassaammat Arctic Futures Symposiumimi ataatsimiinnermi saqqummiunneqartut malitseqartinnissaannut. Kalaallit Nunaat Europap issittortaanut soorunalimi ilaangilaq kisiannili Canadap aallartitai peqatigalugit nunarsuarmi sumiiffittut oqallinnernut ilaatinneqarluni. Oqallinnerit inerneraat "Report: Output of the European Arctic Dialogue Seminar Workshops".

Kalaallit Nunaanneersut tamarmik Arctic Future Symposiumimut peqataasut aammattaaq European Arctic Dialogue Seminarimut peqataapput taamaalillutillu kalaallit isumaannik oqallinnernut ilanngussisarlutik.

6.16 Tikeraarnerit ataatsimiinnerillu allat

Sinniisoqarfiup ilaatigut suliassarai Naalakkersuisut, Inatsisartut allallu immikkoortut susassaqartut Bruxellesimut tikeraarneranni ikiussallugit. Ataatsimiinnerni siunertaavoq kalaallit Europamiullu soqutigisaqatigiit suliassaqarfinnik suleqatigiiffiusinnaasunik piusunik nutaanillu suliassaqarfinnillu pingaarutilinnik paasisstisseeqatigiittarnissaq. Kalaallit Nunaata Sinniisoqarfia taamaalilluni piffissami tikeraarnermik arlalinnik tigusaqarpoq, taakku ilai qinikkat aallartitalugit.

Aalisarnermut Piniarnermullu Naalakkersuisuusimasup Karl-Kristian Krusep november 2017-imi aamma Namminiilivinnermut, Nunanut Allanut Nunalerinnermullu Naalakkersuisuusimasup Suka K. Frederiksenip februar 2018-imi tikeraarnerisa taamatullu Europa-Kommissær Mimicap juni 2017-imi Kalaallit Nunaannut tikeraarnerata taaneqartut saniatigut Sinniisoqarfik Kalaallit Nunaanniit Bruxellesimi allanit tikeraarneqartarpoq.

Inatsisartut Aningaasaqarnermut Akileraartarnermullu Ataatsimiititaliaat ulluni 30. januarimiit 1. februar 2018 ilanngullugu Bruxellesimi tikeraarpoq. Tikeraarnermi pilersaarutini immikkut Brexit, EU-p ukiut missingersuuteqarfissaasa (immaqa 2021-2028) ingerlanissaat, Kalaallit Nunaata EU-mut isumaqatigiissuteqarsimanerani pissutsit attuumassuteqarfigisaalu, OLT-it suleqatigiinnerat, EU-p nunat ilaasortaangitsut suleqataanatik akileraartarnermut oqartussaaffigisaannik allattugaatai, Europa-Parlamentimut pulaarneq, tassani Europa-Parlamentimut ilaasortaq Christel Schaldemose (S) naapinneqarluni, allallu sammineqartarput.

Nunanut Allanut Sillimaniarnermullu Ataatsimiititaliaq pilersaarutaareersutut martsip qaammataani tikeraartussaagaluarpoq, kisiannili taamaatiinnarneqartumik Inatsisartunut qinersisoqartussanngornerata kingunerisaanik.

Nunat Avannarliit Killit Siunnersuisoqatigiivisa Siulittaasoqarfiat juni 2017-imi Bruxellesimiippoq ataatsimiititalianik aamma Europa-Parlamentimi Europa-parlamentarikerinik pisariaqartinneqartunik ataatsimeeqateqarniarluni. Islandip Parlamentiata, Altinget, Savalimmiut Parlamentiata, Lagtinget,

siulittaasui peqatigalugit Inatsisartut Siulittaasuusimasoq Lars-Emil Johansen najuuppoq peqataasuni susassaqartuni pissutsit pillugit oqallinnernut ilisimatitseqatigiinnernullu peqataajartorluni.

2017-ip ingerlanerani 2018-imilu Nassuiaammik aaqqissuussinerup naaneranut ataatsimiinnerit tikeraarnerillu siusinnerusukkut taaneqartut saniatigut atorfillit Aatsitassanut Naalackersuisoqarfimmeersut, Inuussutissarsiornermut, Suliffeqarnermut, Niuernermut Nukissiuuteqarnermullu Naalackersuisoqarfimmeersut, Aalisarnermut Piniarnermullu Naalackersuisoqarfimmeersut aamma Nunanut Allanut Naalackersuisoqarfimmeersut Bruxellesimiittarput ataatsimiinnernut assigiinngitsunut peqataajartorlutik.

7. USA-mik aamma Canadamik suleqateqarneq

Amerikap nunavittaata ilaattut Kalaallit Nunaata, Canadap USA-llu akornanni attaveqarneq pissusissamisoorpoq. Kingumut isigigaanni USA-mut atassuteqarneq annerusumik Amerikamiut sakkutooqarnikkut Kalaallit Nunaanni najuunnerisigut pivooq. Danmarkip USA-llu isumaqatigiissutaat 9. april 1941-meersoq illersornissamut isumaqatigiissutip 1951-imeersup taarserpaa.

Illersornissamut isumaqatigiissut 1951-imeersoq lgalikumi isumaqatigiissuteqarnikkut 2004-imi kingullermik nutarterneqarpoq aamma nutarterinermi Kalaallit Nunaat USA-p aamma Naalagaaffeqatigiit akornanni pissutsinut ilanngunneqarluni, ullumikkut suleqatigiinneq danskit-kalaallit-amerikamillu Joint Committee aqutugalugu piviusunngortinneqartarluni. lgalikumi isumaqatigiissut isumaqatigiissutinik pingasunik immikkoortortaqrpoq:

1. Illersornissamut isumaqatigiissutip 1951-imeersup nutarterneqarnera pillugu isumaqatigiissut
2. Pituffimmi avatangiisinut pissutsinut tunngatillugu suleqatigiinnissaq pillugu ataatsimoorluni nalunaarut
3. Teknikkikkut-alingaasarsiornikkullu suleqatigiinneq pillugu isumaqatigiissut (Joint Committee-mi suleqatigiinneq)

Washington, D.C.-imi Kalaallit Nunaata Sinnisoqarfia USA-mut aamma Canadamut politikikkut niuernikkullu atassutinik pingaarutilinnik ineriartortitsinermi pilersitsinermilu ikiuutissaaq.

7.1 USA-mik suleqateqarneq

lgalikumi isumaqatigiissut 2004-mi isumaqatigiissutigineqarmalli sorpassuarnik pisoqarsimavoq. Kalaallit Nunaat eqqaamiugullu allanngornernik ineriartornernillu malunnaatilinnik takusaqarsimapput, naggataatigut Kalaallit Nunaata USA-mut atassuteqarneranut annertuumik sunniuteqarsimasut. Namminersorneq 2009-imi eqqunneqarpoq, kingornalu aatsitassanut tunngasutigut akisussaaffik tiguneqarsimalluni. Tassunga ilanngullugu ukiuni kingullerni qulini silap pissusaata allanngorneranut tunngasunik ilisimasalik annertooujussuarnik suliaqartoqarsimavoq, Issittoq pillugu taamaalillunilu aamma Kalaallit Nunaat nunarsuarmit arajutsinaveersarneqalersimallutik. Sikup aakkiartornera pissutigalugu umiarsuartigut angallassinermut, takornariaqarnikkut minnerunngitsumillu aatsitassalik misissueqqissaarnermut soqutiginninnermut suliniutit annertusineqarsinnaapput. Soorlu aamma aalisarneq, Ujaasineq Annaassiniarnerlu pillugit Issittumi naalagaaffiit akornanni pingaarutilinnik ingerlaavartumik isumaqatigiissuteqartarlutik. Taamaattumik ukiut ikittuinnaat ingerlanerini kalaallit islandimiullu soqutigisaqarfigisaasigut qaleriiaartumik ingerlatsineq malunnaatilinnik qaffariarsimavoq.

Tassunga ilanngutissaaq USA-p aamma Kalaallit Nunaata pingaarutilinnik sammisarpassuarnik ingerlataqarlutik soorlu: nunavissuaq ataaseq, Alaskami aamma Kalaallit Nunaanni inuit ilisarnaataat assigiit, politikikkut oqartussaaqataaneq pillugu nunat killermiut pingaartitaa ilaalu ilanngullugit.

Qanittumik toqqaannartumillu USA-mik suleqateqarneq, sinnisoqarfiup sulineratigut pilersinneqarsinnaasoq, pingaartumik immikkoortunut tamakkiisumik tiguneqarsimasunut immikkut tulluarput, soorlu assersuutigalugu aatsitassanut tunngasut. Siunissami uranimi ujaqqanillu qaqtigoortunik piiaanermi avammullu tuniniaanermi Danmarki aqutiginagu, kisiannili Danmarki peqatigalugu oqaloqatigiinnerup ingerlannissaanut erseqqilluinnartunik pingaarutilinnik pissutissaqarpoq.

Aatsitassarsiorderup silarsuaani amerikami avannarlermi aningaasaliisartut pilersitsilernissaannut qularnaveeqqut tatiginninnerlu pingaarutilerujussuapput. Aningaasaliisartut aningaasaliissutinimi iluanaaruteqarnissamut qularnaveeqquteqassapput. Tassunga aningaasaliisartut naalackersuisunut kiisalu nunanimi ingerlataqarfimmini politikikkut patajaassuseqarnermut tatiginnissapput. Tassunga atatillugu pingaarpoq Kalaallit Nunaata peqqissumik aningaasaqartumik ingerlalluurtumik patajaatsumillu inuit oqartussaaqataaffiusutut nittarsaassinnaanera pingaarpoq. Tassani aningaasaliisnaasut ajornanngitsumik sukkasuumillu tassaavoq nunat taakku marluk akornanni toqqaannartumik atassuteqarnerat.

Siunissami ungasinnerusumi aamma neriutigineqarpoq ullumikkut EU-misulli Kalaallit Nunaannut annertuumik aningaasarsiornikkullu pingaaruteqartigisumik siunissami USA-mik suleqatigiinnermik pilersitsisoqarsinnaasoq.

Kalaallit Nunaata nunarsuarmi inissisimanagera, Kalaallit Nunaata Amerikami avannarlermi nunavissuarmut illersornissakkut ikiuunnera, aamma amerikamiut silaannakkut sakkutooqarfiata Pituffimmi inissisimanagera pissutigalugit aningaasaqarnermut pissutsit pitsaannerusumik ineriartorsimannginneri eqqumiitsutut isigineqarsinnaavoq. Attaveqaatitigut amerikamiut aningaasaliineri aamma upalungaarsimaneq pillugu suleqatigiinneq annertunerusoq immikkoortut tassaapput qilanaarineqarsinnaasut.

Nunanut Allanut Naalackersuisoqarfiup ukiuni tulluittuni Kalaallit Nunaata Sinniisoqarfia Washington D.C.-miittoq peqatigalugu suliassaqarfiit makku ineriartornissaat immikkut samminiarpai:

- Kalaallit Nunaata ilisimaneqarnera aamma naalackersuinnermik suliallit, suliffeqarfiit taamatullu inuit nalinginnaasut pingaartumik takornariaqarnermut tunngatillugu suleqatigiissinnaaner at siammarterlugu.
- Inuussutissarsiornikkut soqutigisat akornanni aalajangersimasumik attaveqaatinik pilersitsineq (Danmarkip avannaata EU-mi allaffiatut ittoq)
- Kalaallit suliffeqarfiinut pisortat namminersortullu pigisaannut suliniutinut, isumassarsianut niuerner milu USA-mukarusuttunut kiffartuussinnermi qitiusoqarfik.
- Ilinniarfissatut inissat pillugit isumaqatigiissutinik aamma ilisimatusarnikkut isumaqatigiissutit amerlanerusut pilersinneqarneri
- Kalaallit Nunaanni aamma USA-mi ilinniarfeqarfiit akornanni paarlaateqatigiinnissamut isumaqatigiissutit pillugit isumaqatigiinniarnert
- Ilinniartitaanermut pilersaarutinik immikkut isumaqatigiissutinik pilersitsineq, assersuutigalugu "Washington Semester Program"
- USA-mi suliffeqarfinnik aalajangersimasunik naleqquttunillu suliffimmik sungiusarfitsigut aaqqissuussinnermik pilersitsineq
- National Science Foundationimik suleqatigiinnissamut isumaqatigiissutip pilerseqqinneqarnissaa

Joint Committee

Joint Committeeep Igalikumi isumaqatigiissummi 2004-imi isumaqatigiissutigineqartup suliassaraa Kalaallit Nunaata aamma USAp akornanni suleqatigiinneq nukittorsassallugu, taamaalilluni amerikamiut nunami najuunnerannit Kalaallit Nunaat naleqarnerulernermik angusaqarluni. Kalaallit Nunaata USA-llu imminnut attuumassuteqarnerat sakkutuut nunatsinniisinnerqarnerannik taamaallaat tunngaveqartinneqassanngitsoq tamatumami qulakkeerneqassaaq.

Joint Committeemi kingullermik ataatsimiittoqarpoq 7. oktober 2014-imi Washington, D.C.-mi. Joint Committeemi nalinginnaasumik ataatsimiittoqartussaasimagaluarpoq 2015-imi ukiakkut Danmarkimi, kisianni Joint Committeemut oktober 2014-imi illu ataatsimiigi aqqusisoqarsimanngilaq Thule Air Basemi sullissinissamik isumaqatigiissutissat suliariumannittussarsiunneqarnerat pillugu ingerlasunik eqqartuussivilersuussisoqarsimaneranik isumaqatigiinniartoqarneranillu pissuteqartumik.

Joint Committeemi ataatsimiittarnerit aallarteqqinneqassanersut ataavartumik nalilersorneqartarput, ilaatigullu apeqqutaatinneqarluni kiffartuussinissamut isumaqatigiissummi siumut sammisumik pillugu naammaginartumik aaqqiisoqarnissaa.

Permanent Committee

Kalaallit Nunaata, Danmarkip USA-llu taamaaliorqarnissaanik aalajangiinnerisigut, Permanent Committeemi oktober 2014-imi illi siullermeerluni ulloq 29. januar 2018-imi Washington, D.C.-mi ataatsimiittoqarpoq. Ataatsimiinnermi amerikamiut Thulemiinnerannut tunngasut maannakkut

suliassaalersimasut oqallisigineqarput. Pituffimmut tunngatillugu oqallinnerit marts 2015-imi Danmarkimit/Kalaallit Nunaannit/USA-mit pilersinneqartumi isumaqatigiinniartuni ingerlanneqarpoq, Kalaallit Nunaannut naammaginartumik aaqqiisoqarnissaanik nassaarnissaq siunertaralugu.

Taamaakkaluartoq naalakkersuineramik suliaqartuniit kissaatigineqarsimavoq Permanent Committeemi ataatsimiittarnerit aallarteqqinneqassasut aammalumi 2017-imi ukiakkut aalajangiisoqarpoq Permanent Committee Pituffimmi sullissinissamik isumaqatigiissut pillugu isumaqatigiinniarnernut ingerlasunut peqatigitillugu aallarteqqinneqassasoq, apeqqutaatilluguli peqataasut tamarmik maannakkut isumaqatigiinniarnernut tunngatillugu piginnaatitsissutit aamma Permanent Committeep ataatsimiinnerini sorpiaat oqallisigineqartassanersut pillugit isumaqatigiissasut, tassa imaappoq isumaqatigiinniutigineqartut assigiingitsut erseqqissunik killiliivigineqarsimassasut aamma Kunngaqarfimmiit aallartitseqqinneq pissutinik "pissusissamisulersitsinerut" isigineqassanngitsoq Kalaallit Nunaata inuiaqatigiinnut tunngatillugu Base Maintencemik isumaqatigiissutikkut pissarsiassaasa isumannaarneqarnissaat eqqarsaatigalugu tamannalu isumaqatigiinniarnerni immikkut pingaarti nneqartuassasoq.

[Pituffik/Thule Air Base](#)

31. oktober 2014-imi USA-mit nalunaarutigineqarpoq Pituffimmi kifartuussinissamut isumaqatigiissut suliffeqarfimmut Exelisimut tunniunneqarsimasoq. Suliffeqarfik taanna danskit/kalaallit isumaat malillugu piginneqatigiiffiuvoq aningaasaqanngitsoq, suliarinnittussarsiuussinermi piunasaqaatinik naammassinninngitsoq. Politikkikkut nunanullu allanut attaveqaatini qaffasissunit tamanna USA -mut saqqummiunneqarpoq, aamma Kalaallit Nunaata siusinnerusumit ajornerusumik inissinneqannginnissaata qulakkeerneqarnissaa siunertaralugu nunanut allanut attaveqaatini qaffasissuni sulineq aallartinneqarsimavoq.

Danskit/kalaallit suliffeqarfiutaasa, taamatuttaaq Greenland Contractors I/S-ip, allaffissornikkut naammagittaalliut aallartippaat kingornatigullu USA-mi eqqartuussivilersuussilerlutik. Naammagittaalliummi februar 2015-imi aalajangiineq suliffeqarfimmut akerliliivoq, kisiannili eqqartuussivimmi maj 2015-mi suliarineqarneranit eqqartuussummit tapersorsorneqarlutik. Tamatuma kingornatigut eqqartuussiviup aalajangiinera suliareqqitassanngortinneqarpoq naammagittaalliuuteqarnerlu eqqartuussiviup suliareqqitassanngortitsiviusup inarutaasumik aalajangiineratigut taamatuttaaq suliffeqarfimmut akerliulluni. Pisulli akornanni – marts 2015-imi – pisumi aaqqiisoqarnissaa pillugu Kalaallit Nunaata/Danmarkip aamma USA-p akornanni suli isumaqatigiinniartuqarpoq, taamaalilluni amerikamiut Kalaallit Nunaanni najuunneranni Kalaallit Nunaat kingumut sapinngisamik annertunerpaamik iluanaaruteqarnissaa qulakkeerneqarluni. Isumaqatigiinniaqatigiittut kingullermik januar 2018-imi Washington, D.C.-mi ataatsimiipput.

[Kalaallit Nunaat nunap assingani Amerikap illoqarfiisa pingaarnersaanni](#)

Washington D.C.-mi aalajangiisartunut Kalaallit Nunaata takussaanerulersinneqarnissaa siunertaralugu Namminiilivinnermut, Nunanut Allanut Nunalerinermullu Naalakkersuisuusimasup Isumalioqatigiit The Woodrow Wilson Centers Polar Initiativ Pisortaannik, Mike Sfraga januar 2018-imi ataatsimeeqateqarnermini "Greenland Dialogues" qulequtsiullugu aaqqissuussinerit Kalaallit Nunaata kissaatigisai malillugit erseqqinnerusunik imallit arlalissuit Washington D.C.-mi ingerlanneqartarnissaasa suleqatigiissutigineqarsinnaanerannut Naalakkersuisut sinnerlugit tapersiivoq. Aaqqissuussinertigut Namminersorlutik Oqartussat piginnaatitaaffiisa ilisimaneqarnerulerlutillu paasineqarnerulernissaat, namminiilivikkartornermi ingerlaatsip aamma Kalaallit Nunaannik suleqateqalernissamut - tassanilu aningaasaliisarnissamut - periarfissat paasineqarnerunissaat siunertaapput. Ingerlanissaa matoqqasumik ataatsimiinnerit tamanullu ammasunik isumasioqatigiinnerit akornanni allanngorartusaaq sammineqartut siunertaasullu apeqqutaallutik 2018-imi ukiakkut aallartissasoq naatsorsuutigineqarpoq.

Tamanikkut Namminiilivinnermut, Nunanut Allanut Nunalerinermullu Naalackersuisupamma isumalioqatigiinnut The Woodrow Wilson Centers Polar Initiativimut pisortaasoq Mike Sfraga.

7.2 Canadamik suleqateqarneq

Kalaallit Nunaata Canada qanimut suleqatigaa, pingaartumik Issittumi Siunnersuisoqatigiinni kiisalu issittumi naalagaaffinni sinerialinni.

Tamatuma saniatigut, Kalaallit Nunaat aamma Canadami qanittumik suleqatigisanik pitsaasumik attuumassuteqarpoq, soorlu Nunavut Tunngavik Incorporated, ICC Canada, Makivik Corporation aamma Nunavumi naalackersuisut.

Februar 2018-imi taamanikkut Namminiilivinnermut, Nunanut Allanut Nunalerinermullu Naalackersuisoq Canadamut tikeraarpoq Canadami Northern Lightsip ataatsimeersuarneranut Ottawami oqalugiartuni. Northern Lightsip ataatsimeersuarneratigut siunertaavoq Canadami nunap issittortaani nunap immikkoortuisa uku Nunavut, Nunavik aamma Labrador/Nunatsiavut taakkunanilu suliffeqarfiit, suliffissuit, oqaluttuarisaanerup piorsarsimassutsillu erseqqissumik ilisimalersinniarneqarnissaat. Kalaallit Nunaat canadamiut oqartussaaffeqarfiginngisaattut kisiartaalluni suleqatigiissutigineqarsinnaasut Kalaallit Nunaannit isigalugit saqqummiuteqqullugu qaaqqusaavoq.

Naalackersuisup periarfissaq atorpaa Naalackersuisut pingaartitaat suliniutaallu ineriartortinneqartut paasissutissiissutigalugit, taamatuttaaq inuiaqatigiinnut atortulersuutitut aningaasaliissutaasartut, mittarfinnik talliinissat, takornariartitsinermut tunngasut, atsitassarsiornermut tunngasut taamatullu erngup nukinganik nukissiuutissanut pilersaarutit. Taakkununga tunngatillugu Naalackersuisuusimasup maluginiaqquaa Kalaallit Nunaat amerikami sanilerisatsinnut niueqateqarnissamut - taakkulu aningaasaliisinaanannut - ammammat. Pingaartumik inuiaqatigiinnut atortulersuuteqarnermi iluarsaaqqinnerit, Royal Arctic Linep ingerlaarfinni Eimskipimik suleqateqarsinnaanera, Sikuki Nuuk Harbour taamatullu mittarfeqarfinnik pingasuusunik pilersaarutitut tunngatillugu Amerikamik Avannarlernik suleqateqarsinnaaneq periarfissarissaarnerulersussaassammat.

Canadami issittumi nunap immikkoortuinut namminersortunut tunngatillugu pingaartumik Nunavut Kalaallit Nunaannut naalackersuinikkut, ilinniartitaanikkut aammattaarlumi aningaasaqarnermut tunngatillugu qanoq ineriartortitsisoqarsinnaaneranut isumassarsiorfissatut isiginnitarpoq. Tamakku suleqatigiissutigineqarnissaasa ineriartortinneqartuarnissaat kissaatigineqarpoq Ottawamilumi ataatsimeersuarnermi Naalackersuisup aammattaq Nunavut Premierertaava Paul Quassa ataatsimeeqatigaa. Tassani Quassap Frederiksenillu suliassaqarfinni assigiinngitsuni pingaartumik

ilinniartitaaneq, oqaatsit piorsarsimassuserlu kisiannili aamma inuiaqatigiinnut atortulersuutit aamma nunat taakku marluk akornanni timmisartutigut atassuteqaqqilernissamut periarfissat annertunerusumik suleqatigiissutigineqarsinnaanerisa periarfissinnissaat. Paul Quassap 2018-imi kingusinnerusukkut Kalaallit Nunaannut tikeraarnissaminut soqutiginnilluni oqaatigaa.

Naalackersuisoq Nunatsiavut pisortaannik, Johannes Lampemik, Labradorimi inuit sinniisigisaannik ataatsimeeqateqarnissaminut periarfissarsivoq. Taamaalilluta Nunatsiavut nikkelisiorfimmik Voisey's Bayimik, ullumikkut Labradorimi inuit isertitaqarfigilluartagaanni misilittagaannik tusarnissatsinnut periarfissarsivugut.

Assilisaq: Taamanikkut Namminiilivinnemut, Nunanut Allanut Nunalerinermullu Naalackersuisoq Nunavut Premier-iusimasoq Paul Quassa ilagalugu.

North American Arctic Leaders' Summit

USA-mut aamma Canadamut atassutit nukittorsarneqarnissaat aamma amerikami avannarlerni sanilitsinnik suleqatigiinnerup inerisarneqarnissaa annertunerulernissaalu Kalaallit Nunaata kissaatigaa. Marts 2017-imi Washington D.C.-mi ataatsimiinnermut malitseqartitsinertut naalackersuisoq Ottawami Northern Lights ataatsimeersuarnermi taamatuttaaq apeqqarissaartoqarneranut peqataavoq uku peqatigalugit Nunavut Premier Paul Quassa, Northwest Territories' Premier Bob McLeod, Yukons Premier Sandy Silver aamma Alaskap Viceguvernørria Byron Mallot. Tassani nunap immikkoortui akimorlugit avannaaniit avannaanut suleqatigiinnerup oqartussaaffeqarfiit aningaasaqarnermut tunngatillugu ineriartortinneqarnissaannut periarfissat siunertaralugit ineriartortinneqarsinnaanera oqallisigineqarpoq. Naalackersuisuusut tamarmik tigussaanerusumik suleqatigiinnissaq malitseqartitsiniarlunilu annertunerusumik oqaloqatigiissinnaajumalluni ataatsimiiittoqarnissaa soqutigisaraat ulluliisoqarnissaalu ujartorlugu.

Assiliaq: Taamanikkut Namminiilivinnermut, Nunanut Allanut Nunalerinermullu Naalakkersuisoq Suka K. Frederiksen uku ilagalugit Nunavut Premier Paul Quassa, Northwest Territories' Premier Bob McLeod, Yukons Premier Sandy Silver aamma Alaskap Viceguvernøria Byron Mallot.

8. Asiami nunanik nunanillu allanik suleqateqarneq

8.1 Asiami nunanik nunanillu allanik suleqateqarneq

Innersuutissavarput Nunanik allanik niueqateqarnermut politikki pillugu kapitali 9-mut taamatullu kapitali 18-imi atuarsinnaagavit (Inuusutissarsiornermut, Suliffeqarnermut, Niuernermut, Nukissiuuteqarnermullu Naalackersuisoqarfik)

8.2 Ruslandimik suleqateqarneq

Kalaallit Nunaata pingaartumik Issittormiut Siunnersuisoqatigiivini Rusland suleqatigaa kisiannili aammattaq Issittumi nunat sineriallit tallimaasut suleqatigiinneranni, imarpimmi aalisarnermi, aamma aalisarnermut tunngatillugu isumaqatigiinniartarnerni.

8.3 Korea Kujallermik suleqateqarneq

Nunanut Allanut Immikkoortortaqarfik Kalaallit Nunaat sinniisuuffigalugu Kunngeqarfik Danmark peqatigalugu aappasaanneerluni ulluni 5.-6. marts 2018-imi nunat akornanni issittumut tunngatillugu Korea Kujallermik Seoulimi soqutigisat oqaloqatigiissutiginiarlugit ataatsimeeqateqaqattaarpoq.

Korea Kujalleq 2013-imi Issittormiut Siunnersuisoqatigiivini aalajangersimasumik alaatsinaatsunngorpoq aamma Korea Kujalliup Korea Kujallermi umiarsuaatileqatigiiffiit peqatigiiffiat Arctic Economic Councilimut naalagaaffimmit issittumiitunngitsumit siullertut ilaasortanngortippaa. Oqaloqatigiittarnerni nunani tamalaani issittumut tunngatillugu pilersaarutigineqartuni maannakkut oqallisigineqartut eqqartorneqartarput immikkulli sammineqarnerusarlutik Korea Kujalliup pingaarnertut suliassaqarfiini soorlu Issittumi ilisimatusarnermi, imaatigut angallassinermi aamma aningaasaqarnermut tunngatillugu ineriartortitsinermi nunat suleqatigiissinnaanerit periarfissat.

Kalaallit Nunaanneersut siunnersuutigini kuuat 2019-imi Korea Kujallermut tullianik issittumut tunngassuteqartumik oqaloqatigiittarnissanut qaaqqusisuumallutik.

8.4 Japanimik suleqateqarneq

Japani kalaallit aalisakkanit tunisassiaannut pingaaruteqarluinnarluni suli nunanut allanut niuerfiuvoq. Aammattaarmi Japani Issittormiut Siunnersuisoqatigiivini ataavartumik naalagaaffittut alaatsinatsutut inissisimavoq. Nunanut Allanut Naalackersuisoqarfik Savalimmiut Danmarkilu suleqatigalugit 2018-imi kingusinnerusukku Tokyomi Japanimi issittormiut oqaloqatigiittarnissaannut qaffasissunit peqataaffigineqartussamut peqataassalluni piareersarpoq.

8.5 Kinamik suleqateqarneq

Aalisarnermik inuusutissarsiornerup, takornariaqarnerup, ilisimatusarnerup, aatsitassalerinerup kiisalu Kalaallit Nunaanni attaveqaatit ineriartortitsinnissaannut periarfissanut Kina siunissami pingaarnertut inissisimalissasoq Naalackersuisut isumaqarput. Tassani isiginiarneqassaaq Kinami niuffaffissuit Kalaallit Nunaanni suliffeqarfiit aalisakkanik nunanut allanut tunisaqarsinnaanerannut, soorlu niueqat kingullertut aamma ilaatigut Japanimut tuniniaaqqinnissamut tunisassiortarneq, sunniuteqarneruleriartorneri.

Kina nunarsuarmi aalisakkanit tunisassianut tuniniaaviit annersaraat kalaallillu kinamiut tuniniaaviinut tunisartagaat qaffariarujussuarsimapput. Kalaallit Nunaanni aalisakkanik tunisassiortut oqaatigaat maannakkut kinami tuniniaavinnut ukiumut DKK 1,3 mia. missaannut tunisaqartoqartalersimasoq.

Taassuma saniatigut Ilinniartitaanermut, Kultureqarnermut, Ilisimatusarnermut Ilageeqarnermullu Naalackersuisoqarfik aamma Kinap imartaanni oqartussat State Oceanic Administration 2016-imi MoU-mik

(Paaseqatigiinnissamik isumaqatigiissut – Siunnerfigisamik nalunaarut) atsiqatigiissimapput. Aammattaaq Kinami Ministry of Land and Resources (MLR) peqatigalugu aatsitassaqrneq pillugu MoU nutaaq oqaloqatigiissutigineqarpoq.

Naalakkersuisut Siulittaasuat Kim Kielsen, Inuussutissarsiornermut, Suliffeqarnermut, Niuernermut Nukissiuuteqarnermullu Naalakkersuisuusimasoq Hans Enoksen, Aalisarnermut Piniarnermullu Naalakkersuisoq aamma Nunanut Allanut Naalakkersuisuugallarsimasoq Karl Kristian Kruse Naalakkersuisuusimasoq Múte B. Egede ulluni 29. oktoberimii 4. novemberimut 2017-imi Kinami inuussutissarsiutinik ilisimasat siammarterniarneqarnerannut peqataapput. Kinami ataatsimiinnerni sammineqartarput aatsitassat, aalisarneq, takornariaqrneq, issittumi ilisimatusarneq, puisit amii atisanillu ilusilersuineq, silap pissusaasa allanngorneri, aatsitassanik piiaaneq aamma inuiaqatigiinnut atortulersuutinik pilersaarutit. Taamatuttaaq Beijingimi aallartitaqarfimmi kalaallit inuussutissarsiutinik, aatsitassarsiornermik takornariaqrnermillu nittarsaassipput (Greenland Day).

Beijingimi inuussutissarsiutinik nittarsaassinerneq uiggiullugu taamanikkut Naalakkersuisuusup Suka K. Frederiksenip kinamiut kungeqarfik Danmarkimi aallartitaat Deng Ying ulloq 9. januar 2018-imi pulaarfigaa. Aallartitap Kalaallit Nunaannut annertuumik soqutiginninnini oqaatigaa suleqatigiinnerlu Kalaallit Nunaata Kinallu akornanni annertusiartorsimasoq pingaartitarigini. Kinamiunit Kalaallinillu erseqqissarneqarpoq suleqatigiinnerup annertusiartornissaat qilanaar ineqartorujussuusooq allaallumi Kinamiut Kalaallit Nunaanni 2018-ip ingerlanerani kultureqarnermik sarsuatitaliornermillu takutitassiiniartut.

9. Nunarsuarmioqatigiit suleqatigiinnerat – NP

9.1 Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Naalagaaffiit Peqatigiit Siunnersuisoqatigiivi

NP-iit Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiivi 15. marts 2006-imi pilersinneqarput inuillu tamarmik pisinnaatitaaffii kiffaanngissusiilu illersorneqarnissaat sulissutigissallugit pisinnaatitaaffinnillu unioqqutitsinernik paasiniaasassallutik misissuisassallutillu. Inuit pisinnaatitaaffii pillugit ilinniartitaanerit, siunnersuinerit teknikikkullu ikiorsiinerit siuarsassallugit siunnersuisoqatigiit siunnersuisoqatigiit akisussaaffigaat pisinnaasallu annertusarnerannut iki orsiinissamut akisussaaffigalugu. Inatsisit inuiannut tamanut tunngasut ineriartortinnissaat kiisalu Inuit pisinnaatitaaffii eqqarsaatigalugit naalagaaffiit pisussaaffiisa tamakkiisumik naammassineqarsinnaanissaat siuarsarniarlugit Siunnersuisoqatigiit NP-ip ataatsimeersuarneranut inassuteqartarput.

Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiitaaq nunarsuaq tamakkerlugu inuit pisinnaatitaaffiinik nakkutilliillutik suliaqarlutillu tassalu NP-iinni nalunaaruteqartartut, suleqatigiissitat immikkullu ilisimasallit pillugit piginnaatitsissummik tunniussisartuupputaaq.

Kiisalu Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiinni Naalagaaffiit Peqatigiinnut nunat ilaasortaasut taamatuttaaq Kalaallit Nunaat Kunngaqarfiup Danmarkip ilaatut ukiut sisamat-tallimangorneri tamaasa tamaasa piffissakkaartumik naliliisarnermik tamanut atuuttumik taaneqartartup (UPR) ataani nammineerluni inuit pisinnaatitaaffiinik malinninnini pillugu nunanit ilaasortaasunit allanit kaammattuutunik tigusaqartarput. Kunngaqarfimmik kingullermik 2016-imi naliliiffigineqarpoq.

9.2 Nunap Inoqqaavisa Pisinnaatitaaffiit ilisimasalinnik peqarnissaq

Immikkut ilisimasalittut suleqatigiissitatigut (EMRIP) aallaavissamik pilersitsinissaq siunertaavoq, tassani nunarsuarmi nunat naalakkersuisui aamma nunap inoqqaavisa sinniisui nunarsuarmi nunap inoqqaavisa inuttut pisinnaatitaaffiisa isumannaarniarnerannut suliassanik ineriartortitsissammata piviusunngortitsiortorlutillu. Immikkut ilisimasalittut suleqatigiissitat Genevemi Inuit Pisinnaatitaaffii Pillugit Siunnersuisoqatigiit ataanni toqqaannartumik inissisimapput taamaalillutillu Nunap Inoqqaavisa Pisinnaatitaaffiit Ataavartumik Suleqatigiiffimmisut (UNPFII) Naalagaaffiit Peqatigiit aqqissuussaaneranni qaffasissuseqarlutik.

Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Naalagaaffiit Peqatigiit Siunnersuisoqatigiivisa EMRIP-mut piginnaatitsissutit iluarsaanneqarnissaannut ukiuni arlalinni ingerlanneqarsimasut ulloq 30. september 2016-imi naammassivaat. Piginnaatitsissutinik qajannaannerulersitsinissaq kiserngoruppoq. EMRIP allanik isumalluuteqannginnerulerpoq, saqqumilaarnerusinnaanerulerluni aamma nunap inoqqaavisa pisinnaatitaaffiinik illersuinermi naalagaaffinnut pisariaqartinneqartutut teknikikkut siunnersuinissamut amerlanerusunik sakkussaqaalissalluni. Ilaatigut EMRIP-imi sinniisuutit amerlineqarput nunap immikkoortuinit arfineq marluusunit immikkut inooriaasilinneersuneersunik taamatuttaaq Issitumit immikkut ilisimasalimmik immikkut ilisimasallit ilaqartussanngorlugit Nunat Inoqqaavisa Pisinnaatitaaffii pillugit Immikkut ilisimasalittut suleqatigiissitat ulluni 10. - 14. juli 2017-imi Genevemi qulissaannik katersuunnissartik naatsorsuutigaat, tassunga Kalaallit Nunaata peqataanissani naatsorsuutigalugu.

Nunat Inoqqaavi pillugit Naalagaaffiit Peqatigiit nunarsuarmioqatigiinnik 2014-imi ataatsimeersuartitsinerata malitseqartinneqarnera

Ulluni 22.-23. september 2014 taamanikkut Naalakkersuisut siulittaasorisaat Aleqa Hammond taamanikkut nunanut allanut ministeri Martin Lidegaard peqatigalugu New Yorkimi nunap inoqqaavisa pisinnaatitaaffii pillugit Nunarsuarmioqatigiit ataatsimeersuarnerannut peqataavoq. Ataatsimeersuarnerup inerneraa iliuuseqarnissamik siunertaqarluni uppernarsaatissanik inerniliisoqarnerata akuersissutigineqarnera

Naalagaaffiit Peqatigiit Nunat Inoqqaavisa Pisinnaatitaaffii pillugu Nalunaarutaannik aallaaveqarluni nunap inoqqaavisa pisinnaatitaaffiisa piviusunngortinneqarnissaat nukittorsarniarlugu sulinerup ingerlaqqinnissaanut tunngavigineqartussamik. Kalaallit Nunaat Danmark peqatigalugu malitseqartitsiniarluni sulinerup ingerlaavartumik ikiuuppoq pingaartumik EMRIP -mut piginnaatitsissutitip allannngortinneqarnissaa taamatullu malittarisassat nutaat ineriartortinneqarnissaat sammisaralugit, taakkunatigut nunat inoqqaavisa naalackersuisui sinniisuutitaallu Naalagaaffinni Peqatigiinni naleqqunnerusumik inissinneqassammata aamma Naalagaaffiit Peqatigiit ingerlariaasianni sulineranilu tamakkiisumik ataavartumillu peqataasalissammata.

9.4 Innuttaasunut naalackersuinernullu tunngatillugu pisinnaatitaaffinnik misissueqqissaarneq

Kalaallit Nunaanni Namminersorlutik Oqartussani Nunanut Allanut Naalackersuisoqarfik Naalagaaffiit Peqatigiit Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Ataatsimiititaliaat Kunngaqarfik Danmarkimit Genévemi, Schweizimi misilitsinneranut juunip 20-anni 21-annilu 2016-imi peqataavoq. Misilitsitsineq Danmark Kunngaqarfiup ICCPR-imut, Kalaallit Nunaat Kalaallit Nunaat pillugu immikkuullarissumik immikkoortumik ilanngussaqaqfigisimasaanut, arfinilissaannik nalunaarusiaanik aallaaveqarpoq.

Kalaallit Nunaat naatsumik aallaqqaasiutitut oqaaseqaammuni Namminersornermik aqqissuussinerup piviusunngortinneqarnera paasissutissiissutigaa ilaatigut aatsitassanut suliassaqaqarfup naalagaaffimmit tiguneqarnera, Inuit pisinnaatitaaffiitut Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiivisa pilersinneqarnera kiisalu Dansk Institut for Menneskerettighederimik suleqateqarneq ilanngullugit. Taakkua kingorna Qitiisumik Siunnersuisarfiup, meeqqanut inuusuttunullu ajornartorsiortunut aamma meeqqanut inuusuttunullu illersuinerup nukittorsarneqarnissaannut suliassat pillugit kommuninut ikorfartuisussap pilersinneqarnera saqqummiunneqarpoq. Naggasiutigalugu Kalaallit Nunaanni naligiissitaanerup saqqumnerulernissaa, matumuunalu naligiissitaanermut naalackersuisup toqqagaanera, Kalaallillu Nunaanni naligiissitaaneq pillugu inatsisip akuerineqarnerani, suliffeqarfimmi politikkimilu arnamik sinniisoqarnissaq paasissutissiissutigineqarput.

Danmarkip Naalagaaffiit Peqatigiinni UPR-mik naliliivigineqarnerani (tamanut tunngatillugu naliliineq) oqaatigineqarpoq Danmarkip UPR-imik piffissap qiteqqunnerani nalunaarusiaq tunniutissamaaraa. Naalagaaffiit Peqatigiit Inuit Pisinnaatitaaffiitut Siunnersuisoqatigiivinut tunniussinissamut juli 2018 killigititaavoq.

10. Nunanik allanik niueqateqarnermi politikki

Naalackersuisut nunanut allanut tunngasunut ingerlatsineranni suliassat pingaarnersaraat qulakkiissallugu nunarsuarmioqatitta Kalaallit Nunaannut Issittumullu soqutiginninnerat Kalaallit Nunaannut aningaasaqarnermut tunngasutigut periarfissanut aalajangersimasunut atugassanngortissallugu.

Niueqatigiinnermi politikkit toqqammaviusut Naalackersuisunit aalajangersarneqartarput. Killiliussat tamakku iluanni Nunanut Allanut Naalackersuisoqarfik nunatta nunanut allanut niuernikkut ingerlatsinermi soqutigisaanik suliaqarnissamut akisussaavoq.

10.1 Kalaallit Nunaat aamma nunani tamalaani niuernikkut allanngoriartorneq

Aalisarneq tassaavoq Kalaallit Nunaata avammut niuernikkut inuussutissarsiutaa anginerpaaq pingaarnersarlu. Aalisakkat pillugit isumaqatigiissut malillugu aalisakkanik tunisassiat Kalaallit Nunaanneersut akileraaruseqqaarnagit EU-mut eqqunneqarsinnaapput - pingaartumik aninnermut isumaqatigiissut malillugu, tunisassiallu allat nunatta OLT-mi nunatut inissisimanagera iluaqtigallugu niuerfinnermut akileraarusernagit eqquussuussinnaavai. Taamatut akitsuusigaanngitsunik eqquussuussinnaaneq Kalaallit Nunaannut pingaaruteqarpoq, tassami EU Kalaallit Nunaata nunanut allanut tunitsivigisartagaasa annersarimmassuk kalaallit tunisassiaannik pisiortortuusoq taamatuttaaq aalisakkanik tunisassianik.

Kalaallit Nunaata aalisakkanik qalerualinnillu tunisassionera taamaakkaluartoq unammillersinnaassuseqarnermigut nukillaarsagaavoq. Tamatumunnga pissutaavoq nunarsuarmi niuernikkut ingerlatsinerup niuerfinnermut ammaneruleriartorneq malimmagu, nunat akornanni aamma nunarsuup immikkoortuisa akornanni killilersugaanngitsunik niuernikkut isumaqatigiissutit amerliartuinnarlutik. Pingaartumik EU-p killilersugaanngitsunik niueqatigiinnissamik isumaqatigiissutit amerligaluttuinnartut kalaallit suliffeqarfiutaasa nunanut allanut tuniniaasartut unammillersinnaassuseqarnerat taamatuttaaq tunisassianik tunisaqarsinnaassusiat sunniuteqarfigaat.

10.2 BREXIT

Tuluit Nunaat raajanut uutanut qalipaajakkanullu nunarsuarmi niuerfinnermut anginersaat ilaanniippoq taamaaqataanillu ilaatigut aamma saarullinni annersaalluni. Aalisakkanik tuluit maannakkut piunarsaqarnerat kalaallit nunaanni aalisakkerivinnermut, taamaalillunilu kalaallit nunaata aningaasaqarneranut pingaaruteqarlunnartuuvoq. Tunisassiat Kalaallit Nunaanneersut EU-p iluani niuerfinnermut eqqunneqarnerini akileraarusersugaanngillat, tassunga ilanngullugu UK-mut.

Tuluit Nunaat EU-mut nunatut ilaasortaajunnaarpat aamma EU-mi niuerfiit Tuluit Nunaata qimassappagit, siunissami kalaallit aalisakkanik Tuluit Nunaannut avammut niurnerat eqquussuinnermi akitsuusersorneqalersinnaavoq aamma uumasut nakorsaannit nakkutigineqalerluni. Nunanut Allanut Naalackersuisoqarfiup aamma Bruxellesimi sinniisoqarfiup BREXIT pillugu isumaqatigiinniarnerit taamaammat qanittumik malinnaavigaat. Aammattaaq Brexit pillugu immikkoortoq 6.6-mut innersuussisoqarpoq.

10.3 CETA

EU-p aamma Canada Comprehensive Economic and Trade Agreement-ip (CETA) akornanni killilersugaanngitsunik niueqatigiinnissamut isumaqatigiissut, killilersugaanngitsunik niueqatigiinnermut isumaqatigiissummut assersuutissaavoq kalaallit aalisarnermut tunngasunik suliffeqarfiutaasa EU-mi unammillersinnaassuseqarnerannut pitsaanngitsunik kinguneqaratarsinnaasunut.

CETA-mi pissutsit imaapput nunat EU-mut ilaasortaasut Canada-llu ukiunik arfineq marlunnik sivilissusilimmik isumaqatigiinniareerlutik oktober 2016-imi isumaqatigiissut atsiormassuk.

Ulloq 21. september 2017-imi isumaqatigiissut atuutilersinneqarallarpoq nunat EU-mut ilaasortaasut inatsisartuisa isumaqatigiissut suli inaarutaasumik akuersissutigingikkaluaaraat. CETA-isumaqatigiissutikkut kalaallit EU-mut akitsuutininik akiliisannginnerata nalinga ajorseriartinneqarpoq, tassami CETA-isumaqatigiissutip atuutilersinneqarneratigut canadamiut tunisassiaannik akitsuusersuineq annikillissikkiartuaarneqalertussaammat.

10.4 Asiame tuniniaavinnut kalaallit aalisakkanik tunisassiaasa ilanngaaserisoqarnermut tunngatillugu eqqunneqarsinnaanerisa pitsanngoriaateqarnerat

Naalakkersuisut niuernerup siuarsarneqarnissaanut sulinermik pingaartitsinerat ukiut siuliini avammut tunisassiornermut nalilinnik aalajangersimasunik angusaqarfiuvoq. Nunanut Allanut Naalakkersuisoqarfik niuernerup naalakkersuinikkut ingerlatsinermik annertuumik naliliisarluni misissuinermik suliaqarnerminut atatillugu pingaernerutillugit tunitsivigiumasanut Kalaallit Nunaannit aalisakkanik nunanut allanut tunisassianik akitsuutininik annertussusiliisinnaanermik misissuivoq.

Akitsuutininik annertussusiliisarnermik misissuinerup atatillugu paasinarsivoq Kalaallit Nunaanneersunik tunisassiat maannamut "nalinginnaasumik" Sydkoreamut, Taiwanimut aamma Vietnamimut ilanngaaserivitsigut eqqunneqarsinnaasut. Kalaallit Nunaat Kunneqarfik Danmarkip WTO-mut ilaasortaananut ilaavoq taamaammallu Most-Favoured-Nation (MFN) tunngavigalugu akitsuusiussanut pisinnaatitaalluni, tassa tunisassianut Kalaallit Nunaanneersunut WTO-mut ilaasortaasunut allanut akitsuusiussat sakkukinnerullutik.

Siuliiniittut tunngavigalugit aamma Nunanut Allanut Naalakkersuisoqarfiup kaammattuuteqarneratigut danskit Nunanut Allanut Ministeriaqarfiata Taiwanimi, Sydkoreami aamma Vietnamimi tamakkununga oqartussaasut ukiuni qaangiuttuni oqaloqatigisaqattaarlugit aallartippoq. Sulissutiginninnerup maannamut kinguneraa Kalaallit Nunaata uagut MFN malillugu pisinnaatitaaffigut malillugit pineqalernerai Taiwanimi 2016-imi aamma Sydkoreami 2017-imi. Tamakku imatorpiaq isumaqarput qalerallit ilivitsut Kalaallit Nunaanneersut maannakkut Taiwanimi 12,5%-inik akitsuuserneqartarlutik 15%-iunngitsunik aamma Korea Kujallermi 5,4%-inik 10%-iunngitsunik.

Vietnam qaleralinnut tunngatillugu kalaallit ilaatigut Kinamut Taiwanimullu tuniniaanerannut isaavittut niuerfiulluni pingaaruteqarpoq. Nunanut Allanut Naalakkersuisoqarfiup Nunanut Allanut Ministeriaqarfik aamma Hanoiimi Nunanut Allanut Aallartitaqarfik suleqatigai Vietnamimi tamakkununga oqartussaasunut atassuteqarnermigut kalaallit Vietnamimut tunisartagaat MFN malillugu pissusissaatut suliarineqartalersinnaaqullugit. Nunanut Allanut Naalakkersuisoqarfiup neriutitigaa Vietnamimik oqaloqateqartarnerit kinguneriumaaraat 2018-ip ingerlanerani kalaallit tunisassiaasa MFN-itut pineqalernerat.

Asiami, Japanimi Kinamilu Kalaallit Nunaata nunanut allanut niuerfiinut pingaarnernut tunngatillugu Kalaallit Nunaat pissusissaatut MFN-itut pineqalereernikuvoq.

10.5 Arlariiaanut isumaqatigiissutit – World Trade Organization (WTO)

WTO-mik isumaqatigiissummik december 1994-mi Danmarkip atortussanngortitsineranup atatillugu Savalimmiut aamma Kalaallit Nunaat Danmarkimi oqartussanut nalunaarput Danmarkip atortussanngortitsineranup ilaanissartik kissaatigalugu. Danmarkip WTO-mik akuersinerani taamaattumik Savalimmiut aamma Kalaallit Nunaat pillugit nangaasoqanngilaq. Tamanna WTO-mik pilersitsineq pillugu isumaqatigiissummut 15. april 1994-meersumut Danmarkip atortussanngortitsinera pillugu nalunaarut nr. 71, 8. juni 1995-imeersumit takuneqarsinnaavoq Danmarkip atortussanngortitsinera aamma Savalimmiunut aamma Kalaallit Nunaannut atuuttoq. Taamanikkut Naalakkersuisuusu nit tamanna pillugu 1995-imi aalajangiineq malillugu, 2005-imi uppernarsarneqartumi, Nunanut Allanut Naalakkersuisoqarfik pissaavoq ilaatigut Kalaallit Nunaanni inatsisit WTO-mi maleruagassanut naapertuutissasut, ilaatigullu

Kalaallit Nunaanni niuernikkut oqartussat WTO-mut pisortatigoortumik nalunaaruteqassasut (tassani maleruagassat malillugit).

Niuernikkut oqartussaaffigisaq ingerlaavartumik nalunaaruteqarsinnaatitaaneq ingerlatiinnarniarlugu, GATT 1994-mi art XXVIII, 5 malillugu, WTO-mi maleruagassanik naammassinninnissaq eqqarsaatigalugu nunap nangaassuteqarnini nunap nalunaarutigissavaa. Allatut oqaatigalugu pineqarpoq pisussaaffiit allangortinnissaannut pisinnaatitaaffik (WTO-mi ilaasortaanerup malitsigisaanik akitsuusersuinikkut allatigut pisussaaffiit). Kingullermik pisortatigoortumik nalunaaruteqartoqarpoq ulloq 1. januar 2018.

Immikkoortoq II:
Naalakkersuisut nunani
tamalaani
akisussaaffeqarfiminni
sulinerat

11. Naalakkersuisut Siulittaasuata Naalakkersuisoqarfia

Københavni sinnerisqarfimmi ukiumoortumik ukiortaami ilasseqatigiinneq

Københavni Kalaallit Nunaata Sinnerisqarfiani januaarimi Naalakkersuisut ukiumoortumik Ukiortaami ilassinninnerat ilassinninneruvoq marlunnut avinneqarsimasoq, siulleq nunanut tamalaanut tunngasuulluni. Matumani pingaartumik nunat tamalaat aallartitatut sinnerisui Københavni aggersarneqartarput. Aallarniutaasumik ilisaritsinerit pisortatiguunngitsumillu nunat assigiinngitsut ambassadørinik nunallu allat ingerlataannik allanik oqaloqateqarnerit tassani ingerlanneqartarput. Ilasseqatigiissitsinermi Naalakkersuisut Siulittaasuut aamma Naalakkersuisunut ilaasortat nunanut allanut aallartitanik arlalissuarnik aamma soqutigisaqatigiiffiit assigiinngitsut nunani tamalaani suliffeqarfiit allallu sinnerisuunik ilassinninnissaminut periarfissarsipput.

12. Peqqissutsimut Naalackersuisoqarfik

12.1 Islandimi aamma Kalaallit Nunaanni peqqinnissaqarfiit akornanni suleqatigiinneq

2014-imi Nunani Avannarlerni Killerni Peqqissutsimut ministerit ataatsimiinnerannut atatillugu Kalaallit Peqqinnissaqarfiat aammalu Islandimiut Landspítalið pingaarnertut suleqatigiinnissamik isumaqatigiissuteqarput. Suleqatigiinnissamik isumaqatigiissuteqarnikkut siunertaavoq kalaallit napparsimasut Islandimi katsorsarneqartarnerat pillugu suleqatigiinnerup nukittorsarneqarnissaa annertusarneqarnissaalu. Isumaqatigiissutip ammaappaa isumaqatigiissummumut ilassutinik pilersitsinnaaneq siunissami atuuttussamik napparsimasut immikkuullarissumik nappaatillit eqqarsaatigalugit.

2018-imi suleqatigiinnissamik pisariaqartitsineq oqaluuserineqarpoq taamatullu Islandimi aamma Kalaallit Nunaanni peqqissutsimut ministerit akornanni isumaqatigiissuteqartoqartariaqarnerisooq. Suleqatigiinnissamut isumaqatigiissuteqarnikkut siunertaavoq peqqinnissaqarfimmi suliassaqarfimmi arlaata misilittagaanik ilisimasaanillu iluaquteqartoqarsinnaanera tamattutaaq inatsiseqartitsinerimi inatsisilerinermullu tunngatillugu ajornartorsiutaajunnartuni.

Taamatut suleqatigiinnissamik pisariaqartitsineq Islandimi 2018-imi augustip naalernerani Nunat Avannarliit Killiit peqqissutsimut naalackersuisuisa ataatsimiinnissaanni annertunerusumik oqaluuserineqassasoq naatsorsuutigineqarpoq.

12.2 Arjeplog-isumaqatigiissut

Arjeplog-isumaqatigiissutikkut ilaatigut siunertaavoq napparsimasut isumannaannerulersinneqarnissaat. Kalaallit Nunaat maannakkut isumaqatigiissutip nutarterneqarneranut peqataavoq.

Arjeplog-isumaqatigiissutikkut nunani avannarlerni peqqinnissaqarfimmi sulinissamut akuerisat illugiilluni akuersisarnerit aamma nunat taakku akunnerminni nakkutilliinermi paasissutissanik paarlaasseqatigiittarnerit aquneqassapput. Arjeplog-isumaqatigiissutip allanngortinnissaa pisariaqarpoq, savalimmiuni kalaallinilu peqqissaasut ilinniarsimasut sundhedsassistentillu nunani avannarlerni sulisinnaanerat qulakkeerniarlugu, EU-mi innuttaasunut atugassarititaasut assinganik, soorlu nunani avannarlerni allani peqqissaasutut isumaginninnermi sundhedsassistentillu ikiortitit ilinniarsimasut Kalaallit Nunaanni Savalimmiunilu sulisinnaasut.

Peqatigitillugu EU-p nunani avannarlerni akuersaarnermik peqqussutaanik iluarsaateqqitamik piviusunngortitsineq isumaqarpoq nakkutilliinermik paasissutissanik paarlaasseqatigiittarnermut ilimasaaruteqartarnerup IML-p nutaap atuutilerneranik. 2016-ip ingerlanerani suleqatigiissitaq inatsisitigut tunngavissanik, siunissami nunat avannarliit akornanni paasissutissanik paarlaasseqatigiittarnermut malittarisassaasunik, oqaasertalersuilluni suliamik ingerlatitseqqippoq. Siunertakkut ilaatigut qulakkeerniarneqarpoq nunani avannarlerni suleqatigiinneq nakkutilliinermi paasissutissanik pingaarutilinnik paarlaasseqatigiinnikkut napparsimasut isumannaatsumik sullinneqarnerannut iluaqutaanissaa, ilaatigullu suliat ingerlaneranni pisariaqanngitsumik allaffissortoqarpallaalinnnginnissaa ilaatigut nunat avannarliit EU-llu akornanni aqqissuussinerit marluk atulertoornersigut. Oqaasertalersorneqarnissaanut missingiutissaq Danmarki aqutsisoralugu suliarineqartussaq Ystadimi ukioq manna ulluni 14. - 15- junimi EK-S-ip ataatsimiinnerani oqaluuserineqassamaarpoq ukiullu ingerlanerani kingusinnerusukkut akuersissutigivinneqartussanngorlugu inunnik isumaginninnermut peqqissutsimullu ministerinut saqqummiunneqassamaarluni.

12.3 Nunani Avannarlerni nakorsaatinik nalunaaqutsersuisarneq

Nunat Avannarliit peqqissutsimut ministeriisa Nunat Avannarliit Ministeriisa Siunnersuisoqatigiivisa januar 2017-imi ataatsimiinneranni nakorsaatinik nalunaaqutsersuisarneq pillugu EU-p sulissutiginiiligaa oqallisigaat.

Nunani Avannarlerni Killeqarfii aporfiusarnerannut siunnersuisoqatigiit Nunat Avannarliit akornanni niueqatigiinnermi akornutaasinnaasunik nakorsaatiit akiinut sunniuteqarsinnaasunik ilaatigut paaaniarlutik sulipput. Nunani Avannarlerni piumasaqaataavoq nakorsaatiit nunami oqaatsit atorlugit allagartalersugaassasut aamma nunami oqaatsit atorlugit atuisunut ilitsersuutitaqartassasut. Kalaallit Nunaanni peqqinnissaqarfik taamatut nutaanik malittarisassaqaqalerneratigut nakorsaatiit allagartalersortarnissaannut siunissami malittarisassaqaqaleratarsinnaavoq nakorsaatiit innuttaasunut pissarsiariumaannerulerernerannik akisunerulerernerannilluunniit kinguneqartumik. Peqqissutsimut Naalakkersuisup ministereqatini Savalimmiuneersoq Islandimeersorlu peqatigalugit sulineq taanna malittariniaarpaa nunani avannarlerni Peqqissutsimut ministerit allat peqatigalugit siunissami akisuallaanngitsunik allaffissornikkullu aqukkuminaappallaanngitsunik malittarisassaqaqal ernissaa sulissutiginiarmiuk.

Ministerit Siunnersuisoqatigiivisa Allattuunerata sulissutiginninneratigut suliaq Nunani Avannarlerni Nakorsaasiofiiit Pisortaasa Finlandimi februar 2018-imi ataatsimiinnissaannut oqaluuserisassanngortinneqarpoq. Nakorsaasiofiiit Pisortaati inerniliipput suliaq aalajangiisinnaatitaaf-fimminniinngitsoq taamaalimmat suliaq Ystadimi ulluni 14. -15 juni 2018-imi EK-S-imi suliareqqinneqassasoq naatsorsuutigineqarluni.

12.4 Rising-Sun

Kalaallit Nunaat SDWG-suliniiummi (Sustainable Development Working Group) amerikamiut siulittaasuunerata nalaani Canada peqatigalugu RISING-SUN-imik taaneqartumi aqutsisoqataavoq. Canadap siulittaasuunerata nalaani suliniut suliaralugu ingerlateqqinneqartoq pineqarpoq, tassani imminut toquttartut amerlassusii kiisalu issittumi nunarsuup immikkoortuiniittut akimorlugit imminut toqunnissamut pinaveersaartitsinerit assigiiingitsut paasiniaavigineqarlutik SDWG-tullu nalunaarusiatut 2015-imi tamanut saqqummiunneqarluni.

RISING-SUN-ikkut imminut toqunnissamut pinaveersaartitsineri akuliunnissamut nalilersuineri tunngavissanik naapertuuttunik saqqummiussinisaq siunertaavoq. Issittumi nunarsuup immikkoortui akimorlugit suliniutit nalilersuineri ataatsimoortumik sakkussanik ineriartortitsinisaq anguniagaavoq, taamaalilluni misilittakkat iluatsittut ilinniarfiginissaat ajornannginnerulissalluni. Sakkussamut assortorumiinaatsunik tunngaveqarneq DELPHI-misissuineri taaneqartarpoq, tassani suliamut ilisimasallit soqutigisallilluunniit suliniiummi iluatsitsinissamut tunngavinnik pingaarutilinnik toqqaqquneqartarput.

Siullermeerluni ataatsimiittoqarpoq september 2015-imi Anchorage-mi Alaskamiittumi. Aappassannik ataatsimiittoqarpoq maj 2016-imi Tromsø-mi. Kingullermik workshopertoqarpoq Iqalunni Nunavumi ilaatigut ICC Canada peqataasoralugu. Tamakku kinguneraat arlalinnik inassuteqartoqarmat aamma sulineq ingerlaqqissamat.

Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfiup aqutsisoqatigiinni ilisimatooq Christina Viskum Lytken Larsen Kalaallit Nunaanni Peqqissutsimut Ilisimatusarfimmeersoq, Statens Institut for Folkesundhed (SDU) aallartitaraa. Taassuma saniatigut Kalaallit Nunaata Professor Peter Bjerregaard kiisalu ilisimatooq Jack Hicks ilisimatuussutsikkut malitseqartitsisussani the 'Scientific Advisory Board' -imik taaneqartuni Kalaallit Nunaata aallartitaatut toqqarneqarput.

13. Nunatsinni Nakorsaaneqarfik

13.1 NORDCAN

Nunatsinni Nakorsaaneqarfik 2014-mi NordCanimut ilaasortanngorpoq, kræftimik nappaateqartunik nakkutilliineq pillugu nunat avannarliit suleqatigiiffiat. Tamatumuuna Kalaallit Nunaanni kræfteqartoqarneranik paasissutissat nunanut avannarlernut allanut sanil liunnissaannut periarfissaqalerpoq. Nunatsinni Nakorsaaneqarfik 2017-imi paasissutissatigut ikiuuppoq pilersaarusiorniartunullu ataatsimeeqataalluni.

13.2 WHO

Tasiilamut Nuummullu tuberkuloseqartoqarneranik (TB - sakiilluuteqartoqarneranik) misissuiartortoqarsimanera tunngavigalugu World Health Organization (WHO) nalunaarusiorpoq Kalaallit Nunaannut 2017-imiit 2021-mut TB-mut ilioriusissanut nutaanut ilanngussaqluni. Nalunaarusiaq uani takuneqarsinnaavoq <http://www.euro.who.int/en/health-topics/communicable-diseases/tuberculosis/publications/2017/tuberculosis-prevention,-control-and-care-in-greenland.-report-of-a-review-mission-2016>

Aammattaarmi ukiumi qaangiuttumi Kalaallit Nunaat WHO-p sakiilluut pillugu kisitsisitigut paasissutissaataanut naqitikanullu immikkut ilaalersinniarlugu sulissutigineqarsimavoq.

13.3 Inuit peqqissuunissaannik suliaqartut Nunani Avannarlerni suleqatigiiffiat

Isumaginninnermut Peqqinnissamullu naalackersuinnikkut ingerlatsinnermut Nunani Avannarlerni Ministerit Siunnersuisoqatigiivi Nunatsinni Nakorsaaneqarfiksuleqatigalugu peqqinnissaqarfimmi uumasullu nakorsa qarfianni sulisut ilaat nunani avannarlerni ataatsimut sulisoqarnermut allannguutissatut siunnersuummik suliaqarput. Siunnersuummit erserpoq nunat avannarliit kiisalu Kalaallit Nunaat, Savalimmiut Ålandilu ilanngullugit inuussutissarsiutitigut piginnaasaat EU-mi inuussutissarsiutitigut piginnaasaat akuerineqartarnissaat pillugu peqqussummi piunnaasaat aalajangersarneqarsimasut naapertorlugit nunat avannarliit sinnerini akuerineqartassasut. Imaappoq peqqissaasut isumaginninnermilu sundhedsassistentillu Kalaallit Nunaanni ilinniagaqarsimasut nunat avannarliit matumani Savalimmiut Ålandilu ilanngullugit sulii akuerineqartassasut.

13.4 Ingerlatat allat

Nunani Avannarlerni nakorsaatinut kisitsisitigut paasissutissaateqarnermut Komité (NOMESCO) Nunani Avannarlerni Ministerit Siunnersuisoqatigiivisa ataanniippoq. Suliassaapput nunani avannarlerni peqqissutisimut inunnik isumaginninnermullu tunngatillugu kisitsisitigut paasissutissat nunat akornanni imminnut sanilliunneqarsinnaanngorlugit suliarineqartarnissaat, tamakkununga tunngasuni kisitsisitigut paasissutissanik katersinissaq taamatullu kisitsisitigut paasissutissat tamakku saqqummiunneqartarnissaat siammarlugillu atugassanngortinneqartarnissaat. Nunatsinni Nakorsaaneqarfik 2017-imi paasissutissanik ilanngussivoq susassaqtullu tamarmik ataatsimiinnerannut kiisalu aqqissuisoqarfiup ataatsimiinnerinut peqataalluni. Taamatuttaaq Nunatsinni Nakorsaaneqarfik ukiunik 50-inngortorsiorluni nalliuttorsiornermi allakkiassamut maannakkut suliarineqartumut ilanngussaqrpoq.

14. Kommunitut, Nunaqarfinnut, Isorliunerusunut, Attaveqatigiinnermut Ineqarnermullu Naalackersuisoqarfik

April 2016-imi Nunanut allanut Naalackersuisumit aamma Islandimi Nunanut allanut Ministerimit suleqatigiissitaliortoqarpoq timmisartumik angallassinermi Kalaallit Nunaata Islandillu akornanni suleqatigiinneq siuarsarniarlugu. Suleqatigiissitaq Islandimit aamma Kalaallit Nunaannit aallartitanit inuttalersugaavoq, nunanut allanut tunngasutigut aamma attaveqaatitigut sinniisulik taanna timmisartunik angallassinermut susassaqarfimmut oqartussaalluni akisussaasuusunik.

Sulineq ataatsimeeqatigiittarnerit ingerlanneqarnerisigut piviusunngortinneqarsimavoq, naatsorsuutigineqarporlu 2018-imi sakkortunerpaalissasoq nalunaarusiornikkut tassuuna kaammattuusoqassalluni pingaarnerusutigut sammisani sisamaasuni, tassanilu naatsorsuutigineqassaaq Kalaallit Nunaata Island-illu akornanni nunani tamalaani suleqatigiinnermut annertunerusumik iliuuseqarnikkut iluaqusiisoqassasoq.

Sammissat sisamat pingaarnertit tassaapput:

1. Kalaallit Nunaata Island-illu akornanni timmisartutigut angallassinermi isumaqatigiissut nutaaq: Ullumikkut pisut imaattarput, angallassisut tamarmik Kalaallit Nunaanni timmisartukkut angallassinissamut akuersissuteqartassallutik. Namminersorlutik Oqartussanit angallassinermi naalackersuinikkut akuersissummik tunniussisoqartartussaavoq, kiisalu Angallassinermut - Sanaartornermullu Aqutsisoqarfimmit Kalaallit Nunaata nunataanut aalajangersimasumik angalanissamut angallassinissamik akuersissutiginnittoqartassalluni. Ilanngulluguttaaq Namminersornermut, Pinngortitamut, Avatangiiisnut Nunalerinermullu Naalackersuisoqarfimmit ilisimasassarsionermut akuersissummik tunniussisoqartassalluni, nunap immikkoortortaanut eqqissisimatitamut soorlu Nunanut Allannagsaaliukkamat imaluunniit Qimusseriarsuarmut timmisartukkut angallassinissaq kissaatigineqassappat. Naalackersuisuniit piginnaatitsisoqarsimavoq sulinerimik taassuminnga aalajangersimanerusumik aallartitsinissaq.
2. Mittarfeqarfiit aamma ISAVIA-p akornanni suleqatigiinneq: Ingerlatsisut taakku marluk akornanni iluanaarutaasumik suleqatigiittoqareerpoq Ingerlatsisut taakku marluk suleqatigiissitami akuupput naatsorsuutigineqarporlu sulinerup kinguneriumaaraa suli annertunerusumik ilisimasani avitseqatigiittarnermut suleqatigiinnermullu sammisaqarneq Kalaallit Nunaanni Island-imilu timmisartukkut angallassinermut iluaqutaasumik.
3. Akigitittakkat- Akiliuteqartarnerlu: Nunani tamalaani annertunerusumik suleqatigiinnerup annertusineqarnissaanut sunniutaasinnaasut ilaattut Kalaallit Nunaanni akigititanik aqqissuussisimaneq pineqarpoq. Kalaallit Nunaanni Island-imilu naalackersuinikkut ingerlatsinermut suleqatigiissitaq kaammattuusiussaaq, tassuuna annertunerusumik niueqatigiittarnermut takornariaqarnermullu akornusersuutaasinnaasunik suujunnaarsitsinissamut ikiuutaasinnaasunik.
4. Ilangaaserisoqarnikkut nakkutillineq pillugu suleqatigiinneq: Immikkoortoq oqartussaassuseqarnikkut Aningaasanut Akileraarutinullu Naalackersuisup oqartussaaffigisaaniippoq suleqatigiissitamillu annikitsuinnarmik sulinikkut kalluarneqarsimalluni.

15. Aningaasaqarnermut Akileraartarnermullu Naalakkersuisoqarfik

15.1 Nunap qanoq ittuuneranut tunngatillugu assiliorneq

Ukiuni pingasuni aallarnisaataasumik suliniut (2014-2017) Kalaallit Nunaanni nunap qanoq ittuuneranut tunngatillugu nunap assiliorneq naammassineqareerpoq aamma sunniutissaanik uuttuilluni nalunaarusiortoqareerpoq atuisut suliarineqarsimasunik naammagisimaarinninnerannik takutitsisumik. Aallarnisaataasumik suliniut 15 mio. koruuninik aningaasanik tapersiissoqarneratigut uanngaanniit aningaasaliivigineqarpoq Fonden 'A.P. Møller og Hustru Chastine McKinney Møllers Fond til almene Formaal Nunap' assingi pitsaasut inuiaqatigiinnut nutaaliaasunut pingaaruteqarput aamma inuiaqatigiinni ingerlatat arlalippassuit iluanni siuariartornermut ineriartornermullu nutaamik toqqammavittut piumasqaataasut, tassaasinnaallutik illoqarfimmik ineriartortitsinermi pilersaarusiorneq, aatsitasanik ujarlerneq imaluunniit paaaneq, upalungaarsimaneq, attaveqarfinnik, pilersuinermi imaluunniit nukissiorfinnik nutaanik ineriartortitsineq, silap pissusaanut naleqqussarneq, pinngortitamik aqutsineq, silaannarmi inuuneq, takornariaqarneq il.il.

Aatsitassanik uuliamillu ujarlernermi iluaquteqarniarnermilu nunat allamiut aningaasaliisussat pilersaarneqarneranni nunanik allanik Kalaallit Nunaat amerlasuunik unammillerteqarpoq. Tassunga atatillugu nunat assingi nutaat sukumiisullu unammillersinnaassusermut uuttuutaapput pingaaruteqartut. Nunap assingi aningaasaliisut aningaasartuutissat naatsorsornerannut, ingerlatassat pilersaarusiornerannut najukkamilu, soorlu aatsitassarsiornerup ingerlalluarsinnaanissaanut, attaveqatigiinnerup amerlasuutigit annertusinnaasup pilersinneranut tunngaviussapput. Namminersorlutik Oqartussat aatsitassarsiornermik aqutsinerup ineriartortitsisinnaanerannut nunaminertallu akuersissuteqarfiusut pisinnaatitsiffiusullu eqqortumik nalunaarsornissaannut peqatigisaanik nunap assinga pinngitsoorneqarsinnaanngillat, taamaalillutik suliffeqarfiit aningaasaliiffigisatik illersorsinnaavaat.

Aallarnisaataasumik suliniuteqarnermi Kalaallit Nunaanni nunaannaap assiliorneqarneranut nutaaliaasumik qaammataasat iluaqutigalugit teknologi atorlugu assilisanik nutaanik nutaaliaasunik atuinnikkut misillittagarineqalersut ingerlateqqinneqassapput. Pingaarnertut suliniutigineqartussamut aningaasatigut tunngavissat inissinnissat annertusaanissamik anguniagaqarnissap ilaatut sulissutigineqarpoq siunertaammammi Kalaallit Nunaanni nunat sermimik qallerneqarsimanngitsut tamakkerlugit nunap qanoq ittuuneranut tunngatillugu nutaanik nutaaliaasunik nunap assinginik peqalernissaq.

15.2 Naalagaaffiit Peqatigiit nunarsuaq tamakkerlugu ineriartortitsinis samut anguniagaat 17-it

FN-ip 25. september 2015-imi ataatsimeersuarnerani piujuartitsisumik ineriartorneq pillugu nunarsuarmit anguniagassat 17-it akuerineqarput - Sustainable Development Goals (SDG). Ineriartornermut anguniakkat 17-it taakku nunarsuarmit tamarmut tunngasuupput nunanullu tamanut atuullutik. Nunarsuarmit anguniagaat tunngavigalugit aamma nunarsuarmit anguniagaattut qaffasissutsimik ilitsersuunneqartumik nunami anguniakkanik anguniakkallu ilaani nunat oqaasertalersuissasut naatsorsuutigineqarpoq.

FN-ip 2030-mut oqaluserisaanni anguniakkat pissutsimikkut annertooujussuupput pingaarnernullu tunngasuullutik, kisianni nunarsuarmioqatigiit maannakkut nunarsuarmit oqallisiqissasatut inississimasaanni suliniutinut pingaarnersiutinnullu erseqqissumik anguniagassaqarlutik. Tassani pineqarput naligiissitaaneq, meeqqat pisinnaatitaaffii, kikkut tamarmik ilinniagaqarnissaat, inuiaqatigiit eqqissisimasut aamma inatsisitigut isumannaatsuuneq, imeq, nukik, avatangiisit aamma silap pissusaa, akiitsut ineriartorneri, piujuartitsineq siuariartornerlu ilanngullugu, piujuartitsinermik siunertaqarluni isumalluutinik atorluaaneq, kulturikkut assigiinngisitaartuuneq aamma annertunerusuni iluarsaaqqiinerni inuit ataqatigiissinnaaneri aamma inuussutissarsiutitigut aaqqissugaanermi allannguinerit anginerusut – tamarmik Kalaallit Nunaannut attuumassuteqarlunnartut.

SDG 2030-mi oqaluuserisanik nunami malitseqartitsinermit piviusunngortitsinermit Namminersorlutik Oqartussani siullermik pilersitsiniarnerit periusissiallu pioreersut aaqq issugaasumik qulaajaanermut tunngasuussapput. Aammattaarmi nunat avannarliit februar 2018-imi isumasioqatigiipput SDG 2030 anguniagassat nunanit avannarlernit isigalugu sammisaralugu.

Ataatsimut paasiniaanerup ilaatut Namminersorlutik Oqartussani suliassaqaq arfinnut oqartussaasut ataasiakkaat 2018-imi upernaakkut isummerfigaat ineriartortitsinermit anguniagassat anguniagassallu ilaat 17-it sorliit taamatullu qanoq issutsinut takussutissat tamarmik immikkuutaarlutik akisussaaffiginiarneritik. Suli annertunerusumik piujuartitsinissamik tunngaveqarnissamik anguniakkaat piviusunngortinnissaannut akisussaaffik qanorluunnit pisoqassagaluarpat suliassaqaq arfinnut oqartussaasunut attuumassuteqartunut inissinneqartariaqassaaq. Siunissaq isigalugu taamaaliortoqassaaq nunap immikkoortuinut pilersaarusiortoqarneranut ilanngullugu.

FN-ip nunarsuarmi ineriartornissamut anguniagaat 17-iusut Namminersorlutik Oqartussat Naalackersuisoqarfiini ataasiakkaani siunissamut qanittumut aamma siunissamut ungasinnerusumut suliniutit pilersinniakkallu akornanni annertunerusumik paasiuminartuuneq ataqatiginnerlu qulakkeerinninnissaannut periarfissiilluarput, taamaalilluni piujuartitsisumik ineriartorneq aallaaviulerluni aamma ingerlataqarfinni periusissiat ilaattut ilaalerlutik. Piujuartitsinissamik tunngaveqarluni ineriartortitsinermit pingaarnertut qitiusumiit ataqatigiissaarisuussaaq Kalaallit Nunaanni Aningaasaqarnermut Akileraartarnermullu Naalackersuisoqarfik (Nuna Tamakkerlugu Pilersaarusiornermut Immikkoortortaqarfik) Nunanut Allanut Naalackersuisoqarfik qanittumik suleqatigalugu nunanut allanut nunamullu namminermut naalackersuinikkut ingerlatsinermit sulissutigineqartut tamakkiisuunissaat ataqatigiissuunissaallu qulakkeerniarlugit.

16. Aatsitassaqaqarnermut Naalakkersuisoqarfik (AIN)

Kalaallit Nunaanni aatsitassaqaqarnermut periarfissanik pilerisaarinissaq, aningaasaliisartunik nunanit allaneersunik Kalaallit Nunaannut kajumissaarinissaq taamaaliornikkullu piujuartitsinermik tunngaveqartumik aatsitassarsiorfinnik ikummatissiorfinnillu ineriartortitsinissaq Aatsitassaqaqarnermut Naalakkersuisoqarfiup Aatsitassanut Aqutsisoqarfiullu suliassaasa pingaarnersaat. Suliassaqaqarfimmi inatsisinik ingerlatsinikkut, paasititsiniaanikkut, ilisimatuussutsikkut ujaqqaqerinermit tunngasunik suliniuteqaqarnermut pilerisaarinikkullu ingerlatseqatigiiffiit aatsitassarsiorlut aamma uuliasiorlut aningaasaliinissamut pilerinartumik tunngavilersuisumik tamanna suliassaqaq suliarineqassaaq. Aatsitassanut tunngasuni inatsisit aatsitassanut tunngasutigut ingerlatat siuarsarniarlugit ingerlanneqarput, kisiannili issittumi avatangiisit asseqanngitsut pisariaqanngitsumik ajoquserneqarnissaat suli qulakkeerneqassalluni.

16.1 Aatsitassanut tunngasutigut ineriartorneq

True North Gems Greenland A/S kitaata kujataani Qeqertarsuatsiaani rubininik aamma safiri aappaluartunik piiiaanissamut 2014-imi akuersissummik tunineqarpoq. Akuersissut 2016-imi LNS Greenland Gems A/S- imut, kingorna Greenland Ruby A/S- imik ateqalersimasumut ingerlateqqinneqarpoq. Hudson Greenland A/S Kitaani Kangerlussuup eqqaani anorthositinik piiaanissamut 2017-imi akuersissummik tunineqarpoq.

Hudson Greenland A/S Kitaani Kangerlussuup eqqaani anorthositinik piiaanissamut 2015-imi akuersissummik tunineqarpoq. 2017-imi ingerlatseqatigiiffiup akuersissuteqaqarfiusumi illuliortiternini umiarsualiviliorninilu aallartippai. Naatsorsuutigineqarpoq 2018-ip ingerlanerani tunisassiorortoqalissasoq. Ironbark A/S 2016-imi Avannaani Citronen Fjordimi zinkimik aqerlumillu piiaanissamut akuersissummik tunineqarpoq, ingerlatseqatigiiffillu piiaanissamut matusinissamullu pilersaarutit akuerineqarnissaannik 2017-imi qinnuteqaammik nassiussaqaqarpoq.

Nalunaq A/S Kalaallit Nunaata Kitaata Kujataani gultimik piiaanissaminut piiaanissamut akuersissutaatini atorlugu misissueqqissaarpoq. London Mining Greenland A/S aamma Black Angel Mining A/S maannakkut Kalaallit Nunaata Kitaani saviminissamik taamatullu aqerlumik zinkimillu piiaanissaminut akuersissutaatiminnik atuinngillat.

Aatsitassat akii ataatsimut isigalugu 2015-imi aamma 2016-imi appasinnerpaagamilli qaffariartorput. Aatsitassat akiisa qaffariarneri nunarsuarmi Kalaallit Nunaannilu misissueqqissaarneruleriartornermik kinguneqassasut naatsorsuutigineqarpoq. April 2018-imi misissueqqissaarnissamut akuersissutit 62-inik amerlassuseqarput.

Kalaallit Nunaanni uuliamut gassinullu misissuinerit siunissaq ungasissoq eqqarsaatigalugu ukiukkaartumik aningaasaliinerit 2011-imi amerlanerpaaffianeeriarlutik ikiliartorsimapput, kisianni sajuppillatsitsilluni misissuisoqartarsimavoq, kingullermik 2016-imi Avannaata avataani ingerlatseqatigiiffillu sumiiffinni akuerisani misissuinerit attatiinnarpaat. 2014-imi olia akikilleriarujussuarpoq Kalaallit Nunaannilu misissueqqissaarnissamut piiaanissamullu kisermaassinissamut akuersissutit 2013-imi amerlanerpaasimariarlutik taamatuttaaq ikilerisimapput.

Taamaakkaluartoq Kalaallit Nunaanni oliaqarsinnaanera soqutigineqartuarpoq 2017-imi lu Aatsitassanut Ikummatissanullu Aqutsisoqarfiup Kalaallit Nunaata Kujataata Kitaata avataani ('Matu Ammaannartoq'- sumiiffeqarfik) ikummatissanik misissueqqissaarnissamik iluaquteqarnissamillu qinnuteqaat tiguaa. Qinnuteqaat taanna suli suliarineqarpoq.

16.2 Tunitsivissarsiorneq paasissutissallu

Kalaallit Nunaat nunat tamalaat nittarsaassinerlut tunngatillugu naapittarfiinut ukiut tamaasa peqataasarpoq ingerlatseqatigiiffillu naapittarlugit. 2017-imi Kalaallit Nunaat ukununga peqataatitaqarpoq PDAC Torontomi, Mines & Money Londonimi aamma Fennoscandian Exploration and Mining Levimi, Finlandimiittumi. Aatsitassanut Ikummatissanullu Naalakkersuisoqarfik Naalakkersuisut Kinami tunitsivissarsiorlutik angalanerannut peqataavortaaq. Aammattaaq Kalaallit Nunaata oliaqarsinnaanera gaseqarsinnaaneralu AAPG-p ataatsimeersuartitsinerani Londonimi aamma Londonimi Kalaallit Nunaata Ulluani aningaasaliiumasinnaasunut nittarsaanneqarnikuuvoq. Aatsitassaqaqarnermut Naalakkersuisoq Torontomi PDAC-mi aatsitassat pillugit saqqummersitsinerumi tassungalu atasumut Kalaallit Nunaannut ulloritinneqartumut peqataavoq. Saqqummersitsinerup ingerlarngani Naalakkersuisup ingerlatseqatigiiffiit arlallit ataatsimeeqatigai.

Aamma ujarassiorneq aatsitassalerinerlu pillugit soqutiginninneq annertusarniarlugu Aatsitassaqaqarnermut Naalakkersuisoqarfimmi Geologimut Immikkoortortaqaqarfik nittarsaassinerumi atuakkamik nangeqattaartumik ujarassiorneq pillugu ilitersuutitik aallartitsivoq. Iltersuutit pinngortitamut soqutigisaqartunut tamanut saaffiginnittuupput ujaqqaqarnermut soqutigisallit takorniarnerannut aamma meeqqanut inuusuttunullu ilinniartitsinerlut iluaqutsiunneqarsinnaapput.

Nunarsuup sananeqaataanut Immikkoortortaqaqarfiup nunarsuup sananeqaataanut tunngatillugu nunap assiliortiternini Maniitsup eqqaani 2017-imi ingerlateqqippai. Ukioq manna nunaannarmi sulineq suliniuteqaqarnerit aapparaat nunap pineqartup sananeqaataasa aatsitassaqaqarsinnaaneralu paasineqaqarnerunissaannut iluaqutaasusaaq. Paasisaagallartut tunngavigalugit ilisimatuussutsikkut allaaserisaq siulleq maannakkut suliamut tunngatillugu ataatsimoortumik naliliinerumi ilisimatuut atuagassiaanni nalilersorneqarpoq. Nunap tamatumaa sananeqaataanut tunngatillugu nunap assingi nutaat 2019-ip ingerlanerani digitalimik paasissutissaateqaqarfittut ataatsimoortutut kikkunnulluunniit pissarsiarineqarsinnaallissapput.

Nunarsuup sananeqaataanut Immikkoortortaqaqarfiup 2018-imi Kalaallit Nunaata Avannaata Kangiani nunarsuup sananeqaataanut tunngatillugu digitalimik nunap assiliorliarluni suliniut 1:100.000-inik uuttuutilik nutaaq aallartippaa. Suliniutikkut nunap pineqartup oliaqarsinnaanera aatsitassaqaqarsinnaaneralu ilisimaneqaqarnerulissapput siunertaavorlu nunap immikkoortuani tassani nutaanik misissueqqissaartussarumallertisisoqassasooq. Sulissutigineqartussat ukiuni 2018-imiit 2020-mut GEUS aamma Asiaq suleqatigalugit suliarineqassapput.

Nunarsuup sananeqaataanut Immikkoortortaqaqarfiup nunarsuup sananeqaataanut tunngatillugu ilisimatuussutsikkut suliniutit GEUS-imit aqunneqartut arlallit tapersersugariinnarallassavai, siunissami Kalaallit Nunaanni misissueqqissaartoqalernissaanut aningaasaliiumallertitsisinnaasussat. Tamakkununga ilaapput Kalaallit Nunaata Kitaani nunarsuup sananeqaataanut tunngatillugu annertunerusumik nunap assiliorneq taajassuma aatsitassaqaqarsinnaanera pillugu nunap sananeqaataanut tunngatillugu nunap assingi 1:100.000-inik uuttuusikkat nutaat suliaralugit; Nunap sananeqaataanut tunngatillugu Qeqertarsuup Nuussuullu assingi 1:50.000-inik uuttuusikkat taajassuma ikummatissaqaqarsinnaaneralu paasineqaqarsinnaaneranut pingaarutillit; suliniut rubinit Kalaallit Nunaanneersut immikkuullarissuunerannut ilisarnaataannullu takussutissiisooq aamma aatsitassaqaqarneranik naliliiniarluni suliniut 2017-imi Kalaallit Nunaanni grafiteqaqarfinnik maannamut ilisimaneqaqarngitsunik peqarsinnaaneranik naliliiviusooq. Taamatuttaaq immikkoortortaqaqarfiup aammattaaq GEUS suleqatigalugu Kalaallit Nunaannut nunap qaleriiaarneranut qarasaasiakkut paasissutissaateqaqarfik pilersinniarlugu suliniut aallartereerpaa tassuuna ilisimatusartut misissueqqissaartullu periarfissinneqassallutik Kalaallit Nunaata nunataata sananeqaatai namminneq nerrivik allaffimminnit ullumikkornit ajornannginnerungaartumik sukumiinerusumik misissuisinnaalernissaminnut. Qarasaasiatigut paasissutissaateqaqarfiup imarisaanik 2018-ip naalernerani siullermeertumik saqqummersitsisooqassasooq. 2017-imi Nunarsuup sananeqaataanut Immikkoortortaqaqarfiup aammattaaq Kalaallit Nunaata Avannaata Kangiani oliaqarsinnaaneranik/gaseqarsinnaaneranik, ukiuni kingullerni nunarsuup sananeqaataasa qanoq issusiannik paasissutissat nutaanerusorpassuit

tunngavigalugit paasissutissanik nutarterinissaq pillugu GEUS isumaqatigiissuteqarfigaa. Sulissutigineqartut ilaatigut kinguneriniassavaat GIS-imik suliarineqarsimasut tamanit pissarsiarineqarsinnaasut. Paasineqartutaaq nunap immikkoortuata pilerisaarutigineqarneranut atorneqassapput.

Immikkoortortaqaqfiup taamaalillunilu aammattaaq Naalackersuisoqarfiup Kalaallit Nunaanni nittartagaq greenmin.gl. allanngutsaaliorniarlugu, pitsanngorsarniarlugu, ullutsinnut naleqqussarni arlugu annertusarniarlugulu ussassaarinnermut suliarisartagaasa ilioruserisartagaasalu ilagaat pingaarutilik. Paasissutissaateqarfik nittartagaq misissueqqissaarnernut tunngassuteqartunik paasissutissarpassuarnik imaqarpoq, soorlu nunarsuup sannaanut tunngatillugu nunap assingi, nunarsuup sananeqaataanik paasissutissat, ingerlatseqatigiiffiit misissuisimasullu nalunaarussiaat aammanunap pissusiinik misissuisimanernit paasissutissat. Paasissutissat pissarsiarineqarsinnaasut amerlanerpaartaat kikkunnilluunniit aaneqarsinnaapput. 2017-imi paasissutissaateqarfiup imarisai malunnaatilimmik annertusisinnerqarsimapput ingerlatseqatigiiffinit misissuisimanernillu nalunaarussianik taamatullu nunarsuup sananeqaataasa qanoq issusiinik misissuisimanernik ilaartorneqarlutik. Sananeqaatit qanoq pisoqaatiginerannik paasissutissaateqarfik nutaaq zinkeqarfinnik paasissutissaateqarfinnik nutaanik marlunnik ilallugu aammattaaq 2018-imi saqqummersinnerqarpoq. 2017-imi Kalaallit Nunaanni nittartakkap atuisunut tunngasortaa nutarterneqarpoq atoruminarsarneqarluni 2018-ip aallartinnerani ujaasiffissat annertusisat ilanngunneqarnerisigut.

Aatsitassanut Ikummatissanullu Naalackersuisoqarfiup Kalaallit Nunaanni Namminersorlutik Oqartussaniittup ujaqqanik pinnerasaasiassaasinnaasunik saqqummersitani qanganitsani assigiinngitsuni allaaserineqarsimasunik paasissutissaateqarfik suliarisimavaa. Ilaatigut paasissutissaateqarfimmiippat aatsitassap taaguutaanik paasissutissat, aatsitassap allaaserineqarnera, sumiiffia qalipaataalu, taakku oqaatigineqarsimagaangata. Paasissutissiissutinut ilaapput ilaatigut aatsitassat soorlu diamant, rubin aamma safir, spinel, opal, tourmalin, beryl, chalcedon, agat aamma amazonit. Ujaqqanik pinnerasaasiassanik paasissutissaateqarfik kalaallit oqaasiinut nutserneqareerpoq kukkunersiorneqareerunilu qarasaasiakkut nittartakkami tamanit takuneqarsinnaalissalluni uani greenmin.gl. Siunertaavoq siunissami ungasinnerusumi ujaqqanik pinnerasaasiassaqaqarfiujunnartut pillugit paasissutissat tamakku katersuineq Kalaallit Nunaanni ujaqqanik pinnerasaasiassalerisartunut iluaqutaajumaartoq ineriartortitsissutaallunilu, kisiannili aammattaaq nunap sananeqaataani avatangiisinik paasisimasaqarneq tunngavigalugu ujaqqanik pinnerasaasiassaqaqarfinnik nutaanik ujaqqat pinnerasaasiarineqarsinnaasut nassaarineqarfigisimasaanni nassaartornissamut iluaqutaajumaarluni.

16.3 Nunat arlallit ingerlataat

Aatsitassanut Ikummatissanullu Aqutsisoqarfiup Issittumi Siunnersuisoqatigiit killiliussaasa iluanni ilisimasanik avitseqateqartarneq misilittakkanillu paarlaateqatigiittarneq peqataaffigai, matumani suleqatigiissitani ukunani PAME (Protection of the Arctic Marine Environment) aamma EPPR (Emergency Prevention, Preparedness and Response). Kalaallit Nunaat nunat arlallit suleqatigiinnerannut peqataanermigut nunat allat maleruagaannik suleriaasiannillu ilisimasanik pissarsisarpoq, taamaalilluni nunani tamalaani suleriaatsinik pitsaanerpaanik naammassinninnerluni ingerlaavartumik misisuinnermut iluaqutigissallugu. Ilisimasanik avitseqatigiinneq aamma illuanut ingerlasarpoq, tassa Issittumi uuliamik/gassimik ingerlataqarneq pillugu ineriartortitsinnermi pitsaassutsinillu qaffaanermi peqataagatta. Taamaalilluta isumannaallisaanermi, peqqinnissakkut avatangiisitigullu pitsaassutsit qaffasissut Issittumi nunat tamarmik peqarnissaat qulakkeerniarparput, tamatumalu aamma kingunerissallugu aatsitassanut tunngasutigut Kalaallit Nunaata unammillersinnaassutsini piginnassagaa pingaarnertigut eqqarsaatigisassat taakku annikillinngikkaluarlugit.

Aatsitassanut Naalackersuisoqarfik taamatutaaq Arctic Offshore Regulators Forum-imut (AORF) peqataavoq. AORF tassaavoq imaani uuliasiornermik oqartussaasut suleqatigiiffiat makkunanga ilaasortaqaartoq; USA, Canada, Rusland, Island, Kalaallit Nunaat, Finland, Sverige Norgelu. Suleqatigiiffiup suliaasaqarfigisai Issittup imaani uuliasiorluni ingerlatanut isumannaallisaanermi unamminiagassanut

periarfissanullu tunngapput. Suleqatigiiffimmi suliassaqarfimmut attuumassutillit pillugit oqartussaasut akimorlugit misilittakkat ilisimasallu paarlaaqatigiissutigineqartarput.

16.4 Illugiilluni ingerlatat

Norgemi (Oljedirektoratet aamma Petroleumstilsynet) aamma Canadami (National Energy Board) kiisalu USa-mi (US Geological Survey) peqatigalugit ingerlatsinikkut illugiilluni isumaqatigiissusiortoqarsimavoq.

17. Aalisarnermut Piniarnermullu Naalakkersuisoqarfik

17.1 Atlantikup Avannaani Aalisarnermut Ministerit Ataatsimeeqatigiittarnerat – NAFMC

Taamanikkut Aalisarnermut Piniarnermullu Naalakkersuisoq, Karl-Kristian Kruse Atlantikup Avannaani Aalisarnermut ministerit ukiu moortumik ataatsimeersuarneranni (NAFMC) Canada ataatsimiinnermut isumaginnittoralugu Shediacimi New Brunswickimi Canadami aggustusip 28-anniit 30-iannut 2017-imi ingerlanneqartumi peqataavoq.

Ataatsimeersuarnermut Kalaallit Nunaannit, Islandimit, Savalimmiunit, Ruslandimit, Canadimit aalisarnermut ministerit kiisalu EU-p aalisarnermut ataatsimiititanut ilaasortat peqataapput. Norge atorfilittamik qaffasissumik inissisi maffilimmik sinniisuuffigineqarpoq.

Atlantikup Avannaamiuisa Aalisarnermut Ministerii saamerlermiit Rusland, Kalaallit Nunaat, EU (kommissær), Canada, Island, Savalimmiut, Norge (atorfilittat qassasinnerusut)

Ukiumi ataatsimeersuarfiusumi nunarsuaq tamakkerlugu immat illersorneqarnissaannik anguniagassaq pingaarnertut sammineqarpoq.

Nunarsuaq tamakkerlugu sumiiffinnilu aalajangersimasuni imaani uumasut assigiinngiaarnerisa illersornissaat nunat tamalaat akornanni soqutigineqarluarpoq. Canadap ataatsimeersuarnermut isumaginnittut Atlantikup Avannaani aalisarnermut ministerit EU-llu aalisarnermut ataatsimiititanut ilaasortaata akornanni immanik illersuinissaq pillugu nunarsuaq tamakkerlugu anguniagassaq uki up oqallisigisassaatus siunnersuutigaa.

Ministerit unammillernartut aamma aalisarnermut aqutsiveqarfinnut suliniutissat oqallisigivaat. Misilittakkatigit ilaatigit assigiissutit tassaapput silap pissusaata allanngoriartornerata immami isumalluutitut pingaartumik immami miluumasunut sunniutai. Aamma nunarsuaq tamakkerlugu unioqqutitsilluni aalisarnermut unammilligassat tamatumalu pinngortitami ataqatigiinnermut sunniutai, oqallisigineqarput.

Ministerit uppersarparaat, atlantikup avannaani nunanut tamarmi usunut immap illersornissaa pingaaruteqartoq erseqqissarlugulu, imaani isumalluutit illersuineq aamma nungusaataanngitsumik atuineq ingerlaqatigiittariaqartut. Aalisarnermik ingerlatsivik imartanik illersuinermik misilittagaleru jussuuvoq assersuutigalugu piffissani sivisuuni imartani aalisarnissamut mattussisarnermigut.

Immap illersorneqarnera pillugu aalajangiinerit aalisarnermik inuussutissarsiuqartut, kattuffiit nunallu inoqqaavi suleqatigalugit ersarissumik ingerlanneqassasut isumaqatigiissutigineqarpoq

Ministerit immap illersorneqarnissaannut suliniutit pillugit aalajangiinerit ilisimatusarnermit paasissutissanik tunngaveqassasut isumaqatigiipput, sumiiffinnit ileqqusumillu ilisimasat nunallu inoqqaavisa pisinnaatitaaffii isiginiarneqassapput.

Taamanikkut Naalakkersuisuusimasup Karl-Kristian Krusep Kalaallit Nunaanni immap illersorneqarneranut atuuttoq pillugu suleqatini paasissutissippai, Pinngortitamut Avatangiisinut Naalakkersuisoqarfik naalakkersuisoqarfittut suliaasaqarfimmut akisussaasuusoq.

Naalakkersuisoq Kalaallit Nunaanni nunap immikkoortui illersugaasut pillugit taakkua ilai masarsoqarfeqartut aalisarnermut, piniarnermut, imaatigut umiartornermut, silaannakkut angallannermut il. il. aaqqiiffigineqarsimasut oqaluttuarpoq. Qimusseriarsuarmi pinngortitamut eqqissisimatitsivimmit imartaq sinerissamut qanittooq 1989-miilli illersugaasimasoq Naalakkersuisoq assersuusiortoq.

Imaani avatangiisit pillugit inatsit nutaaq maajimi 2017-imi Inatsisartut akuerisaat imaani pinngortitami ataqatigiinnerup mingutsitsineqannginnissaa sammillugu mianersuussinissamik pinngortitami ataqatigiinneq tunngavigalugu qulakkeerinninneq, peqatigitillugu nungusaataanngitsumik inooqatigiinnikkut ineriartorneq pisinnaaqullugu qularnaarineq Naalakkersuisup oqaa seqarnermini paasissutissiissutigaa.

Naalakkersuisup erseqqissarpaa, inooqatigiinnermi aningaasaqarnikkullu pisut ataqatigiissinneratigut nungusaataanngitsumik ineriartornerup qularnaarneqarnissaat pingaarnertut sammillugu. Aalisarneq piniarnerlu Kalaallit Nunaannut pingaaruteqarput aalisarnerlu Kalaallit Nunaata avammut niuerneranut pingaarnersaavoq. Taamaattumik imaani isumalluutit atornerannut nungusaataanngitsumik atuineranut tapersersuisumik peqatigitillugulu imaani pinngortitat ataqatigiinnerannik illersuisumik politikkeqarneq pingaaruteqarpoq.

Kalaallit Nunaata Canadallu akornanniittoq imartaq Pikialasorsuaq uumasunut assigiinngiiaartorpassuarnut pingaaruteqartoq, Kalaallit Nunaata immikkut sammigaa Naalakkersuisup erseqqissarpaa. Canadap aalisarnermut imaanullu ministerip Mr. LeBlancip Pikialasorsuarmut soqutiginninneq Canadamit peqataaffigineqartoq uppersarpaa.

Savalimmiut 2018-imi NAFMC-imut Thorshavnimi ulluni 28. – 30. augustimi ingerlanneqartussamut aaqqissuussisuussapput.

Shediacimi Canadami NAFMC-imut peqataasut, august 2017

17.2 Nunani Avannarlerni Ministerit Siunnersuisoqatigiivi

Taamanikkut Aalisarnermut Piniarnermullu Naalakkersuisuusoq Karl-Kristian Kruse taamatullu taamanikkut Namminiilivinnermut, Nunanmut Namminerlut Nunalerinermullu Naalakkersuisuusoq Suka Frederiksen marluullutik Nunat Avannarliit Ministeriisa Siunnersuisoqatigiivisa ataatsimiinnerannut MR-FJLS-imut (aalisarneq, nunalerineq, inuussutissalerineq orpippassuaqarnerlu) Ålesundimi, Norgemi ulluni 28. juni 2017-imi peqataasinnaasimangillat. Kalaallit Nunaat Aalisarnermut Piniarnermullu Naalakkersuisoqarfimmeersunik atorfilittatigut peqataatitaqarpoq.

Nunat Avannarliit Ministeriisa Siunnersuisoqatigiivini ataatsimoorluni ministerit aalajangiisarneri pillugit erseqqinnerusunik paasisaqarusuttunut Nunat Avannarliit Pillugit Nassuiaat 2018-imeersumut innersuussutigineqassaaq.

17.3 Issittup Imartaani nunat tamalaat aalisarnej pillugu isumaqatigiissutaat

Naalagaaffiit aalisartoqarfissuusut qulit, Issittumut sineriallit Canadap, USA-p, Ruslandip, Norgep aamma Savalimmiunut Kalaallillu Nunaanut atatillugu kunngearfik Danmark, EU, Korea Kujalleq, Japan aamma Kina nunat tamalaat akornanni isumaqatigiissuteqarput Issittup imartaata qiterpasissuani aqunneqanngitsumik aalisarnermik pinngitsoortitsiniarlutik. Isumaqatigiissut Washington DC-mi 2017-imi ulluni 28. novembarimit 30. novembarimut naammassillugu inissinneqarpoq.

Washington DC-mi november 2017-imi Issittup Imartaani aalisarnej pillugu isumaqatigiinnarnernut peqataatitaasut.

Isumaqatigiissutikkut nunat tamalaat Issittup imarpiani qiterpasissortaani aalisarnerat aqunniarneqarpoq, taannalu Alaskatut atsigaaq tassungalugu ilaallutik Qalasersuaq tassunga sineriallit aningaasarsiornikkut immikkut oqartussaaffigisaannik ungaluneqarsimasumik, Kalaallit Nunaat aningaasarsiornikkut oqartussaaffigisaa tassunga ilaalluni. Nunat tamat akornanni inatsisit naapertorlugit Issittup imartavia tamanut ammavoq. Isumaqatigiissuteqannginnikkut aalisarnej inatsisinik unioqqutitsinerussanngik-kaluarpoq, taamaattoq aqunneqarani, aalisapilunermik kinguneqarsinnaalluni sikullu milliartornerani aalisagaqatigiunnartunut aaqqitassaangitsumik ajoquserneqarsinnaallutik.

Isumaqatigiissut nunap immikkoortortaani aalisarnikkut aqutsinissamut kattuffiliortoqarnissaanut immikkoortukkuutaartumik sulinerussaaq tassanilu aningaasarsiutigalugu aalisarnej aqunneqassalluni. Isumaqatigiissummi illuatungeriit pisussaattippat Issittup imartaani ilisimatuussutsikkut tunngaveqartumik aalisagartassiissuteqartartussanik aalisarnermullu malittariassaliortussamik aalisarnermik ingerlatsinermik nunap immikkoortuani kattuffiliornissamik isumaqatigiissuteqartoqanngikkallartillugu aalisarniaratik. Isumaqatigiissut atuutsilertinneqarneranit ikinnerpaamik ukiuni 16-imi atuutissaaq ukiut tallimakkaarlugit nammineq nutartertarluni peqataasut ilaat sivitsornissaanut akerliunngippat. Isumaqatigiissuteqarnikkut aalisarnerup aallartinginnerani ilisimatusartut tamaani immami uumassusillit paasiniarnissaannut silallu allanngoriartornerata sunniutigisinnaasaannik paasiniarnissaanut piffissaqartissagaluarpai. Taamaalilluni isumaqatigiissummut ilaavoq nunat tamalaat akornanni ilisimatuussutsikkut suleqatigiinnissamik aallarnisaanissaq.

Siku aamma aalisagaqatigiiaat aningaasarsiornissamut tunngavissaqannginneranni aalisariutit issittup imarpiata qiterpasissuanut qaninniarsimangillat, nunalli immikkoortortaa tamanna siku pillu milliartornera ilutigalugu tikikkuminarsingaluttuinnarpoq. Aasani kingullerni issittup imartavia 40 % tikillugu allaat sikuunani imaasarsimavoq. Aatsaat taama isumaqatigiittoqarpoq, tassami nunanit tamalaaneersut inuiaat tassani aalajangermassuk aalisartoqalinnginnerani ilisi matusarnej tunuliaqutaassasoq. Tamanna Issittup imartaviani siornatigut takuneqarsimangilaq. Imartani nutaani isumalluutit pillugit isummeriaatsini mianerinninnermik aallaaveqarnej suleqatigiinnermi ersarissumik takutinneqarpoq. Issittumi nunap inoqqaavisa immami uumasooqatigiiaanik immikkut ilisimasaqarnerat isumaqatigiissummi akuersarneqarpoq.

Isumaqatigiissut ataatsimut isumaqatigiilluni aalajangeeriaatsimik imaqarpoq. Tassa aalajangiinerit tamaasa peqataasut tamarmik isumaqatigiissutigisartussaavaat. Nunat tamarmik taamaalillutik itigartitsinnaatitaapput, tassa aalajangiisoqarsinnaanngilaq naalagaaffiit sineriallit tamarmik aalajangernermut isumaqataanngikkunik.

Isumaqatigiissut aamma naalagaaffiit sineriallit sumiiffimmut immikkut soqutigisaqarnerat pillugu ersarissaaviuvoq. Aammattaaq issittumi inuit inoqqaallu soqutigisaat ersarissarneqarput peqataatsinerup peqataanerullu pingaassusaa ersarissarneqarsimalluni.

Peqataasut qulit tamarmik atsioreerpassuk isumaqatigiissut atuutsilersinneqassaaq. Taamaalilluni qulakkeerneqarpoq naalagaaffiit sineriallit tallimaallutik tamarmik peqataanngikkuni isumaqatigiittoqarsinnaanani.

Naatsorsuusitigineqarpoq isumaqatigiissut 2018-imi ministeritut qaffasissusilinnit atsiorneqarsinnaassasoq. Kalaallit Nunaat Kalaallit Nunaanni atsioqatigiittoqarnissaanut qaaqquusivoq. Ullussaa sulii aalajangerneqanngilaq.

Kunngaqarfik Danmark Washington DC-mi november 2017-imi Issittup Imartaani aalisarneq pillugu isumaqatigiinniarnernut Savalimmiut aamma Kalaallit Nunaata peqataatitaannut tunngatillugu

Kalaallit Nunaat Aalisarnermut Piniarnermullu Naalackersuisoqarfikkoortumik Kunngaqarfiup isumaqatigiinniarnernut aallartitaanut aqutsisuuvoq. Kunngaqarfiup isumaqatigiinniartitaanut ilaapput ICC Kalaallit Nunaat, danskit Nunanut Allanut Ministeriaqarfiat aamma Savalimmiut Naalackersuisui.

17.4 NAFO (Northwest Atlantic Fisheries Organization)

NAFO tassaavoq nunarsuup immikkoortuani naalagaaffiit akornanni aalisarnermik ingerlatsinermi suleqatigiiffik nunanik aqqaneq marlunnik ilaasortaartoq – imaluunniit isumaqatigiissummut peqataasut. Taakku tassaapput: Canada, Cuba, Savalimmiut aamma Kalaallit Nunaat sinnerlugit Danmark (DFG), EU, St. Pierre et Miquelon sinnerlugu Frankrig, Island, Japan, Norge, Rusland, Korea Kujalleq, Ukraine aamma USA.

Atlantikup Avannaata Kitaa aqqissuussami ilaavoq, tassanilu Kalaallit Nunaata Canadallu akornanni imartaq ilaalluni. NAFO-p malittarisassaqaartitsiviinut ilaapput naalagaaffiit sineriallit killeqarfiisa 200 sØmiliniittut avataanniittut imartat Kalaallit Nunaata kimmut kujammut sineriaata, Canadap kangimut sineriaata aamma USA-p avannamut kangimut sineriaata avataanni. NAFO'p ingerlatsivigisinnaasaanut ilaapput NAFO-p malittarisassaqaarfiata iluani aalisakkat qaleruallillu suusinnaasut tamarmik ataasiakkaannguit minillugit soorlu kapisilik, taanna NASCO-mit malittarisassaqaartinneqarluni. NAFO-p isumaqatigiissut naapertorlugu aalisakkanit isumalluutit allanngutsaaliuineq pitsaanerpaamillu iluaquteqarneq qulakkiissavaa. NAFO aammattaaq isumaqatigiissuteqarfiusumut tamarmut biologinit siunnersuinerimik ikiorsiisarpoq, tassunga ilanngullugu Kalaallit Nunaata Kitaani aalisakkanut qaleruallinnillu. Ukiut tamaasa septembarimi ukiumoortumik ataatsimiittoqartarpoq. 2017-imi Montréalimi naalagaaffiup ilaani Québec Canadami, ukiumoortumik ataatsimiittoqarpoq tassani naalackersuisoqarfik

(APN) aamma Kalaallit Nunaanni Aalisarsinnaanermik Akuersissutinik Nakkutilliisoqarfik (KANUAANA) peqataallutik.

2017-imi nunat tamalaat isumaqatigiissutaat allanngortitaq atuutilerpoq. Taamaaliornermut tungavilersuutigineqarpoq 2007-imi nunat tamalaat isumaqatigiissutaannut atuuttumut allannguutissarpaaluit akuersissutigineqarsimanerat. 2017 ukiuuvoq allannguutit tamakku atuutilerfiat taamaalillunilu nunat tamalaat isumaqatigiissutaatigut allanngortitakkut nunat tamalaat isumaqatigiissutigisimasaat 1979-imi NAFO-mut pilersitsissutaasoq taarserneqarsinnaalerpoq. Allannguutissatut akuersissutigineqarsimasut atuutilernissaannut ukiut qulit ingerlaqqaarsimanerannut pissutaavoq ilaasortaasunit aqqaneq marluusunit ikinnerpaamik qulingiluat (ilaasortat sisamararterutaat pingasut) nunat tamalaat isumaqatigiissutaata allanngortitap pisoqqamut taartigitinneqalinnginnerani allannguutit malinninniarlutik allannguutillu inatsisitigut pinngitsooratik malitassanngornerannut akuersisimassammata.

Nunat tamalaat isumaqatigiissutaasa allanngortinneqarnissaanik aalajangiinermut tunngavilersuutigineqarpoq 1979-imiilli (ukiup NAFO-p pilersinneqarfia) aalisarnermut tunngatillugu naalakkersuinikkut ingerlatsinerup allanngoriartorsimamera, tassami piujuartitsinissamik tunngaveqarluni aalisartoqarnissaanik nunat tamalaat piunarsaqateqaleriartuinnarsimammata. Nunat tamalaat isumaqatigiissutaannik allanngortitsinikkut siunertarinqarsimavoq uumassusillit sunniivigeqatigiittarnerat tunngavigalugu aalisarnermik pisortat ingerlatsinerannut periaaseqarnermik ilanngussinikkut NAFO-p nutarteriffigineqarnissaa. Taamaalilluni NAFO-mi aalisarnermik malittarisassaqtitsinikkut ingerlatsinermi siunissami uumassusillit assigiinngiaartuunerata piujuartussanngortinneratigut aalisarnerullu siunissami ungasinnerusumi uumassusillit sunniivigeqatigiittarnerannik sunniisinnaanerata annikinnerpaatinneqarneratigut imaani avatangiisit eqqumaffigineqarnissaat sammineqalissapput. Allanngortitsinerit pingaaruteqarnerpaat suliniaqatigiiffiup annikillisarneqarnissaanut tunngassuteqarput naammassiuminarnerusumik sunniuteqarnerusumillu aalajangiiniartarnernut qulakkeerinnittussat. Ilaatigut taamaaliortoqassaaq nunat tamalaat isumaqatigiissutaanni siunertanik piginnaatitaaffinnillu allassimasunik nutarterinikkut taamatullu nutaamik aaqqiagiinngittoqartillugu aaqqeriaaseqartoqalerneratigut.

Kalaallit Nunaannut pingaartumik allanngortitsineq ataaseq taassallugu pingaaruteqarpoq. Nunat tamalaat isumaqatigiissutaata allanngortitap atuutilerpera isumaqarpoq ilaasortat 300.000-inik inukinnerusut qanoq annertutigisunik ilaasortaannerminnut akiliuteqartarnissaannik annerpaaffissaliisoqarmat. Siunissami ilaasortaq Kalaallit Nunaatut angissusilik innuttaasut qassiunerat uuttuutugalugu annertunerpaamik ilaasortat akileeqaataassutaanni NAFO-mut missingersuutit tamarmiusut 12%-iinik annertussusilinnik akiliisalissaaq. Tamatumuuna Kalaallit Nunaat ukiumut ikinnerusunik ilaasortaannermut akileeqaataasalerneqarpoq iluaquserneqassaaq, tassami Kalaallit Nunaat maannamut ilaasortaasimammata Canadamut tullersortaalluni akileeqaataannarpaasartooq. Tamatumunnga pissutaavoq ilaasortaannermut akileeqaataassutinik naatsorsuisarneq annertunerusutigut nunat tamalaat isumaqatigiissuteqarfigisaanni ilaasortat aalisarnerisa annertussusaannik tunngaveqartinneqartarmat. Peqatigitillugu nunat tamalaat isumaqatigiissuteqarfigisaannut naalagaaffiit sineriallit NAFO-p missingersuutaasa 30%-iinik akiliisarneq agguataartarpat. Tassani Canada, Kalaallit Nunaat aamma USA naalagaaffiullutik sinerialiullutillu ilaasortaapput nunat tamalaat isumaqatigiissuteqarfigisaanni aalisarnerpaasartut.

Nunat tamalaat isumaqatigiissutaata allanngortitap atuutilersinneqarnera aamma uumassusillit assigiinngiaartuunerata mianerineqarnissaannik tassani pingaartitsinissaq aalisarnerullu tamakkunatigut sunniuteqarsinnaanera eqqarsaatigalugit Kalaallit Nunaannit sianiginiane qartariaqarpoq imaani uumasooqatigeeqarfiit sunnertiasut illersorneqarnissaat eqqarsaatigalugu imartanik eqqissimatitsiveqarnissaaq pillugu oqallinnernutaaq peqataasarnissaaq. Assigiinngitsumik imaani naasoqarpoq imartanut immikkut sianigisariaqartunut imaluunniit eqqissimatitsiveqarfigineqartariaqartunut eqqarsartariaqarnermut pissutissaasutut atornerqartunik. Imaani naasut tamakkua ilaatigut ilagaat sɔfjerinik taaneqartartut. Imartanik Kalaallit Nunaata aalisarneranut pingaarutilinnik suli eqqissimatitsiveqartoqalinnigilaq. Kisiannili Kalaallit Nunaata allanngoriartornermut eqqummaarinissaa

pingaaruteqarpoq. Tamakkununga tunngasut uteqqiaffigineqartuupput ukiumoortumik ataatsimiinnerni piffissamik atuiffiusartut inittoraluttuinnartullu.

2017-ip aallartinnerani Canadap Kalaallit Nunaat nalunaarfigaa kalaallit savalimmiormiullu angallataannut umiarsualivinni mattussineq ukiorpaalunni taamaassimasoq atorunnaarsinneqartoq. Mattussinermut pissutaasoq pissuteqarpoq New Foundlandip avataani Grand Banksimi NAFO-p aqutsiveqarfiani 3L-imi kinguppanniarnerup sivisuumik aaqqiagiinngissutaanera, tassani Savalimmiut aalajangiusimammassuk kinguppattassiissutinik NAFO aqutugalugu pisassiissutigineqarsimasunit annertunerusunik pisaqarsinnaatitaanissartik. Savalimmiut piunasaqaatiminnut tunngavile rsuutigaat imartami tamaani qangaaniilli aalisartuarsimanertik. Tamakku tunngavigalugit Savalimmiut namminneq aalajangikkaminnik pisassipput pissusiviusutigullu Kalaallit Nunaat ilaasortanut allanut aaqqiagiinngissuteqatigilerlugu, tassami Kalaallit Nunaata ukiut ingerlaneranni Savalimmiut nammaqatigerusussimammagit tapersersorsimallugillu tassami Kalaallit Nunaat Savalimmiullu aallartitaqatigiittuummata. Taarsiullugu Kalaallit Nunaat Savalimmiut nammineq aalajangikkaminnik pisassaasa ilaannik pissarsivoq. Tamanna isumaqarpoq Kalaallit Nunaat ukiorpaalussuarni imartami tamaani peqataammat imminullu akilersinnaasumik aalisarluni. Aalisarneq ukiuni kingullerni allanngoriartorfiusimavoq aalisagaqatigii ikiliartornerat pissutigalugu. 2015-imiit aalisartoqarsinnaajunnaarpoq tamannalu taamanimiilli ukiumoortumik ataatsimiinnerni aalajangiusimaneqartarpoq.

Aqutsiveqarfik 3L-ip saniatigut Kalaallit Nunaat taamatuttaaq Flemish Capimi imartaq 3M-imi kinguppanniarsinnaatitaavoq. Taamaakkaluortoq 3L-imisulli tassani uunasaqatigiiit qanoq issusiannik pissuteqartumik aalisarnissaq matoqqatitaavoq. Pissusiviusutigut Kalaallit Nunaat taamaaliluni maannakkut NAFO-p aqutsiveqarfiini pappialaannartigut aalisarnissamut periarfissaqarpoq. Kalaallit Nunaanullu aalisarnermi pisinnaatitaaffiit siunissami inissisimaffisarput eqqarsaatigalugu aalisarnerlu siunissami aallarteqqissagaluarpat attatiinnarneqarnissaat pingaaruteqarpoq.

17.5 NEAFC

North East Atlantic Fisheries Commission (NEAFC) tassaavoq nunarsuup immikkoortuani naalagaaffiit akornanni aalisarnermik ingerlatsinermi suleqatigiiffik, NAFO-tut suleqatigiiffittut isigineqarsinnaasoq. NAFO Atlantikup avannamut kitaanik sammisaqartoq NEAFC Atlantikup avannamut kangianik sammisaqarpoq.

Naalakkersuisut pingaartumik Irmingerhavetimi suluppaakkat ikerinnarsiortut agguarneqarnerinut nakkutigineqarnerinullu soqutiginnipput. Suluppaakkanik taakkuninnga Atlantikup Kangiata Avannaani aalisarnermik ingerlataqartut anginerpaat pingasut ilaannut Kalaallit Nunaat ilaavoq, aamma Savalimmiut aamma Islandi peqatigalugit aalisakkanut taakkununga naalagaaffittut sineriaqartuullutik. Tamatuma saniatigut NEAFC-mi peqataasut allat Norge, EU aamma Ruslandi aamma aalisarput. Aqutsinissamut 2018-mut ukiunut ataatsimut pilersaarusiortoqarsimavoq, nunanit taaneqartunit tamanit Ruslandi pinnagu tapersersorneqartumik.

Kalaallit Nunaat aalisakkanik ataatsimoorussanik allanik aalisarpoq, soorlu avaleraasartuut, ammassassuit saarullernalu, Kalaallit Nunaata taakkuninnga soqutiginninnera alliaartorpoq. Kalaallit Nunaat avaleraasartoorniarnermut naalagaaffittut sinerialittut naatsorsuunneqalerpoq 2016-imi ukiakkut. Tassa imaappoq Kalaallit Nunaat naalagaaffinnut sinerialinnut allanut soorlu ukununga EU, Norge, Savalimmiut aamma Islandimut naligititaalluni avaleraasartuunik pisortat ingerlatsinerannut peqataasinnaavoq. Maannakkuugallartoq avaleraasartuut pillugit naalagaaffiit sineriallit isumaqatigiissuteqarput taamaallaat EU-mit, Norgemit savalimmiunillu peqataaffigineqartumik. Naalagaaffiit sineriallit isumaqatigiissutissaat nutaaq pillugu isumaqatigiinniarnert qanittukut aallartinneqassasut naatsorsuutigineqarpoq, tassani Kalaallit Nunaat isumaqatigiinniaqataassallunissaq.

2016-imi ukiakkut Kalaallit Nunaat ammassassuarnut tunngatillugu naalagaaffittut sinerialittut naatsorsuunneqalerumalluni piunasaqaatinik saqqummiussaqqarpoq, kisiannili piunasaqaatigineqartut

ammassassuarniarnermut naalagaaffiit sineriallit allat (ammassassuarniarnermut naalagaaffiit sineriallit tassaapput EU, Norge, Savalimmiut, Island aamma Rusland) ilaasa akuerinngitsoorpaat. 2018-ip ingerlanerani Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermullu Naalackersuisoqarfium Kalaallit Nunaata ammassassuarniarnermut naalagaaffittut sinerialittut akuerineqarnissaa sulissutigeqqittariaqassavaa.

Saarulliusaat pillugit naalagaaffiit sineriallit isumaqatigiinniarnerinut Kalaallit Nunaat alaatsinaatsutut peqataasarpoq.

17.6 NASCO

NASCO Nunat Tamalaat akornanni aalisarnikkut suleqatigiiffiivoq naalagaaffinnit arfinilinnit ilaasortaaffigineqartoq (Canada, Savalimmiut Kalaallillu Nunaat sinnerlugit Danmark, EU, Norge, Rusland aamma USA). Isumaqatigiissummi kapisileqatigiit Atlantikup avannaaniittut pineqarput. NASCO-mi ingerlatsineq Siunnersuisooqatigiinnit taassumalu ataani nunat immikkoortuini kommissioninit pingasuusunit isumagineqarpoq: Atlantikup Avannaata Kangiani Kommissioni (EU, Savalimmiut sinnerlugu Danmark, Island, Norge aamma Rusland), North American Commissionimut (Canada aamma USA) aamma West Greenland Commission (Kalaallit Nunaata Kitaani kommissioni), (Canada, EU, USA aamma Danmark Kalaallit Nunaat sinnerlugu).

NASCO-p siunertaraa kapisillit piujuartinnissaasa, kapisileqassutsip pilerseqqinneqarnissaata kapisillillu amerlisarneqarnissaasa siuarsarnissaat, kiisalu kapisileqassuseq pillugu ilisimatuussutsikkut paasissutissiisarnerup peqassutsillu nalilersoqqissaarneqarnissaata siuarsarnissaat. Kalaallit Nunaata oqaluttuarisaaneq tunngavigalugu inuussutissarsiutigalugu kapisilinniarsinnaanini atuutsittuassall ugu pisinnaatitaaffia Naalackersuisut NASCO-mi sulissutigaat.

Amerikap Avannaani Europamilu kuunni kapisillit majortarfiini pissutsit ajorsigaluttuinnarnerisa kinguneraat Kalaallit Nunaanni kapisilinnik tunngavigineqarsinnaasuerunnera iluanaarniutigalugu aalisarneqarsinnaasunik. Tamanna isumaqarluni ukiuni 2002-mit 2011-mut Kalaallit Nunaanni ukiumoortumik tunisassanik kapisilittassiissutit 0 tonsinut aalajangerneqarnerannik. 2012-imi Naalackersuisut tamanna atorunnaarsippaat Kalaallit Nunaanni suliffissuarnut tunisassanik 35 tonsinik pisassiillutik aalajangiinermikkut. Taamaattoq tunisat taakku nunanut allanut anniseqqusaassanngillat. 2013-imi Naalackersuisut aammaarlutik 35 tonsinik pisassiillutik aalajangiippat ukiumi siulianisut atugassaqartitsillutik. Pisassiissutit 2014-imi 30 tonsinut ikilineqarput ilaasortanit allanit sakkortuumik tatineqarneq pissutaalluni kiisalu pisassiissutit ukiuni marlunni tamakkiisumik atorneqarsimanngimmata. Taamaallaanuna nunatta iluani niuerfinnik pilersuinissamut kapisilinniarneq kisimi pineqartoq.

2017-imut ilisimatuussutsikkut siunnersuinermi kaammattuutigineqartuarsiinnarpoq Kalaallit Nunaata Kitaani kapisilinnik aalisartoqassanngitsoq. Kapisileqassutsip pitsanngoriarsinnaasimaneranut takussutissaqanngilluinnarpoq. Taamaakkaluartoq 2015-imi ukiumoortumik ataatsimiinnermi Kalaallit Nunaat ukiunut pingasunut isumaqatigiissuteqarpoq tassani akuerisaammattunarsuarmioqatitsinnullu inatsisit malittarisassallu tunngaviummik akuersissutigitiinneqarluni aalisartoqanngilluinnarnissaanik kaammattuuteqarluni siunnersuisoqaraluartoq Kalaallit Nunaanni killilimmik kapisilinniartoqarsinnaasoq. Taamaalluni Kalaallit Nunaat ukiuni 2015, 2016 aamma 2017-imi tamani 45 tonsinik pisassiilluni imminut aalajangiisinnaatittarsimavoq. Taamaattoq Kalaallit Nunaata isumaqatigiissuteqarnermigut peqatigitillugu aalisarnermik nakkutilliineq annertuumik annertusisissallugu imminut pisussaaffilerpoq. 2015-imi 13 tonsit missarluinnaannik aalisagartassanik sippuisimanermik pissuteqartumik Naalackersuisut 2016-imi pisassiissutit taamatut annertussusillit ilanngaatigissallugit toqqarpaat, taakku 32 tonsiusussanngorlugit. Pisassiissutit taakku 2016-imi sipporneqanngillat Taamaammallu 2017-imi pisassiissutit 45 tonsinut aalajangerneqarpoq.

17.7 Aalisarneq pillugu EU-mut isumaqatigiisummut tapiliussaq

Aalisarneq pillugu Peqatigiinnissamik Isumaqatigiissut tapiliussartalik tapiliussamullu ilanngussartalik Kalaallit Nunaata EU-llu 2. juni 2006-mi atsiորpaat. Isumaqatigiissut taanna tassungalu atasoq tapiliussaq 2012-mi isumaqatigiinniutigeqqinneqarput. Isumaqatigiissut nutaaq januaarip aallaqqaataaniit 2013-mi decembarip 31-anut 2015-mi atuuppoq. Isumaqatigiisummut tapiliussap nutaap 2015-imi naammassillugu isumaqatigiinniutigineqartup aamma 2016-imiit 2020-mut atuuttussap atuunnerani 2016 ukiuuvog siulleq.

Aalisarneq pillugu Peqatigiinnissamut Isumaqatigiissutikkut EU-p Kalaallit Nunaata imartaani aalisarnera tamatumunngalu EU-p akiliutaa malittarisassaliuunneqarpoq. Akiliut ima agguarsimavoq: aalisarnermi akiliutit, aalisariutaatillit akiliutaat kiisalu Kalaallit Nunaanni aalisarnermik suliaqartut EU-mit aningaasaliissutitigtut tapiissuteqarfigineqartarneri, taassumalu akerlianik Kalaallit Nunaata aalisakkat isumaqatigiisummi allassimasut naapertorlugit amerlatigisut atugassiissutigissavai. Taakku saniatigtut isumaqatigiisummiippoq aningaasatigtut immikkoortitat aalisakkat annertussusiisa annertusisinnaanerinet atorneqartussat, tapiliussami annertussutsit isumaqatigiissutaasimasut qaangerlugit EU-mut pisasseeqqinnissamut periarfissaqaassappat.

2016-imi EU-mik Aalisarneq pillugu peqatigiinnissamut isumaqatigiisummi killiliussat iluanni suleqateqarnermi Joint Committeemi immikkoortunut tapiissuteqartarneq pillugu aaqqissuussineq malillugu nalunaaruteqartarnermut sammisitaaneruvoq. Tassunga atatillugu pingaartumik aprilimi 2017-imi upernaakkut ataatsimiinnermi isumaqatigiisummut tapiliussap pisoqqap naggaserneqarnissaa sammineqarpoq, tassami 2015-imut nalunaaruteqartoqartussaammat taamatullu ukiut isumaqatigiisummut tapiliussap atuuffigisimasai tamakkerlugit ataatsimut nalunaarusiorneqartussaallutik. Peqatigitillugu isumaqatigiisummut tapiliussami nutaami siunissami nalunaaruteqartarnermut allanneqartartussat oqallisigineqarput.

Joint Committee ukiakkut ataatsimiippoq 2017-imi novembarimi Bruxellesimi. Tassani 2018-mut EU-mut tutsinneqartussat inaarutaasumik aalisagartassiissutissanik aalajangersaaneq isumaqatigiissutigineqarpoq kiisalu ingerlataqarfimmut tapiissutit pillugit manna tikillugu sulineq nanginneqassalluni. Ataatsimiinnermi tassani nunanik suleqatigisanik aappassaanerluni isumaqatigiinniartoqarpoq ingerlaannartumik.

17.8 Kalaallit Nunaata Rusland-illu akornanni aalisarneq pillugu isumaqatigiissut 2018-imullu tapiliussap naammassineqarnissaa

Kalaallit Nunaat aamma Rusland 1992-mili illugiillutik nammineq aalisarfimminnut appakaassinnaaneq pillugu aalisarneq pillugu isumaqatigiissuteqarsimapput, kiisalu aalisarnermi aamma ilisimatusarneq pillugu suleqatigiillutik. Isumaqatigiissut nunanut taakkununga marlunnut aalisarfigeqatigiinnissamik pilersitsivoq. Taamatuttaaq Kalaallit Nunaata Ruslandillu isumaqatigiissutaat Norgep aamma Kalaallit Nunaata akornanni isumaqatigiisummut atatillugu isigineqassaaq.

Kalaallit Nunaata Ruslandillu ulluni 4.-5. december 2017-imi Københavnimi 2018-imut aalisarneq pillugu isumaqatigiisummut tapiliussassaq isumaqatigiinniutigaat, tassa Danmarkip/kalaallit Nunaata aamma Ruslandip akornanni Aalisarneq pillugu isumaqatigiissut 7. marts 1992-imeersoq naapertorlugu. Ruslandimut 2018-imut isumaqatigiissut Kalaallit Nunaannut naammaginartutut nalilerneqarpoq. Annertunerusunik paasissutissarserusukku 2018-imut TAC-ip pisassiissutillu aalajangersarneqarnerat pillugu Inatsisartunut nassuiaat takuinnassavat.

17.9 Kalaallit Nunaata Norgellu akornanni aalisarneq pillugu Isumaqatigiissut aamma isumaqatigiisummut 2017-mut tapiliussap naammassineqarnissaa

Kalaallit Nunaat aamma Norge 1992-mili illugiillutik nammineq aalisarfimminnut appakaassinnaaneq pillugu aalisarneq pillugu isumaqatigiissuteqarsimapput kiisalu aalisarneq aamma ilisimatusarneq pillugu suleqatigiillutik. Isumaqatigiissut Ruslandip aamma Kalaallit Nunaata akornanni isumaqatigiisummut atasutut isigineqassaaq.

Kalaallit Nunaat Norgelu 2018-imut aalisarneq pillugu isumaqatigiissummut tapiliussassaq pillugu Københavnimi 12. - 13. december 2017-imi isumaqatigiinniarput. Norgemut isumaqatigiissut kalaallit nunaanni aalisarnermik inuussutissarsiuteqartunut naammaginarpuusoq nalilerneqarpoq. Annertunerusunik paasissutissarserusukkuit 2018-imut TAC-ip pisassiissutillu aalajangersarneqarnerat pillugu Inatsisartunut nassuiaat takuinnassavat.

17.10 Kalaallit Nunaata Savalimmiullu akornanni aalisarneq pillugu Isumaqatigiissut aamma isumaqatigiissummut 2017-mut tapiliussap naammassineqarnissaa

Kalaallit Nunaat aamma Savalimmiut 1997-imi illugiillutik nammineq aalisarfimminnut appakaassinnaaneq pillugu aalisarneq pillugu isumaqatigiissuteqarsimapput kiisalu aalisarneq pillugu suleqatigiillutik Isumaqatigiissummi illugiilluni pisassiissutit annikitsuinnaat pineqarput, kisiannili Kalaallit Nunaata aalisarnikkut Savalimmiunik allatigut attaveqarnera pissutigalugu pingaaruteqartutut isigineqarluni, siullermik suleqatigiiffissuarni NAFO-mi aamma NEAFC-mi. Nunat akornanni isumaqatigiissutitut allatuulli ukiumoortumik isumaqatigiissuteqartarnernut atatillugu anguniagaavoq kalaallit angallataataasa aalisarnissamut periarfissaat eqqarsaatigalugit sapinngisamik pitsaanerpaanik angusaqartoqarnissaa.

Kalaallit Nunaat Savalimmiullu 2018-imut aalisarneq pillugu isumaqatigiissummut tapiliussassaq pillugu Københavnimi 14. - 15. december 2017-imi isumaqatigiinniarput. Isumaqatigiissut ilaannikkut allanut atatillugu isumaqatigiinnigissutaasinnaasut iluarsineqarnissaannut atorneqartarsimavoq. Isumaqatigiissut kalaallit nunaanni aalisarnermik inuussutissarsiuteqartunut naammaginarpujussuussasooq nalilerneqarpoq. Annertunerusunik paasissutissarserusukkuit 2018-imut TAC-ip pisassiissutillu aalajangersarneqarnerat pillugu Inatsisartunut nassuiaat takuinnassavat.

17.11 Islandip Kalaallit Nunaatalu ataatsimoorlutik Aalisarneq pillugu ataatsimiititaliaat

Kalaallit Nunaat aamma Islandi januar 2013-imi isumaqatigiissuteqarput, Islandimiut kalaallillu aalisarneq pillugu ataatsimoorlutik ataatsimiititaliamik pilersitsimmata. Islandip aamma Kalaallit Nunaata aalisakkat arlallit avissimavaat, assersuutigalugu qalerallit, ammassaat aamma suluppaakkat itisoormiut, Aalisarneq pillugu ataatsimiititaliarlu pilersinneqarsimalluni aalisakkanik taakkuninnga piujuartitsinissamik tunngaveqartumik aqutsinissaq qaninnerusumillu suleqatigiinnissaq angusinnaajumallugit. Taakku saniatigut ataatsimut soqutigisanik suliat allat oqallisigineqartarput, soorlu NAFO-mi, NEAFC-mi oqalliffinnilu allani suleqatigiinnerit, tulaassinissamut periarfissat aamma illuatungeriit marluullutik soqutigisaannik qaninnerusumik suleqatigiiffiusinnaasut allat. Aalisarneq pillugu ataatsimoorluni ataatsimiititaliami Island Kalaallit Nunaallu aalisakkanut ataatsimoorussanut marlunnut qalerallinnut (2013) aamma suluppaakkanut (2015) ataatsimoorluni ingerlatsinissamik isumaqatigiissusiorput.

Islandip Kalaallit Nunaatalu Aalisarneq pillugu ataatsimoorlutik ataatsimiititaliaat februar 2018-imi Nuummi ataatsimiippoq, tassani aalisakkat ataatsimoorussat qanoq innersut, ataatsimut aalisakkanik misissuinermi suliniutit aamma tulaassinissamut periarfissat oqallisigineqarlutik.

17.12 North Atlantic Marine Mammal Commission - NAMMCO

Kalaallit Nunaat - Norge, Island aamma Savalimmiut peqatigalugit Atlantikup Avannaani Miluumasut Imarmiut pillugit Ataatsimiititaliarsuarmut (NAMMCO-mut) ilaasortaavoq. NAMMCO 1992-imi pilersinneqarpoq aamma Atlantikup avannaani miluumasut imarmiut pillugit piujuartitsinissamik, silatusarluni aqutsineramik misissuinerinilu suliaqarluni. Nunat allat soorlu Canada, Danmark, Rusland aamma Japan NAMMCO-mi alaatsinaattutut peqataasarput.

26-ssaannik ukiumoortumik ataatsimiittoqarpoq Tromsømi marts 2018-imi Allattoqarfik aqqissuussisoralugu. NAMMCO-p nunarsuup ilaani aalisarnermik soqutigisaqatigiiffittut Performance

Review (suliamik ingerlatsinermik naliliineq) nalaattussanngulerpaa. Tamaaliornissaq 2019-imi ukiumoortumik ataatsimiinnermi saqqummiunneqarniarpoq.

Makivik Corporation 2018-imi NAMMCO-mut alaatsinaatsutut akuerisaasut allattorsimaffiannut ilannguppoq, taamaalillutillu allattorsimaffimmiilerput NGO-t 24-t aamma IGO-t 21-t.

Kalaallit Nunaat ukioq manna ukiumoortumik ataatsimiinnerup kingorna uk unani siulittaasunngorpoq: NAMMCO-mi Siunnersuisoqatigiit aamma Arfernik aqutsineq pillugu komité.

NAMMCO-mi nunatta kisimi iluaqutigisaani imaluunniit nunat sanilit peqatigalugit iluaqutigisaani imaani miluumasut tamarmik nungusaataanngitsumik iluaqutigin issaannut Naalakkersuisut suliaqarput. Tamatuma saniatigut Naalakkersuisut kissaatigivaat biologit siunnersuinerat pissarsiarineqarsinnaasoq pitsaanerpaq qulakkeerneqassasoq – piniarnermik inuussutissarsiuteqartunik siunnersuinerup saniatigut – imaani isumalluutunik aqutsinermut atatillugu.

Naalakkersuisut 2017-imi ukiut siulii assigalugit siusinnerusukkut NAMMCO-p inassuteqaataasa atulersinnissaannut kiisalu ajornartorsiuteqarfiusinnaasuni nungusaataanngitsumik iluaquteqarneq pillugu sulinerup nukittorsarnissaanik suliaqarput. Tassunga atatillugu piniarnermik inuussutissarsiuteqartuniit peqataasoqarluni tapersersuisoqarpoq taamaasilluni suleqatigiinnissamut tunngavik annertusineqarluni.

Imaani miluumasunik piniarnissamut iluaquteqarnissamullu pisinnaatitaaffik NAMMCO-mi tunngavinni tamatigut atatitsisuusimavoq. Tassunga aamma ilaavoq pisinnaatitaaffiup taassuma kingunerimmagu pisat piujuartitsinermik tunngaveqartumik ingerlanneqarnissaannut pisussaaffeqarneq aamma uumasut anniartinneri anniksumiitinneqarluni, peqatigisaanillu periutsit atortullu atorneqartut piniartunut ulorianartorsiortitsinatik. Piniariaatsit taakkuninnga pitsannguutaasinnaasut taamaattumik NAMMCO-p manna tikillugu sulinerani qitiusumik inissisimapput.

Ukiumoortumik ataatsimiinnissap tullia Norgemi april 2019-mi pissaq.

17.13 Nunat tamalaat Arfanniarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuat (IWC)

Nunat tamalaat Arfanniarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuat (IWC) tassaavoq nunani tamalaani suleqatigiiffik 2017-mi nunarsuaq tamakkerlugu nunanik 87-nik ilaasortaartoq, nunarsuarmi arfernik angisuunik eqqortumik aqutsinermik isumaginnittussaq, taamaalillunilu arfanniarnerup ineriartortittuarn issaa periarfissaalersillugu. 1986-mili nunarsuarmiut unitsitsigallarnikuupput, arfernit tunisassianik niuernerpalaartumik iluaquteqarnissamik inerteqquteqartoq. Kalaallit Nunaat Naalagaaffeqatigiit ataanni ilaasortaavoq.

Kunngaqarfik Danmark taannaavoq IWC-p tunngavigisaanik isumaqatigiissummik atsiorsimasoq. Taamaalilluni IWC-mi ataatsimiinnerni qallunaat aallartitaannut ilaasuvoq. Suleqatigiinneq Naalagaaffeqatigiit IWC pillugu suleqatigiissitaani aaqqissugaavoq, tassani aamma Savalimmiuni Naalakkersuisut sinniisoqarlutik.

Piujuartitsinermik tunngaveqartumik iluaquteqarneq pillugu tunngaveqarneq Naal akkersuisunit tapersersorneqarpoq aamma siunissami qanittumi siunissamilu ungasinnerusumi Kalaallit Nunaanni arfanniarnissamut suli periarfissaqarnissaq sulissutigalugu. Naalakkersuisunit annilaangassutigineqarpoq piujuartitsinermik tunngaveqarluni iluaquteqarneq pillugu tunngaviup qajannarsisikkiartuinnarnera piffissap ingerlanerani Kalaallit Nunaata arfanniarnissamut periarfissaa aserussagaa.

Piffissami tulliuuttumi suliniutissatut ilimagisat

IWC ilisimaneqartutut arfanniarnermut tunngatillugu illuatungeriit sakkortuumik avissaartuullutik isummanut tamatigut saqqummiussiffiusarpoq. Peqatigisaanik suleqatigiiffimmi Alaskami, Ruslandimi, Kalaallit Nunaanni kiisalu St. Vincent and the Grenadinesimi nunat inoqqaavi killeqartumik arfanniarnissaat pillugu isumaqatigiittoqarsimavoq, tamanna aarlerinangitsumik ingerlanneqarpat, tassa

ilisi matuussutsikkut ataatsimiititaliamiit nalunaarut malillugu arfernit pineqartunit pisarineqarsinnaasut missiliuinerit aamma arferit neqaannik pisariaqartitsineq uppernarsarneqarsimasoq ataqqillugit.

Ukiumoortumik ataatsimiinnermi 2014-mi 2015-2018-mut pisassiissutinit kalaallinut pisassiissutinut akuersisut amerlanerussuteqarnissaannut kalaallinut pisassiissutinit pisariaqartitaannut paasinnittoqarnissaa qulakkeerniarlugu Naalagaaffeqatigiit aamma IWC-mi ilaasortat allat akornanni pikkunartumik oqaloqatigiittoqarpoq. Pisassiissutit tullianik isumaqatiginninniutigineqarnissaat 2018-imi pissaaq.

Nunap inoqqaavisa arfanniartarnerat (ASW) ataani IWC pisassiissutit pillugit ukiaq 2015-imi Maniitsumi immikkut ilisimasalinnut workshoppertitsisoqarpoq, tassani Naalagaaffeqatigiit ASW nunanut pisassiissutinik agguuassisarnerup politikikkut ingerlanneqaleriartuinnarnera peerniarlugu sulissutigaa. Immikkut ilisimasallit ataatsimiinneranni nunap inoqqaavisa pisinnaatitaaffii isiginiarneqarput suliassaqrifiullu taassuma iluani immikkut ilisimasallit nunanit tamalaaneersut qaaqquneqarsimallutik. Tamakku 2016-imi ukiumoortumik ataatsimiinnermi saqqummiunneqarput ataatsimiititaliarsuarmilu taamatut sulinerup ingerlaqqinneranut tunngavigineqartartussaassagunarlutik. Taamatut taaguuserlugu nutaamik immikkut ilisimasallit workshopernissaat Barrowimi april 2018-imi pissaaq.

Ataatsimiititaliarsuarmi nunap inoqqaavisa pisinnaatitaaffiinik nunanilu tamalaani malittarisassanik akuersissutigineqarsimasunik nunat ilaasortaasut arlallit isumaqataaffigisaannik kisiannili IWC-mi malinngisaannik tunngaviumik paasinninnissaaq amigaataajuarsinnarpoq. Kommissionimi ataatsimiinnissap tullia tassaavoq septembari 2018-mi.

17.14 Convention on International Trade in Endangered Species (CITES)

CITES-imi allattuiffik I uumasunik pisassiissutigineqartunik ukuninnga imaqarpoq: tikaagulliusaaq, arfivik, kigutilissuaq aamma tikaagullik (Tunu). Timmissanit taaneqarsinnaapput kalaallit nunaanni nattoralik, kiinaaleeraq aamma kissaviarsuk.

CITES-imi allattuiffiup II makkuninnga pisassiissutigineqartartunik imaqarpoq: qilalukkat qaortat, qilalukkat qernertat, tikaagullik (Kitaani) aamma nanoq kiisalu niisa, niisarnaq, aarluk aamma aarluarsuit pisassiissutigineqarneq ajortut.

CITES-imi allattuiffik III uumasunik pisassiissutigineqartumik uuminnga imaqarpoq: aaveq.

Ukiut tamaasa Animals Committee aamma Plants Committee ataatsimiittarput, Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermullu Naalakkersuisoqarfillu peqataasarpoq uumasooqatigiit naasulluunniit Kalaallit Nunaanni uumasuusut naasuuullu oqaluuserisassanut ilanngunneqarsimagaangata. Uumasooqatigiit naasulluunniit oqaluuserineqartussanngortarput taakku allattuiffimmi allaanerusumik inissinneqartussanngoraangata. Taamatut pisoqartillugu allakkiortoqartarpoq uumassusilinnut ingerlatsinermullu tunngatillugu killiffik allaaseralugu uumassusillit qanoq issusiata naliliivigineqarneranut aamma uumasooqatigiit illersorneqarsinnaasumik malittarisassaqaqtitsivigineqarnerisut atorineqartussamik.

17.15 Nannut CITES COP17-imi

USA aalajangerpoq COP17-imi nannut CITES-imi allattorneqartarnerat pillugu siunnersuuteqaqqinniarnani. EU illuatungaatigit tammajuitsussarsiorluni piniartitsisarnerup sukateriffigineqarnissaanik siunnersuuteqarpoq, tassani nanoq taaneqarluni. Kalaallit Nunaata nannunit tunisassianik avammut nioqquteqarnermik unitsitsigallarneq nammineerluni 2008-mili atuutilersinnikuuaa. Kalaallit Nunaata nannunik tammajuitsussarsiorluni piniartitsisarneq maannakkut inerteqqutaatippaa.

17.16 Pinngortitap Allangutsaaliornera pillugu Nunat Tamalaat Kattuffiat (IUCN)

Pinngortitap Allangutsaaliornera pillugu Nunat Tamalaat Kattuffiat (IUCN) tassaavoq pinngortitap allangutsaaliornera pillugu suleqatigiiffik nunarsuarmi pisoqaanersaq anginersarlu, pinngortitami uumassuseqartut assigiinngisitaartuunerinik allangutsaaliuinermik nungusaataangitsumillu iluaquteqarnissamik siunertaqartoq. Suleqatigiiffimmi ilaasortat tassaapput naalagaaffiit, naalagaaffinni oqartussat kiisalu soqutigisaqaqatigiilluni suleqatigiiffiit (NGO). Kalaallit Nunaat Naalagaaffeqatigiit aqqutigalugit ilaasortaavoq.

IUCN nungutaaratarsinnaasunut allattuiffimmik inerisaasimavoq aamma naasut uumasullu aarlerinartorsiortinneqartut pillugit nunani tamalaani nungutaaratarsinnaasunut allattuiffinnik saqqummersitsisarlu. "Allattaavinnut aappalattunut allataqarnissamik naliliinermi" naasut uumasullu nungutaaratarsinnaanerannik naliliineq pineqarpoq pineqartut ataatsit arlalilluunniit pitsaassutsikkut amerlassutsikkullu tunngavissanik naammassinnissimanersut assigiinngitsunut inissillugit.

Kalaallit Nunaat 2016-imi suleqatigiiffiup kingullermik ataatsimeersuarneranut peqataangilaq, tassa Kalaallit Nunaanneersunik toqqaannartumik tamakkuninnga attuisunik siunnersuuteqartoqanngimmat.

17.17 Qilalukkat Qaqortat Qernertallu pillugit Ataatsimoorussamik Kommissioni JCNB

Canadap aamma Kalaallit Nunaata akornanni Qilalukkat Qaqortat Qernertallu pillugit Ataatsimoorussamik Kommissioni (JCNB) 1989-meersoq Canadap/Nunavut aamma Kalaallit Nunaata ilaasortatut suleqatigiinnissamut isumaqatigiisummik (MoU) tunngaveqarpoq - NAMMCO alaatsinaattut ilaasortaalluni. Avannaata Imaani (Baffin Bugt) qilalukkat qaqortat qernertallu ataatsimoorussat pillugit JCNB ilisimatuussutsikkut ingerlatsinikkullu siunnersuisarpoq, uumasooqatigiillu Canadami pigineqanngitsut eqqarsaatigalugit NAMMCO ingerlatsinermut tunngasutigut siunnersuisinnaalluni, kiisalu Kalaallit Nunaata eqqaani qilalukkat qaqortat qernertallu ilisimatusarfigineqarnerannik suliaqarsinnaalluni.

Kommissioni kingullermik oktober 2015-imi Nuummi ataatsimiippoq Ataatsimiinnermi Canadap Kalaallit Nunaata Kitaatalu akornanni qilalukkanut ataatsimoorussanut qilalukkanik qernertanik pisassiisutit pillugit nutaamik siunnersuineq annertuumik sammineqarpoq. Siunnersuineq pisassiisutinik nuusseriaatsimik nutaamik tunngaveqarpoq, tassani pingaartinneqarpoq Canadami Kalaallillu Nunaanni piniarfinni assigiinngitsuni piniagassat suut iluaqutaanersut. Tulliani ataatsimiittoqassaaq Canadami 2018-imi, ullut sulii aalajangerneqanngillat.

JCNB-ip aamma NAMMCO-p Ataatsimoorlutik Ilisimatuussutsikkut Suleqatigiissitaat Kalaallit Nunaanni Tunumi august 2016-imi qilalukkanik qernertanik nutaamik kisitsivoq nalunaaqutsersuillunilu siunnersuinissarlu nutaat 2017-imi siusinnerpaamik piareerneqassasoq naatsorsuutaavoq, tassa 2018-imi NAMMCO-p Ilisimatuussutsikkut Ataatsimiitaliaani aammalu ukiakkut 2019-mi SWG-mi suliarineqartussaammat. Siunertaavoq Kap Tobinip (Kangerlussuaq Scoresby Sund ilanngullugu) aamma kangerluup Umiiviup Kalaallit Nunaanni Tunumi akornanni imartami qilalukkat qernertat qassiunersut kisitsisinik nutaanik pissarsisoqarnissaa. Kisitsisit qilalukkanik qernertanik pisassiisutissanik siunnersuinermut atorneqartussaapput. Kommissionip najukkami piniartut suleqatigalugit atuisut ilisimasaannik annertunerusumik atuinerup nalinga pingaaruteqassusialu akuersaarpaa.

Siusinnerusukkut inassuteqaatit atulersinnissaat kiisalu nungusaataangitsumik iluaquteqarneq siunertaralugu Naalakkersuisut sulinertik ingerlatiinnassavaat. Tassunga atatillugu ilimagineqarpoq pimoorussisumik peqataasoqassasoq aamma piniarnermik inuussutissarsiuteqartut ilanngussisassasut taamaasilluni suleqatigiinnissamut tunngavik annertusilluni.

17.18 Oslomi nannut pillugit nunat tamalaat isumaqatigiissutaat

Danmark Kalaallit Nunaat sinnerlugu Oslomi isumaqatigiissummik taaneqartumut, The International "Agreement on the Conservation of Polar Bears and their Habitat" 1973-imeersumut akuersisimavoq, tassani siunertaq pingaarneq tassaalluni nannut ataatsimoorunneqartut pillugit nannut pillugit ilisimatusarneq illersuinerlu pillugit naalagaaffiit akornanni suleqatigiinnissaq. Kalaallit Nunaata nannut Kalaallit Nunaata eqqaaniittut illersorneqarnerannut aqunneqarnerannullu akisussaaffik tamakkerlugu 1985-imi tiguaa, naalagaaffiillu sineriallit nanoqarfiusut nunani tamalaanik, nunarsuup immikkoortuinik nunallu marluk akornanni suleqateqarneq ilanngullugu. Suleqatigiinneq taanna annerusumik IUCN -imi nannut pillugit immikkut sammisaqartukkut (PBSG) nunallu nanoqarfiusut (naalagaaffiit sineriallit) oqaloqatigiittarneritigut ingerlanneqarpoq. Nannunik illersuineq eqqissimatitsinissarlu pillugit tatisimanninnerup sakkortusiartornera pissutigalugu PBSG-imi aamma Naalagaaffinni sinerialinni suliasat aamma annertusiartorput. Taamaattumik PBSG aalajangerpoq ukioq allortarlugu ataatsimiittoqartassaq. PBSG naalagaaffinnut sinerialinnut siunnersuisutut isumannaallisalerpoq, oqaloqatigiilluni ataatsimiittarnerit 2007-mi aallarteqqinneqarlutik. PBSG-mi ataatsimiinneq kingulleq juni 2016-imi ingerlanneqarpoq.

Kalaallit Nunaat naalagaaffiit sineriallit ataatsimiinnerinut peqataasarpoq aallartitanilu aqutugalugit ilaatigut suleqatigiissitani suleqataalluni naalagaaffiillu sineriallit ataatsimiinneranni. Isumaqatigiissummi ataatsimoorussanik nanoqartut nunat akornanni suleqatigiinnissamut isumaqatigiissusiortoqassaq kaammattuutigineqarpoq. Siunertaq tassaavoq nannut ilisimatusarfigineqarnissaat illersorneqarnissaallu pillugit nunat nanoqarfiusut suleqatigiinnissaat. Allattoqarfiliisoqarnissaa sulissutigineqarpoq Isumaqatigiissummi pisussaaffiit nunani naammassineqartarput aamma nunat ataatsimoorussamik nanoqarfiusut akornanni ataqatigiissaarisooqartarluni.

Naalagaaffiit nanoqarfiusut nunat tamalaat isumaqatigiissutaat naapertorlugu kingullermik ataatsimoorlutik ataatsimiippat februar 2018-imi uani Fairbanks, Alaska, USA. Naalagaaffiit sineriallit tulliani ataatsimiissappat 2020-imi Norgemi.

17.19 Joint Commission on Polar Bear - JCPB

Kane Bassin-imi aamma Baffin Bugt-imi nannut ataatsimoorussat pillugit siunissami ataatsimoorluni ingerlatsinissaq ilisimatusarnissarlu pillugit Kalaallit Nunaata, Canadap / Nunavut akornanni oktoberip qaammataani 2009-mi suleqatigiinnissaq pillugu isumaqatigiittoqarpoq (MoU). Uumasooqatigiit Davis Strædimiittut suleqatigiinnermut tassunga maannamut ilaatinneqanngillat, uumasooqatigiit tamakkiisumik ilisimasaqarfigineqanngimmata aqutsiveqarfimillu allamit Nunavimmit aqunneqarmata.

Kommissionimi ataatsimiinnerit pingasut ingerlanneqarput, kingullermik 2017-mi. Kane Basinimi aamma Baffin Bugtimi nannut pillugit siunnersuinerit nutaat julip naalernerani 2016-imi saqqummiunneqarput. Ataatsimoorluni ataatsimiititaliaq juni 2017-imi pisarineqarsinnaanerannik naliliisarlu misissuinermik tigusaqarpoq, tassani maannakkut pisarineqartartut amerlassusiat sianiginiarneqarluni aamma silap pissusaasa allanngornerisa (sikuunikinnerusalernerata/uumaffissakillerusalernerisa) pingaaruteqassusiat ilanngullugit naatsorsuutigalugit. Naliliisarlu misissuinnikkut paasisat ataatsimoorluni ataatsimiititaliap Canadami oktober 2017-imi pisassiissutinik agguassiniarluni ataatsimiinneranut tunngavigineqarput. Ataatsimoorluni ataatsimiititaliap Baffin Bugtimi nannunut pisassiissutit agguanneqarnissaannut siunnersuut isumaqatigiissutigaa. Ataatsimoorluni ataatsimiititaliami nannunut kane Basinimiittunut pisassiissutissat agguanneqarnerat suleqatigiissutigineqartuarsinnarpoq. Ataatsimoorluni ataatsimiititaliap suliareqqitassarissavai Ataatsimoorluni ataatsimiititaliap isumaqatigiissutaani allassimasut taakkunungalut atatillugu allagaatit nutarternissaat iluarsateqqinnissaallu.

18. Inuussutissarsiornermut, Suliffeqarnermut, Niuernermit Nukissi-uuteqarnermullu Naalackersuisoqarfik

18.1 Tunngaviusumik atugassarititaasut

Aammattaaq siunissami Kalaallit Nunaanni atugarissaartoqarnissaa qulakkeerniarlugu ilaatigut nutaanik eqqarsarnikkut inuussutissarsiutinullu tunngatillugu ingerlaavartumik ineriartortitsinikkut annertusaanikkullu namminersortut nukittuut tunngavissaat pitsanngorsarniarlugit ingerlaavartumik sulisoqarpoq. Aningaasarsiorfissanik pilersitsinissaq taamaalillunilu suliffissanik inuiaqatigiinnullu isertitsissutaasinnaasunik amerlanerusunik pilersitsinissaq anguniagaapput.

Nunat allamiut aningaasaliisussat pilerisaarniarneqarneranni pinngitsoorneqarsinnaanngilaq ilaatigut tunngaviusumik piunasaqaatinik nutarteriuarnissaq, tamatumani inatsisit ilaatigut nunani tamalaani atugaasunut naleqqussarnerisigut.

Taamaaliornissamut ilanngunneqartut kingullersaraat "Nilannik imermillu nunanut allanut tuniniaanissamut ilioriusissat". Tassaniippat kaammattuutit 21-t annertusaanermut aamma nilaat erngullu kalaallit nunaanneersut nunani tamalaani unammilleqatigiinnermik sunnersimaneqartuni nilaarniarfinnut imeerniarfinnullu ilanngunnissaannut iluaqutaasussat.

Tamakku saniatigut Naalackersuisut nukissamik imermillu pilersuinermit immikkoortukkaanut pilersaarut nutaaq saqqummiunnikuuaat. Taamaaliornikkut siunertaavoq tamakkununga tunngassuteqartuni tunisassiornerup nunanullu allanut tuniniaanerup annertusisinneqarnissaat.

Naalackersuisut ukiorpaalunni Kalaallit Nunaani suliffeqarfinnut aningaasalersuinnissamut periarfissanik pitsanngorsaallutik suliaqarnikuupput. Allanningaan niit aningaasanik tapiisoqarnissaanik aningaasaqarnermullu tunngatillugu qularnaveeqqusiisoqarnissaanik tapiisoqarnissaanik qinnuteqartoqartarnissaanut ingerlaavartumik periarfissiisoqarsimavoq - najukkani assigiinngitsuni aallarnisaasartunut ingerlatseqatigiiffinnullu anginerusunut nunanut tamalaanut niuernissamik siunertaqarnerusunut.

Tamakkuninnga suliaqartut uku ukiuni kingullerni Kalaallit Nunanni aningaasaliinissanut tunngatillugu soqutiginninertik annertusarsimavaat.

- Ineriartortitsinermit Aningaasaateqarfik (Vækstfonden)
- Den Nordiske Investeringsbank
- Europamit aningaasaliinissamut aningaasaateqarfiat (den Europæiske Investerings-Bank)

18.2 Pilerisaarisarneq niuernikkullu nittarsaassisarneq

Kalaallit Nunaata avammut niuernera siuarsarniarlugu aammalu Kalaallit Nunaat pisuni assigiinngitsuni nittarsaassinnaajumallugu ukiup ingerlanerani suliaasat makku pingaartillugit aallunneqarsimapput:

- Kalaallit Nunaat takorniarfissatut
- Sermip erngullu avammut nioqqutiginissaat
- Inuussutissarsiutinut tunngatillugu sinaakkutitigut atugassarititat nutarterneqarneri
- Aalisakkanik/qaleralinnik puisinillu tunisassianik nunatta avataanut niueruteqartarneq niuernikkullu nittarsaassisarnerit
- Nukissiuutinut tunngatillugu nunani tamalaanni nittarsaassineq, tassunga ilanngullugu erngup nukinganik atuinissamut periarfissat
- Kalaallit Nunanni inuiaqatigiinnut atortulersuutinut aningaasalersuineq, mittarfiliornissamik pilersaarutinutaaq

Vestnorden Travel Mart Kalaallit Nunaata takornariartarfittut tuniniaavigineqarneranut pingaaruteqarluni aqqutissaavoq.

Aaqqissuunneqartarpoq Kalaallit Nunaata, Islandip Savalimmiullu suleqatigiinnerisigut taakku sumiiffianni tamarmi takornariaqarnerup annertusarneqarnissaa siunertaralugu. Niuernermik nittarsaassineq business-to-businessimik taaneqartarpoq nunarsuarmit tamarmiit pisisartunik ornigarneqartarpoq.

2016-imiit 2020-mut takornariaqarnermut nunatsinni immikkoortukkaanut pilersaarummi "Kalaallit Nunaanni takornariaqarneq - Susoqassava?" takuneqarsinnaavoq takornariaqarnerup annertusarneqarnissaanut pingaarnerpaajusoq tikeraartitsivinnik ilersitsisoqarnissaa.

Taamaalillutik tikeraartitsiviit ukiuni tulliuuttuni takornariat ornittagaattut Kalaallit Nunaata ussassaarutigineqarnerani pingaarnerit ilaattut ilanngunneqassapput.

Ilulissani tikeraartitsisarfiup sulissutigineqarnera siuarsimanerpaavoq. Ilulissat kangerluanni UNESCO -mit allanngutsaaliugaasumi takornariartitsivimmik sanaartortoqassaaq, iluliarsuaqarnermigut ukiut tamaasa takornarianit 1000-likkaanit ornigarneqartarpoq. Ilulissat kangerluanni takornarianit ornittagassaq siunissami Ilulissat Kangerluata immikkuullarissumik oqaluttuassartaanik ingerlatitseqqiffiusassaaq.

Tikeraanit ornittagassap nutaap sanaartorneqarnera 2018-ip ingerlanerani aallartinneqassaaq 2020-mi ammarneqarnissaa naatsorsuutigineqarluni. Nordea-fonden 2017-ip naalernerani aalajangiivoq Ilulissat Kangerluanni ornittagassamut aningaasaleeqataaniarluni. Aningaasaleeqataasuupputtaaq Realdania, Kalaallit Nunaanni Namminersorlutik Oqartussat taamanikkullu Qaasuitsup Kommunia.

2017-imi ukiakkut Inuussutissarsiornermut, Suliffeqarnermut, Niuernermut Nukissiuuteqarnermullu Naalakkersuisuusimasooq Hans Enoksen Naalakkersuisut Siulittaasuut Kim Kielsen, Aalisarnermut Piniarnermullu Naalakkersuisuusimasooq Karl-Kristian Kruse aamma Aatsitassanut Ikummatissanullu Naalakkersuisuusimasooq Múte B. Egede ilagalugit Kinami inuussutissarsiuutinik nittarsaassinermut peqataapput.

Tikeraarnermi Kalaallit Nunaata takornariarfiusinnaanerata nittarsaanneqarnissaa sammineqarpoq taamatullu puisit amiinik tunisassiat, imermik nilammillu tuniniaanissaa kiisalu Kalaallit Nunaanni erngup nukiliorfiusinnaasut nittarsaanneqarput. Tamakku saniatigut Kinami suliffeqarfiit ataatsimeeqatigineqartarput Kalaallit Nunaanni mittarfiluussamaarnerit saqqummiunniarlugit.

Tikeraarnermittaqq illoqarfimmi Qingdaoimi aalisarnermut tunngasunik nittarsaassineq takusarneqarpoq, aammattaq Royal Greenlandip aamma Polar Seafoodip peqataaffigisaat.

18.3 Nukissiuuteqarneq

Nukissamik (innaallagissamik) imermillu pilersuinermut immikkoortunut pilersaarut november 2017-imi akuersissutigineqarpoq. Immikkoortunut pilersaarut 2030-p tungaanut nukissamik imermillu pisortat pilersuinerannut tunngatillugu Naalakkersuisut sulinerannut tulleriaarinerannullu pingasunik pingaarnersaqarpoq:

1. Innaallagissap erngullu akii appasinnerusut
2. Sumiluunniit periarfissaqartillugu mingutsitsiviunngitsumik nukissiuuteqarneq
3. Nukissiuuteqariaatsimik nutarterineq

Tamakkununga ilanngullugu Naalakkersuisut innaallagissap erngullu akeqartitaanerata makkiisumik aaqqissuuteqqippaa. Aaqqissuuteqqinnermi nammaqatigiinnissaaq eqqortuliornissarlu tunngavigineqarput, tassami innaallagissap erngullu akii nuna tamakkerlugu assigiilersinneqarmata.

Aaqqissuuseqqinneq sioqqullugu najugaqarfinni amerlanerpaani innaallagiasq kWh-mut 3,25 koruuninik akeqarpoq, ataasiakkaat eqqaassanngikkaanni assersuutigalugu Nuuk Ilulissallu taakkunani

akigitinneqarsimallutik kWh-imut 1,63 koruunit aamma 2,50 koruunit. – Aaqqissusseqqittoqarneratigut kWh-imut akit tamanut assigiilerput 1,60 koruuninngorlutik.

Aaqqissusseqqittoqarnera sioqqullugu amerlanerpaat imeq m³-imut 33,40 koruuninik akilertarpat, ataasiakkaat eqqaassanngikkaanni assersuutigalugu Nuuk Ilulissallu taakkunani akigitinneqarsimallutik m³-imut 25,55 koruunit aamma 19,12 koruunit – Aaqqissusseqqittoqarneratigut m³-imut akit tamanut assigiilerput 19,00 koruuninngorlutik.

Pingaarnepaatinneqarsimavoq atugassarititaasut tamanut oqilisinneqassasut kisiannili illoqarfinni mikinerusuni nunaqarfinnilu innuttaasut iluaqutissarsiffignerpaavaat. Aammattaaq aalisakkeriviit akinik aaqqissusseqqinneq nutaaq innaallagissap erngullu sulii akikinnerulernerisigut iluaqutissarsiffigissavaat.

Nukissiuutini mingutsitsinngitsunik Kalaallit Nunaata imminut pilersulernissaa Naalakkersuisut anguniagaraat. Nukissamik imermillu pilersuinermit immikkoortunut pilersaarummi ilaatigut atuarneqarsinnaavoq, tassani ilaatigut sumiikkaluaraanniluunniit periarfissaqartillugu mingunannngitsumik nukissiuuteqarnissaq pingaarnertut sammineqarluni, taamaalilluni pisortat nukissamik pilersuinerat sapinngisamik annertunerpaaamik ataavartumik nukissiorfinneersuussalluni. Ilaatigut Kalaallit Nunaanni najukkani mikinerusuni mingutsitsinngitsumik nukissiuutini ineriartortitsillunilu pilersitsisoqassaaq. Tamatuma saniatigut aatsitassarsiorluni suliffissuannngortussat suliffissuillumi allat mingutsitsinngitsunik nukissiuutini atuisinnaanissaat eqqarsaatigalugu - inuiaqatigiit aningaasaqarniarnerat eqqarsaatigalugu periarfissaatillugu - pisariaqartumik "qissimigaarneqarnissaa" qulakkeerneqartariaqarpoq.

Immikkoortunut pilersaarutip piviusunngortinniarnanunat atatillugu Inuussutissarsiornermut, Suliffeqarnermut, Niuernermut Nukissiuuteqarnermullu Naalakkersuisoqarfiup tunitsivissarsiornermut atortussat annertuut ineriartortilerpai Kalaallit Nunaata inuussutissarsiutinut nukissamik annertuumik atuiffiusunut ilaatigut qarasaasiaqarfissuarnut pilerinarnersinniarnissaa siuarsarniarlugu.

Nukissiorfiit

Nukissiorfiit Kalaallit Nunaanni nukissamik imermillu pilersuinermit ingerlatseqatigiiffiuvoq Kalaallit Nunaannilu tamarmi nukissamik ataavartumik atuileknissaq pillugu anguniagaasut anguneqarnissaannut pingaaruteqarlunnartumik inissisimallutik.

Nukissiorfiit ullumikkut nunatsinni sumiiffinni 16-ini kiassaateqarfinniit kiassaasuupput, Mittarfeqarfiit Kangerlussuarmi Narsarsuarmilu kiassaateqarfinniit kiassaasuullutik.

Ullumikkuuliinnartoq ikummatissat nunap iluaneersut taamaallaat 25%-iupput, ataavartumik nukissiuutit taamatullu kiassarnermit sinneruttut eqqakkanillu ikuallaasarnert 75%-iullutik.

Pisariaqarpoq Kalaallit Nunaata nukissiuuteqarnermut tunngassuteqartuni nunanut allanut isumassarsiortarnissaa taakkuninngalu suleqateqarnissaa. Taamaammat Nukissiorfiit siumut isigalutik suleqatigiinnermik annertusaaniarput – pingaartumik nunanik uatsitut silap pissusaanut pilersuinernullu tunngatillugu unammilligassalinnik.

Taamatuttaaq Nukissiorfiit 2017-imi ukiakkut Kinami inuussutissarsiutinik nittarsaassinermit peqataapput tassani Kinami nukissiuuteqarnermik suliallit arlalissuit ataatsimeeqatigineqartarlutik misilittakkanik paarlaasseqatigiinnissaq attaveqarfeqalernissarlu allallu siunertaralugit.

18.4 Nunat arlallit ingerlataat

URAN

Kalaallit Nunaata siunissami aatsitassarsiornissaanut avammullu tuniniaanissaanut tunngatillugu nunanut allanut illersornissamullu politikkimi naalagaaffiullu isumannaatsuunissaanik politikkimi pissutsit immikkut ittut pillugit isumaqatigiissut Danmarkip aamma Kalaallit Nunaata januaarimi 2016-imi atsiortaat.

Isumaqatigiissut isumannaatsuuniarluni sillimmartaarutissat nunanullu allanut annissukkanik nakkutilliineq pillugit danskit Kalaallit Nunaannut inatsisaannut tunngavigineqassaaq, taamatuttaaq atortussanut qinngualanertalinnut Kalaallit Nunaanneersunut qinngualanertallit pillugit suleqatigiinnissamik isumaqatigiissutini malinneqartussani. Siunertaavoq qulakkeerneqassammat nunanut allanut niuerneq pissusissaatut illersorneqassasoq siunertanullu aaqqiagiinngiffiunngitsunut atorneqassalluni.

Kalaallit Nunaata avammut tuniniaanera pillugu inatsit nr. 616 aamma Kalaallit Nunaannut sillimaniarmi iliuusissat pillugit inatsit nr. 621 ulloq 8. juni 2016 akuerineqarput. Avammut tuniniaanermik nakkutilliineq pillugu inatsimmi nr. 616-imi aamma 2017-imi isumannaallisaanermik iliuusissat pillugit inatsimmi nr. 621-mi immikkoortualunngorlugit aalajangersakkat maannakkut piareersarneqarput.

Danmarkip Kunngaqarfimmi Danmarkimi siaruarterinnginnissamik apeqqut akisussaaffigaa, tassunga ilanngullugit Isumannaallisaanermi iliuusit kiisalu marloqiusamik atuilluni (dual-use) tunisassiat isumannaatsuunissaat avammullu tuniniarneqarnissaat, Kunngaqarfiup Danmarkip siaruarterinnginnissamik nunanut tamalaanut eqqortitsinissaa qulakkeerniarlugu ataatsimut isummernissamut isumaqatigiissummi sinaakkusiisoqarpoq.

Uranimik Kalaallit Nunaanneersumik siunissami nunanut allanut annissuisoqarsinnaaneranut atatillugu immikkut nunanut allanut, illersornissamut isumannaatsuunissamullu tunngatillugu ingerlatsinissamut apeqqutit pillugit isumaqatigiissutip ilaatut nunat tamalaat isumaqatigiissutaat arfinillit pillugit Kalaallit Nunaannut oqartussaaffeqarnermi Kalaallit Nunaannut tunngatillugu apeqqusiisinnaanerit atorunnaarsinniarneqalerput taamatuttaaq ikummatissanik isumannaatsumik atornikulerisarneq aamma qinngualanertalinnik eqqagalerisarneq pillugit ataatsimut nunat tamalaat isumaqatigiissutaannut ("ataatsimoorlutik nunat tamalaat isumaqatigiissutaannut") apeqqusiisinnaaneq.

2017-imi nuna tamakkerlugu pillugu nalunaarusiap suliarineqarneranut atatillugu siullermeerluni Kalaallit Nunaannut tunngasunik "Ataatsimoorlutik nunat tamalaat isumaqatigiissutaanni" piomasaaqatit ut nalunaaruteqartoqarpoq. Kalaallisoortaa Kalaallit Nunaanni Namminersorlutik Oqartussat arlaannaannulluunniit atanatik ilisimatusarnermillu tunngaveqarlutik siunnersortaannit "DCE - National Center for Miljø og Energi ved Aarhus Universitet"-imit ilaatigut Aatsitassanut Ikummatissanullu tunngatillugu Avatangiisinut Aqutsisoqarfimmit, Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfimmit, Aatsitassanut Ikummatissanullu Naalakkersuisoqarfimmit kiisalu Inuusutissarsionermut, Suliffeqarnermut, Niuernermut Nukissiuuteqarnermullu Naalakkersuisoqarfimmit ilanngussivigineqarlutik suliarisimavaat. Siuliani taaneqartutut nalunaarusiornerup kingunerisaanik Det Internationale Atomenergis agenturip (IAEA) Wienimi pingaarnertut allaffeqarfiani maj 2018-imi naliliiniarluni ataatsimiittoqarpoq.

Tamakku saniatigut danskit-kalaallit sulisut qinngornernut ioninngortitsisartunut illersorneqarnissaat pillugu ILO-mi isumaqatigiissummi nr. 115-imi oqartussaaffeqarfinnut apeqqusiinerup atorunnaarsinneqarnissaa eqqarsaatigalugu sulineq ingerlaqqippoq. Sulisut qinngornernut ioninngortitsisartunut illersorneqarnissaat pillugu ILO-mi isumaqatigiissutip nr. 115-ip atortussanngortinneqarnissaa Inatsisartut siusinnerusukkat akuerinikuuaat. Naalakkersuisut taamaalillutik tamakkununga tunngatillugu nalunaarutissanik suliaqarput, taamaalilluni nunat tamalaat isumaqatigiissutaat tulliullugu atuutilersinneqarniassammat.

Kiisalu Naalakkersuisut Siulittaasuat maj 2017-imi Det Internationale Atomenergiagenturip pisortaaneramik, Yukiya Amanomik, tikeraartitsivoq. Pisortaanerup Kalaallit Nunaat ulluni pingasuni tikeraarfigaa, ilaatigut Kuannersuarnukartinneqarluni Kommune Kujallermilu borgmesteri kommunalbestyrelsimullu ilaasortat allat ataatsimeeqatigalugit.

ILO-mi Isumaqatigiissutit

Pisortat allaffissornerat sullissinerallu sulisartut 40%-iinik atuiffiupput. Aalisarneq kinguppanniarnerlu Kalaallit Nunaanni suliffissuaqarnermi pingaarnersaapput sulisartut 16 %-iinik atuiffiullutik.

Aatsitassarsiorfinnik ingerlatsinissaq aatsitassanillu piaanissaq ki isalu takornariaqarneq ineriartortinniarnearput.

2014-imi suliffissarsiorlut 3.360-iniit 2017-imi 2.249-nut ikileriarput (juulip qaammataani naatsorsorneqartut).

Suliffissaqartitsiniarnermik naalakkersuinikkut ingerlatsinermi ilaatigut pingaartumik sulianik ilinniagaqarsimanngitsut piginnaanngorsarneqarnissaat pingaartinneqarpoq. 2015-imi sulisartut 84%-ii suliamik ilinniagaqarsimanngillat, 13% inuussutissarsiutinik ilinniagaqarsimallutik 1%-iilu ingerlaqqiffiusunik ilinniagaqarsimallutik.

Inuusuttut suliffeqanngitsunik kisitsisitigut paasissutissani amerlanersaapput. Taamaammat siusissukut ilitersorneqarnissamut, qanoq iliornissap paasineqarnissaanut allanullu neqerooruteqartarnissaq pisariaqarpoq ilinniartitaanissamullu neqerooruteqartarluni kajumissaarisarlunilu.

ILO FN-ip ataani suleqatigiit pingasut nakkutilliinermi suleqatigiiffigaat, naalakkersuisunit, sulisitsisunit sulisullu sinniisuunit peqataaffigineqartoq. ILO arnat angutillu tamarmik naammaginartumik suliffeqarnissaat siuarsarniarlugu sulinermi pitsaassutsinik aalajangersaasarpoq, politikkinik ineriartortitsisarpoq suliniutinillu ilusilersuisarluni.

Kalaallit Nunaat ukiut siuliinisulli Danmark peqatigalugu ILO-p Genevemi 2018-imi suliaqarluni ataatsimeersuarnissaani peqataassaaq.

Inatsisartut 2015-imi upernaakkut ataatsimii innerminni aalajangiipput ILO-mi isumaqatigiissutit tallimaat Kalaallit Nunaanni atorneqanngitsut Kalaallit Nunaata atuutilersissagai.

Isumaqatigiissutit pingaarnert imaraat nunarsuarmi inuit piginnaatitaaffii sulisullu kattuffeqarnissaat aamma ataatsimut isumaqatigiissutinik isumaqatigiinniartarnerit pillugit killilersorneqaratik tunngaviumik pinnaatitaaffii; pinngitsaalisaalluni sulisarnerit suullunniit atorunnaarsinneqarsinnaanissaat; meeqqat sulisarnerisa atorunnaarsivinnissaat; aamma suliffeqarneq inuussutissarsiornerlu eqqarsaatigalugit assigiinngisitsisarnerup atorunnaarsinneqarnissaa.

Isumaqatigiissutit pingaarnert suli Kalaallit Nunaannut atuutitinneqanngitsut kingullit tallimat Kalaallit Nunaata piffissami 2017-imiit 2020-mut ilanngussinissaa siunertarlugu sulissutigineqalereerput:

- nr 98 kattuffiliorsinnaatitaaneq aamma ataatsimoorluni isumaqatiginninniarsinnaatitaaneq,
- nr 100 assigiinnik aningaasarsiaqarnissaq pillugu,
- nr 111 suliffeqarneq inuussutissarsiornerlu eqqarsaatigalugit assigiinngisitsisarneq pillugu,
- nr 138 sulissagaanni ukiunik minnerpaaffiliineq pillugu,
- nr 182 meeqqat ajornerpaanik sulisinneqartarnerannik atorunnaarsitsineq pillugu.

Taamaalilluni ILO-mi isumaqatigiissut nr. 98 taamaalilluni pilersaarutit siuliiniittut naapertorlugit 2017-imi akuersissutigineqarpoq.

[Extractive Industries Transparency Initiative \(EITI\)](#)

EITI suleqatigiiffiuvoq, ilaatigut akileraarutinik isertitat/royalty, piginnittuunerit aamma aatsitassanik aqutsinermi suliaqarnerit aqqissuussaanaannut tunngatillugu nunat aatsitassarsiorfusut ammasuunissaannik suliaqartoq.

Kalaallit Nunaanni politikikkut kissaatigineqarnikuvoq EITI-mut annertunerusumik atassuteqalersinnaanermi iluaqutit ajoqutillu qulaajarneqarnissaat. Tamanna tunngavigalugu EITI-mut annertunerusumik atassuteqalersinnaaneq eqqarsaatigalugu inatsiseqartitsinermi isumalluutillu pillugit apeqqutit misissorneqarnikuupput.

EITI pillugu suliaqarneq maannamut kinguneraa "Kalaallit Nunaata Danmarkillu akornanni inuussutissarsiornermi suleqatigiinnerup siuarsarnissaa pillugu nalunaarussiaq"-mi inassuteqaateqarnermik.

Tassani allaqqavoq Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiortut ammasumik ingerlatsinissaat qaffasinnerusumillu pitsaassuseqarnissaq qulakkeerniarlugit inassuteqaatigineqartoq, Kalaallit Nunaata Extractive Industries Transparency Initiative-mik (EITI) suleqatigiinnissamik isumaqatigiissutissaanut sinaakkutit annertunerusumik qulaajarneqassasut.

EITI pillugu nassuiaatip inaarsarneqarnera suliarineqarpoq, tassani ajornartorsiutit tamakku erseqqinnerusumik misissuiffigineqarlutik, tapiliussassarlu Kalaallit Nunaannut EITI-mullu tunngatillugu sulissutigineqaqqissinnaasut pillugit kaammattuutiltalergu saqqummersinneqassaaq.

18.5 Nunat avannarliit suleqatigiinnerat

Piujartitsinissamik tunngaveqarluni annertusaanermut ministerit siunnersuisoqatigiivi (MR-VÆKST) Inuussutissarsiordermi, nukissiuuteqarnermi nunallu immikkoortuinik naalakkersuinikkut ingerlatsinermi nunat avannarliit suleqatigiinnerisigut nunat pineqartut ineriartortitsiviujuarnissaat isumannaarneqassaaq. Suleqatigiinneq inuussutissarsiordermut, nukissiuuteqarnermut nunallu immikkoortuinik naalakkersuinikkut ingerlatsinermut nunat avannarliit ministeriinit siuttuuffigineqarpoq.

Bergenimi maajip qaammataani 2017-imi inuussutissarsiordermut ministerit siunnersuisoqatigiivisa ataatsimiinnerannut Inuussutissarsiordermut, Suliffeqarnermut, Niuernermut Nukissiuuteqarnermullu Naalakkersuisuusimasoq sinnerlugu naalakkersuisoqarfik peqataavoq. Tassani takornariaqarnermut tunngasunik suleqatigiissitaliortoqarpoq ilaatigut Nunani Avannarlerni takornariaqarnermut suleqatigiissutigineqarsinnaaneramik, taamatuttaaq kangiani ungasissuni tuniniaavinni ataatsimoorluni tuniaasoqarsinnaaneramik misissuisussamik.

Sulissutiginiarneqartut nunani tamalaani tuniniaanermut naalakkersuisoqarfiup ilaatigut Kinami takornariaqarnermut tunngatillugu sulissutigisaanut naapertuuppoq.

Ministerråd for arbejdsliv (MR-A)

Nunat Avannarliit naalakkersuisuisa suliffissaqartitsiniarnermut suliffeqarnermullu tunngasuni aamma suliffimmi avatangiisinut inatsiseqartitsinermullu tunngasuni suleqatigiinnerat nunat avannarliit suliffeqarnermut suliffissaqartitsiniarnermullu ministeriinit MR-A-mit siuttuuffigineqarpoq. MR-A ukiumut ataasiarluni ataatsimiittarpoq maannakkut pingaarnertut ataatsimoorluni unammilligassat aamma suliffeqarnermi nunat avannarliit sulissutigisaat oqallisiginiallugit tassani ataatsimoorluni iliuseqarnerit naalakkersuinikkullu ingerlatsinerit nunat nammineerlutik sulissutigisaannut tapertaliunneqarsinnaammata, tamakkulu Nunani Avannarlerni unammillersinnaassuseqartuni nunani avannarlerni suliffeqarnermut ingerlalluartumut ataavartumik tunngavissinissamut iluaqutaasinnaammata qulakkeerinnissutaallutillu.

Kalaallit Nunaat Savalimmiutut Ålanditullu oqalussinnaatitaavoq taasisinnaatitaanani.

MR-A ataatsimiiippoq Oslomi ulloq 28. november 2017-imi. Inuussutissarsiordermut, Suliffeqarnermut, Niuernermut Nukissiuuteqarnermullu Naalakkersuisuusimasoq peqataasinnaasimangilaq.

19. Isumaginninnermut, Ilaqutariinnermut, Naligiissitaanermut Inatsisinillu Atuutsitsinnermut Naalakkersuisoqarfik

19.1 Inuit innarluutillit pisinnaatitaaffii pillugit Naalagaaffii Peqatigiit isumaqatigiissutaat (CRPD)

Danmarkip Inuit Innarluutillit Pisinnaatitaaffii pillugit Naalagaaffii Peqatigiit isumaqatigiissutaat apeqqusiinertaqanngitsumik Kalaallit Nunaannut ulloq 24. august 2009-mi atuutilersussanngorlugu malinneqartussanngortippaa. Inatsisartut 2012-imi ukiakkut ataatsimiinnermi isumaqatigiissut atuutilersippaat.

Kalaallit Nunaat Naalagaaffii Peqatigiit innarluutilinnut komiteannut danskit piffissamut aalajangersimasumut siullermeerlutik nalunaaruteqarnerannut ilanngussaqaqpoq 2014-imi komiteemi danskit aallartitaasa uppernarsaasinneqarnerannut peqataalluni.

Naalagaaffii Peqatigiit innarluutilinnut komiteeata nalunaaruteqarnermut uppernarsaasitsinermullu naggasiissutitut inaarutaasumik alaatsinaataqarsimanerit taamatullu kaammattuutit tunniuppai. Taakkunani ilaatigut ukununga tunngatillugu unammilligassat sammeneqarput: Innarluutilinnut tunngatillugu naalakkersuinikkut iliussissanut pilersaaruteqannginneq, innuttaasunik peqataatitsinnginneq, inatsisini innarluutillit pillugit nunat tamalaat isumaqatigiissutaannik ilanngussaqaqannginneq aamma paasisutissanik naammattunik peqannginneq.

Kaammattuutunik taakkuninnga malitseqartitsiniarneq ingerlavoq. Uku taaneqarsinnaapput:

Naalakkersuisut 2015-imi aalajangiipput, Naalagaaffii Peqatigiit innarluutillit pillugit isumaqatigiissutaanni artikel 33 innuttaasunik inuit innarluutillit kattufiik peqataatitsineq Kalaallit Nunaanni Inuit Pisinnaatitaaffii Pillugit Siunnersuisoqatigiit, Dansk Institut for Menneskerettigheder aamma Isumaginninnermut, Ilaqutariinnut, Naligiissitaanermut Inatsisinillu Atuutsitsinnermut Naalakkersuisoqarfiup akornanni pingasuulluni suleqatigiittoqarneratigut ingerlanneqassasoq.

2017-imi upernaakkut Naalakkersuisut innarluutillit illersuisuat pillugu inatsit akuersissutigaa aamma inunnut innarluutilinnut illersuisup suliffeqarfissaanik pilersitsisoqarpoq. Inuit innarluutillit pisinnaatitaaffii pillugit Naalagaaffii Peqatigiit isumaqatigiissutaat aallaavigalugu inuit innarluutillit illersuisuat qitiusumik inissisimassaaq, inunnullu innarluutilinnut tamanut illersuisuussalluni.

2017-imi ukiakkut ataatsimiinnermi inunnut innarluutilinnut tapersersuisarneq pillugu Inatsisartut inatsisissaattut siunnersuut Naalakkersuisut saqqummiuppaat. Inatsisissatut siunnersuummi nutaami inuit innarluutillit pisinnaatitaaffiisa nukittorsarneqarnissaat sammeneqarpoq.

Danmark, taamatuttaaq Kalaallit Nunaat Savalimmiullu Naalagaaffii Peqatigiit innarluutilinnut komiteannut 2019-imi tullianik nalunaarusiamik tunniussaqaassaaq.

Naalagaaffii Peqatigiit Meeqqat Pillugit Isumaqatigiissutaat: Nalunaarusiamik tunniussineq, malitseqartitsineq aamma uppernarsaasinneqarneq (September 2017)

Naalagaaffii Peqatigiit Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit Isumaqatigiissutaanni aalajangersakkat arlalissuit aalajangersarneqarsimapput, nunat nunat tamalaat isumatigiissutaannik atuutilersitsisut meeqqat naalakkersuinikkut, aningaasaqarnikkut inuuniarnikkut piorsarsimassutsikkullu pisinnaatitaaffilittut inunnut nammineerluinnartutut ataqqissagaat. Nunat inatsisiliornermini, allaffissornikkut aqutsinermi il.il. meeqqat pisinnaatitaaffiik attassiniarlutik imminnut pisussaaffilerput.

Kalaallit Nunaata FN-ip Meeqqat pillugit Isumaqatigiissutaat 1993-imi atortussanngortippaa.

Meeqqat pillugit Isumaqatigiissummi artikili 44, imm. 1 naapertorlugu Kalaallit Nunaata Kunngearfiup Danmarkip Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit FN-ip Komitéanut (Meeqqat pillugit Komitemut) piffissat tallimassaanni nalunaarusiaanut tapersiissutini 2015-imi tunniuppaa.

Isumaginninnermut, Ilaqutariinnermut, Naligiissitaanermut Inatsisinillu Atuutsitsinnermut Naalakkersuisoqarfiup siunnersuutigini kuuaa Kalaallit Nunaat pillugu immikkoortoq naalakkersuisoqarfiit suliamut attuumassuteqartut tapersiissutitut suliaat ataqatigi issarniarlugit.

Kalaallit Nunaata isumaqatigiissummi pisussaaffiinut ilaavoq Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit Ataatsimiititaliamut pisinnaatitaaffiit isumaqatigiissummi akuerisaasut pillugit aalajangiussanut siuarlaat aaqiissutissallu pillugit ukiut tallimakkaarlugit nalunaarusiortarnissaq.

Kunngearfiup Danmarkip tamatuma kingorna ilaatigut nalunaarusiaq kingullermillu nalilerneqarnermi inassuteqaatinik malitseqartitsineq tunngavigalugit Meeqqat pillugit Isumaqatigiisutit eqqortinneqarnerannik nalilerneqarnermi saqqummiissaaq.

Danmark, taamatuttaaq Kalaallit Nunaat Savalimmiullu kingullermik september 2017-imi Meeqqat pillugit komiteemi uppersaasinneqarput. Uppersaasinneqarnermi Danmarkip tallimassaannik piffissamut aalajangersimasumut nalunaarusiaa tamatullu malitseqartitsilluni apeqquterpaaluit ("list of issues") Meeqqat pillugit komiteemit apeqqutigineqartut aallaavigineqarput.

Meeqqat pillugit Komite tamassuma kingorna Kunngearfik Danmarkimut, tassunga ilanngullugu Kalaallit Nunaannut, Meeqqat pillugit Isumaqatigiisutit imarisaata qanoq annertunerusumik eqqortinneqarnissaanut inassuteqaateqassaaq inerniliillunilu oqaaseqaateqassalluni.

Isumaginninnermut, Ilaqutariinnermut, Naligiissitaanermut Inatsisinillu Atuutsitsinnermut Naalakkersuisoqarfiup ataani Naalakkersuisut nittartagaanni Naalagaaffiit Peqatigiit Meeqqat Pillugit Komiteeat, Danmarkip tallimassaannik piffissamut aalajangersimasumut nalunaarusiaa allagaaterpassuillu allat, ilaatigut kingullermik uppersaasinneqarnermeersut, kaammattuutit, inerniliiniarluni oqaaseqaatit allallu kalaallisut, danskisut tuluttullu takuneqarsinnaapput.

[CEDAW \(Arnanut qanorluunniit ittunik assigiinngisitsinerup atorunnaarsinneqarnissaa pillugu Naalagaaffiit Peqatigiit isumaqatigiisutaat\)](#)

Arnanut qanorluunniit ittunik assigiinngisitsinerup atorunnaarsinneqarnissaa pillugu FN-imit isumaqatigiissummi arnat politikikkut, inuttut atukkatigut, kulturikkut aningaasaqarnermilu arlalinnik tunngaviusunik pisinnaatitaaffilerneqarput.

Arnanut qanorluunniit ittunik assigiinngisitsinerup atorunnaarsinneqarnissaa pillugu FN-imit isumaqatigiisut Kalaallit Nunaata 1983-imi atortussanngortippaa.

Kunngearfik Danmark Arnanut qanorluunniit ittunik assigiinngisitsinerup atorunnaarsinneqarnissaa pillugu FN-imit isumaqatigiisut (CEDAW) pillugu ulloq 24. februar 2015 nalilerneqarpoq. Naliliinnermi Kunngearfik Danmarkip piffissat arfineq pingajussaanni komitemut nalunaarusiaa kiisalu tamatuma kingorna malitseqartitsilluni apeqqutit "list of issues", CEDAW-imi komitepe apeqqutigisai aallaavigineqarput.

Komite tamatuma kingorna Kunngearfik Danmarkimut, tassunga ilanngullugu Kalaallit Nunaannut, Isumaqatigiisutit imarisaata qanoq annertunerusumik eqqortinneqarnissaanik inassuteqaateqarpoq inerniliillunilu oqaaseqaateqarluni. Komitepe Kalaallit Nunaannut inassuteqaataani ilaatigut pineqarput arnanut nakuuserfigineqartarnerat pillugu, naartuersittarnerit ikilisinneqarnissaat, arnat amerlanerusut politikimik suliaqarnissaat il.il. pillugit suliniutit patajaallisarnissaat.

Inassuteqaatinik malitseqartitsinerit ingerlapput, tassunga ilanngullugu iliuusissatut pilersaarut, tassani pineqarluni inassuteqaatit qanoq eqqortinneqarsinnaanersut kiisalu inassuteqaatinik malitseqartitsinerimi naalakkesuisoqarfiit suliaassat suliarineqarnissaannik akisussaasussat oqaatigineqarlutik.

Kunngaqarfik Danmarkip Piffissap qiteqqunnerani nalunaarussiaq komitemut martsimi 2017-imi tunniuppa, tassani ilaatigut pineqarluni illersuinerimi iliuutsit pitsaassusaasa pissarsiarineqarsinnaanersalu Kalaallit Nunaata patajaallisaaqqinnissaa pillugu komitep inassuteqaataa Kalaallit Nunaata qanoq mal issaneraa, tassunga ilanngullugu arnat nakuuserfigineqarsimasut qanilleqqusaannginnerat, qanilleqqusinnginneq, uninngaffigineqarnissaannik inerteqquteqarneq peersitsisarnerlu pillugit Danmarkimi inatsisip 2012-ilimeersup aamma Kalaallit Nunaannut atuuttussanngortinneratigut (kunngip peqqussutaatigut,) kisiannili Kalaallit Nunaanni pissutsinut naleqqussarlugu.

Danmark, Kalaallit Nunaat aamma Savalimmiut ilanngullugit, marts 2019-imi qulingiluassaannik piffissamut aalajangersimasumut nalunaarusiamik nassiussaqaassaaq.

Arnanut qanorluunniit ittunik assigiinngisitsinerup atorunnaarsinneqarnissaa pillugu FN -imit isumaqatigiissut, Kunngaqarfik Danmarkip piffissat arfineq pingajussaani nalunaarussiaa allagaatillu allat arlallit, ilaatigut kingullermik nalilerneqarneq, inassuteqaatit, inerniliilluni oqaaseqaatit il.il. naalakkersuisoqarfiup nittartagaani kalaallisut danskisullu atuarneqarsinnaapput.

19.2 Inunnik isumaginninnermut tunngassuteqartuni nunat avannarliit killiit inunnik isumaginninnermut ministeriisa isumaqatigiissuteqarnerat

Nunat avannarliit killiit ilaatigut isumaginninnermik suliaasaqarfimmi ataatsimoorussaqaarnerat pissutigalugu Nunani Avannarlerni Killerni isumaginninnikkut suleqatigiinnerulernissamik Savalimmiut, Islandip aamma Kalaallit Nunaata isumaginninnikkut naalakkersuisui kissaateqarsimapput.

Nunat avannarliit killiit isumaginninnikkut ministeriisa akornanni suleqatigiinnerulemnissaaq immikkoortunik arlalinnik nunat avannarliit killiit isumaginninnikkut ministeriisa suleqatigiissutigissallugit pingaartitaannik aallaaveqassapput, soorlu annersaasarnermut, inuttut atugarliortitaanermut, naligiinnginnermut, innarluuteqarnermut il.il. suliniuteqarnerit.

Isumaqatigiissuteqarnikkut suleqatigiinnissaaq siuarsarniarneqarpoq ukiumoortumik ataatsimiittarnertigut, attaveqatigiinnikkut, oqaloqatigiinnikkut, suleqatigiissitaliornikkut il.il. Suleqatigiinnissamut isumaqatigiissutip ilaatigut tunngavissiivoq ukiumoortumik ataatsimiittarnissanut, Nunat Avannarliit Killiit paarlakaallutik ingerlattagassaannik.

Naalakkersuisoqarfiup suliaraa Nunat Avannarliit Killiit akornanni isumaginninnermut ministerit suleqatigiinnissamut isumaqatigiissutissamut missingiut, taanna Naalakkersuisoqarfiup tusarniaassutigaa.

MR-JÄM-imi ulluni 8. - 9. majimi ataatsimiinnermut atatillugu nunat avannarliit killiit naligiissitaanermut ministerii aammattaa inunnik isumaginninnermut ministeriututisut ataatsimeeqatigiipput Nunani Avannarlerni Killernilu inunnik isumaginninnermut ministerit suleqatigiinnissaat pillugu isumaqatigiissut atsiortulugu. Sara Olsvigip ministereqatini oktober 2017-imi Kalaallit Nunaannut (Sisimiut) qaaqquai innarluuteqarneq oqaluuseriniarlugu, tassami 2017-imi innarluutilinnut tunngassuteqartut immikkut sammineqarmata innarluutilit illersuisuat suliffeqalerluni, nuna tamakkerlugu innarluutilinnut sullissiveqalerluni aamma inunnut innarluutilinnut tapersiisarneq pillugu inatsisissatut siunnersuummik Inatsisartut ukiakkut ataatsimiinneranni saqqummiussisoqarlunii.

Islandimili qinersisoqartussanngornerata kinguneraa ataatsimiinnissaagaluap kingusinnerusumut kinguartinneqarnera.

19.3 Ulloq 15. maj 2017-imi Kangerlussuarmi issittormiut inatsisartuisa komiteeata ataavartup ataatsimiinnerannut peqataaneq

Isumaginninnermut, Ilaqutariinnermut, Naligiissitaanermut Inatsisinillu Atuutsitsinnermut Naalakkersuisuusimasoq Sara Olsvig Naalakkersuisut siulittaasuannut tullersortitut ulloq 15. maj 2017-imi Kangerlussuarmi issittormiut inatsisartuisa komiteeata ataavartup (SCPAR) ataatsimiinnerannut peqataavoq. Ataatsimiinnermi Sara Olsvig Kalaallit Nunaanni naalakkersuinikkut pissutsit saqqummiuppai issittormiullu suleqatigiinnerata pingaaruteqassusia nassuiaateqarfialugu.

Nunat Issittumiittut pissutsimikkut assigiinngilluinnartuupput taamaakkaluartorli ataatsimut unammilligassarpassuaqarlutik, soorlu assersuutigalugu silap pissusaasa allanngorneri, inuiaqatigiinnut atortulersuutit, inunnik isumaginninnermi peqqissaanermilu pissutsit, takornariaqarneq aamma inuussutissarsiutinik ineriartortitsineq nunat issittumiittut allat naalakkersuineramik suliaqartuinut ingerlaavartumik oqaloqatiginnissutigisassallugit pisariaqartunik.

Issittormiut naalakkersuineramik suliaqartut komiteeat naalagaaffiit issittumiittut arfineq pingasut inatsisartuineersunik ilaasortaqqarpoq ilaatigut Nunat Avannarliit Killiit aamma Nunat Avannarliit Siunnersuisoqatigiivi alaatsinaatsutut peqataasarlutik. Kangerlussuarmi komiteep ataatsimiinnerannut inatsisartunut ilaasortat ukuninngaanneersut Rusland, Canada, Finland, Sverige, Island, Savalimmiut aamma Danmark peqataapput.

19.4 Naligiissitaneq pillugu Barbershop-konferencemut peqataaneq, 12. oktoberi 2017, FN-Byen, København

Naalakkersuisoqrfik atorfilittatigoortumik nunat avannarliit aamma nunat tamalaat naligiissitaneq pillugu ataatsimeersuarnerannut "Barbershop Conference: Equality at Home and at Work Mobilizing Men and Boys for Gender Equality" ulloq 12. oktober 2017-imi FN Byenimi, Københavni peqataavoq.

Ataatsimeersuarneq Islandimi nunamut namminermut ministeriaqarfimmit Nunat Avannarliit Ministeriisa Siunnersuisoqatigiivi aamma UN Women tapersersuisoralugit aqqissuussaavoq oqalugiarnepassuarnik, apeqqarissaarneq tunngavigalugu oqallinnermik suleqatigiiaarnernillu imaqarluni.

Naalakkersuisuusimasoq Sara Olsvig ministerit apeqqarissaarfigitinnerannut danskit savalimmiormiullu naligiissitaanermut ministerii peqatigalugit peqataasussaasimagaluarpoq, kisiannili ajoraluartumik peqataasinnaajunnaarsimalluni.

"Barbershop"-ataatsimmersuarnerup ingerlanissaa naapeqatigiiffissatut eqqarsaatigineqarsimavoq angutit anguteqatiminnut angutitut isummaminnik, unammilligassaminnik, misigissutsiminnik, qanoq inissisimanerminnik allanillu oqaloqatiginninnerminnut atorsinnaasaat. Angutit arnallu ataatsimeersuarnermut peqataapput tassani sammineqarmata suliffeqarnermi angerlarsimaffimmilu qanoq naligiissitaanerulertoqarsinnaanersoq. Angutit naligiissitaneq oqallisigineqaleraangat peqataasassapput isummersoqataasassallutillu. Kisitsisitigut paasissutissat misissuinerpassuillu takutippaat angutit arlalippassuartigut arnanut sanilliullugit kinguaattooqqasut. Angutit agguaqatigiissillugu inuuneqqortunerat annikitsumik qaffariaateqarpoq, soorluttaaq angutit amerlanerit qitornaqarnatik, kisimiillutik, inooriaatsip nassatarisaanik nappaateqarlutik, ilinniagaqartut ikinerullutik il.il. inuupput. Tamanna pissutigalugu ilaatigut peqqissutsimik, isumaginninnerik ilinniartitaanermillu ingerlatsivinni angutit immikkut eqqumaffiginiarneqarnissaat pingaaruteqarpoq.

Pissusiviusutigut misilittakkat pisortani taamatullu namminersortuni ilaatigut inatsisunik naalakkersuinikkullu ingerlatsinernik tunngaveqartut aamma suliffeqarnermi qanoq iliorluni naligiinnerusoqalersinnaanersoq ilisimatusartunit, naalakkersuineramik sulialinnit, nunat aallartitaannit namminersortullu sinniisaannit allanillu saqqummiussuunneqarput.

Ataatsimeersuarnermi pingaarnertut oqariartuutigineqarpoq tamanut iluaqutaaginnassasoq ("win-win") suliffeqarnermi tamatigoornerusoqalersuugaluarpat.

19.5 Ataatsimeersuarnermut "The SDGs in the Arctic – Local and Global Perspectives"-imut peqataaneq, ulloq 1. december 2017, Nunanut allanut ministeriaqarfimmi, Københavnimi Taamaani Isumaginninnermut, Ilaqutariinnut, Naligiissitaanermut Inatsisinillu Atuutsitsinnermut Naalakkersuisoq Sara Olsvig nunat tamalaat qaffasissumik ataatsimeersuarnerannut "The SDGs in the Arctic – Local and Global Perspectives"-imut peqataaneq, ulloq 1. december 2017, Nunanut allanut ministeriaqarfimmi, Københavnimi pisumut peqataavoq.

Ataatsimeersuarneq Kalaallit Nunaata aaqqissuisuuffeqatigisaa Naalagaaffiit Peqatigiit Issittumi Piujartitsinissamik Tunngaveqarluni Ineriartortitsinissamut Nunarsuarmi Anguniagaannut (SDG) -mut tunngassuteqarpoq.

Naalakkersuisuusimasoq Sara Olsvig oqalugiarnermi erseqqissaavoq Naalagaaffiit Peqatigiit Issittumi Piujartitsinissamik Tunngaveqarluni Ineriartortitsinissamut Nunarsuarmi Anguniagaat (SDG) Issittumi ilioriusissanut atussallugit ilaatigut pingaaruteqartut, taamatuttaaq suleqatigiinnermut tunngavissatut atortussatullu taamatullu Issittumi patajaatsumik aningaasaqarnermik inuuniarnermullu tunngatillugu ineriartortitsinnermut.

20. Pinngortitamut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfik.

Aatsitassanut Ikummatissanullu tunngassuteqartunut Avatangiisinut Aqutsisoqarfiup maluginiaqqussavaa Avatangiisinut Aqutsisoqarfik Pinngortitaleriffikkoortumik Issittormiut Siunnersuisoqatigiivisa ataanni SDWG-mi suleqatigiissitami Arctic EIA-mi aqutsisuummat.

Tamakku saniatigut Aatsitassanut Ikummatissanullu tunngassuteqartunut Avatangiisinut Aqutsisoqarfiup maluginiaqqussavaa IAEA-mi eqqagassat pillugit nunat tamalaat isumaqatigiissutaat suliasartaanut tunngatillugu Inuussutissarsiornermut Naalakkersuisoqarfiup (ISNNN) ataani kapitali 18-imi UPR 2017-imi allaaserineqarnikummat, aammalu UPR 2018-imi nutaanik ilaartorneqarumaartoq.

20.1 Issittormiut Siunnersuisoqatigiivi

Conservation of Arctic Flora and Fauna (CAFF)

Kalaallit Nunaat Issittormiut Siunnersuisoqatigiivisa suleqatigiissitaannut Conservation of Arctic Flora and Faunamut (CAFF), uumassusillit assigiinngiaartuunissaasa uumasoqatigiiaallu imminnut ataqatigiiaarnissaata illersorneqarnerannik suliaqartumut, peqataavoq aamma Uumassusillit Assigiinngiaartuunissaat pillugu Nunat Tamalaat isumaqatigiissutaata (CBD) piviusunngortinneqarnissaata qulakkeerneqarnissaanut peqataalluni. Kalaallit Nunaat Pinngortitamut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarffikkoortumik Namminersorlutik Oqartussani immikkoortortaarfittut ataqatigiissaarisutut akisussaalluni Naalagaaffeqatigiit suleqatigiissitami Head of Delegationitut soqutigisaat suliarisarpai.

Misissuisarnermi suliniutip "Circumpolar Biodiversity Monitoring Programme" (CBMP) Arctic Biodiversity Assessment-mi (ABA) inassuteqaatinut maannakkut malitseqartinneqarneranut qanimut atanissaa pillugu qulakkeerneqarnissaa Kalaallit Nunaata (Kunngaqarfiup) suli nakkutigisaraa. Kalaallit Nunaat/Danmark suliniummi suli siuttuni peqataavoq.

CAFF-imi sulissutigineqartorpaalussuit Kalaallit Nunaannut attuumassuteqarput. Tassami 2017-imi Issittormiut Siunnersuisoqatigiivisa nalunaarusiaq State of Arctic Marine Biodiversitysaqqummersippaa. Nalunaarusiami tassani issittumi imaani uumasut assigiinngiaartuunerisa qanoq isusiat nakkutilliinermillu suliat ingerlasut taamatullu sumiiffiit ilisimasaqarfigineqanngitsut sumi inneri takuneqarsinnaapput. Tamakku saniatigut uumasoqatigiinnut avataaniit takkuttartunut tunngatillugu ingerlareersunik sulissuteqartoqarpoq.

Arctic Monitoring Assessment Programme (AMAP)

Kalaallit Nunaat Issittormiut Siunnersuisoqatigiivisa suleqatigiissitaannut Arctic Monitoring Assessment Programmamut (AMAP) peqataavoq, silap pissusaasa allanngornerinik avatangiisinullu tunngatillugu ajornartorsiutaajunnartunik allanik soorlu avatangiisini toqunartut Issittumi peqqissutsimut qanoq sunniuttarnerinik - uumasuni inunnilumi - sammisaqartumut.

Aprilimi 2017-imi Issittumi silap allanngoriartornera aamma aputip, sikup erngullu allanngoriartornerat pillugu nalunaarusiaq "Snow, Water, Ice, Permafrost in the Arctic" AMAP-ip avammut saqqummiuppaa. AMAP-ip aamma nalunaarusiaq "Adaptation Actions for a Changing Arctic" 2018-ip ingerlanerani avammut saqqummiutissavaa. Silap allanngoriartarnerata Kalaallit Nunaata kitaani aamma Canadami Nunavumi ajornartorsiortitsinera periarfissallu nalunaarusiami allaaserineqarput.

Nalunaarusiat taakku saniatigut paamik metanimillu, qinngornerit uloriarnartut, peqqissuseq aamma sialuk apullu svovlsyriilik il.il. pillugit nalunaarusiat AMAP-ip ukiuni marlussunni kingullerni saqqummersittarnikuuai.

Protection of the Arctic Marine Environment (PAME)

Kalaallit Nunaat Issittormiut Siunnersuisoqatigiivisa suleqatigiissitaannut PAME-mut, issittumi imaani avatangiisit illersorneqarnerannik suliaqartumut suleqataavoq. PAME siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu naalackersuinikkut anguniakkat iluaqutigalugit issittumi imaani avatangiisit nunameersunik imaaneersunillu mingutsitaanerannut tunngasunik suliaqarpoq.

PAME sulivoq Issittumi imaani avatangiisinut tunngassuteqartuni ilisimasanik kannertusaaneq nukittorsarniarlugu suliniuterpaaluit assigiinngiaartut naalackersuinikkut kaammattuutunik, nalunaarusianik ilitsersuutunik allanillu kinguneqarsinnaasut pilersiornerisigut suliarisarn erisigullu. Suliniutinut tunngasut tasaanerupput imaani illersuiffissat, uumasoqatigiit avataaniit takkuttut, imaani eqqakkat, HFO imaatigullu angallassineq.

PAME-p 2017-2019-imut sulinissamut pilersaarutaani nutaami killeqarfiit akimorlugit suleqatigiinnerup annertusarneqarnissaa suli sammisaraa. PAME-p nunat tamat akornanni suleqatigiiffiit, naalagaaffiit alaatsinaattuullutik peqataasartut aamma Issittumi Siunnersuisoqatigiinni suleqatigiissitaliat allat suleqatigai. PAME-p assersuutigalugu 2018-imi Issittumi uumasut amerliartupiloortut pillugit suleqatigiissitaliap Conservation of Arctic Flora and Fauna (CAFF) suli suleqatigissavaa.

Namminersorlutik Oqartussat Pinngortitamut Avatangiisinullu Naalackersuisoqarfik sinniisoralugu Naalagaaffeqatigiiffiup aallartitaani PAME-p ataatsimiinnerani peqataasarpoq.

Task Force of Arctic Marine Cooperation Issittumi Siunnersuisoqatigiit ataanni ingerlanneqarpoq (TFAMC)

Issittumi Siunnersuisoqatigiit "Task Force of Arctic Marine Cooperation" (TFAMC) 2015-imi pilersippaat. Suleqatigiissitaq issittumi immat pillugit pitsaanerusumik siunissami suleqatigiinnissamik pisariaqartitsinerup oqallisiginissaanik nalilersornissanillu suliakkerneqarpoq, tassunga ilanngullugu assersuutigalugu nunarsuup immikkoortuani isumaqatigiissusiornikkut imaluunniit Issittumi immanik illersorneqartussanik tikkuussinissamut periutsinik tikkuussinikkut suleqatigiiffimmik aalajangersimasumik pisariaqartitsineq ilanngullugu eqqarsaatigalugu. Taamaattoq isumaqatigiissuteqartoqanngitsoorpoq. Issittormiut Siunnersuisoqatigiivisa ministeriisa ataatsimiinneranni 2017-imi suleqatigiissitamut nutaamik piginnaatitsissuteqartoqarpoq ukiuni 2017-imiit 2019-imut oqaloqatigiinnernik ingerlatitseqqittoqartussanngorlugu. Kalaallit Nunaat Pinngortitamut Avatangiisinullu Naalackersuisoqarfik Namminersorlutik Oqartussani akisussaalluni ataqatigiissaarisoralugu taamatut sulinermut suleqataavoq.

20.2 Nunani tamalaani uumassusillit assigiinngiaartuunerat

Uumassusillit assigiinngiaartuunerat pillugu nunat tamalaat isumaqatigiissutaat (CBD) Uumassusillit assigiinngiaartuunerat pillugu nunat tamalaat isumaqatigiissutaanni pineqarput timip sananeqaatai, uumasoqatigiiaat aamma uumassusillit imminnut sunniivigeqatigiittarnerat. Pinngortitamut Avatangiisinullu Naalackersuisoqarfiup nunat tamalaat isumaqatigiissutaat taanna susassaqarfigaa nunallu tamalaat isumaqatigiissutaata ataani isumaqatigiinniarnernut suleqataalluni peqataasarluni. Uumassusillit assigiinngisitaarlunnarnerat pillugu isumaqatigiissut taannaavoq pisuussutinik uumassusilinnik iluaquteqarneq piujuaannartitsinermik tunngaveqartumik ingerlannissaanik aalajangersaasoq aamma pisuussutinik uumassusilinnik nakkutilliinermi mianersornissamik tunngavik atorneqassasoq.

Kalaallit Nunaanni immikkut malinnaavigisaq tassaavoq imarpinnik illersuineq pillugu oqallinnerit aamma imarpinni sumiiffinnik pinngortitami atassuteqatigiinnermi uumasoqarfiusunillu pingaar uteqartunik (Ecologically or Biologically Significant Marine Areas EBSA) paasiniaanermi suleriaaseq. Aammattaaq FN-imi Nunat Inoqqaavi pillugit isumaqatigiissutaanni (UNDRIP) nunap inoqqaavisa ilisimasaannik avitseqatigiittarneq pillugu kajumissutsimik siunnersueriaatsinik oqalliseqarnermi Kalaallit Nunaat peqataavoq.

Naalagaaffiit Peqatigiinni imartat oqartussaaffigineqartut avataanni uumasunik assigiinngisitaartunik illersuineq piujuartitsinermillu tunngaveqarluni atuineq (BBNJ – Biodiversity Beyond Areas of National Jurisdiction)

Nunarsuami immani tamani uumassusillit assigiinngiarnernanik illersuineq pillugu nunarsuarmi suli isumaqatigiissusiortoqarnikuunngimmat FN-imi aalajangiisoqarpoq FN-imi imarpiit pillugit maannakkut isumaqatigiissummut (UNCLOS – United Nations Convention on the Law of the Sea) ilassummik suliaqartoqassasoq.

Ukiuni 2015-imiit 2017-imut isumaqatigiissutip taamaattup imarisassai oqallisigineqarnikuupput. Oqallinnerit tamakku kinguneraat Naalagaaffiit Peqatigiit Ataatsimeersuarneranni kaammattuut 72/249-mi 24. december 2017-imeersumi aalajangiunneqarmat Naalagaaffiit Peqatigiit susassa qarfianni naalakkersuisut ataatsimeersuarnissaat aallartinneqassasoq. Naalagaaffiit Peqatigiinni april 2018-imi sivikitsumik ataatsimiittoqassaaq. Tamaalereerpat piffissami 2018-imiit - 2020-imut Naalagaaffiit Peqatigiinni isumaqatigiinniarluni ataatsimeeqattaartoqartassaaq isumaqatigiissuteqartoqarnissaa anguniarlugu.

Isumaqatigiinniarnerni Imaani isumalluutitut taakkunanngaanniillu pissarsiassat agguanneqartarnerat pillugu apeqqutitut tunngasut, sumiiffiit aallaavigalugit ingerlatsinermut ator neqartussat taamatuttaaq imaani sumiiffiit illersugaasussat, avatangiisinut sunniutaasartunik nalilersuinerit, aalisarsinnaassutsimik annertusaaneq aamma imaani teknologimik nuussisarneq tamatullu tamanut tunngatillugu sammisassat pillugit oqaluserisassat suussusersiniarneqartassapput.

Pinngortitamut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfik Kalaallit Nunaata inissisimaffissaanik ata qatigiissaarisuussaaq Kunng eqarfiullu aallartitaanut peqataasassalluni Kalaallit Nunaata soqutigisaasa isumagineqartarnissaat siunertarlugu.

20.3 Oslo-Paris nunat tamalaat isumaqatigiissutaat (OSPAR)

Isumaqatigiissummi Oslo-Paris siunertaavoq immami avatangiisini mingutsitsinermik pitsaaliuinissaq akiuinissarlu. Isumaqatigiissut OSPAR nunat 15-init Atlantikup Avannaata Kangiani immami avatangiisinik immamilu uumassusillit assigiinngiarnernanik illersuinerimik suleqatigiittunit atsiorneqarnikuuvoq atuuttussanngortinneqarnikuullunilu. Tassunga atillugu Kalaallit Nunaanni uumasut nassaassaasut, uumassusillit assigiinngiarnernat immami sumiiffiit illersugaasut pillugit ajornartorsiutinik aamma ajornartorsiutinik aatsitassarsionermut tunngasunik suliaqartoqarpoq.

OSPAR-imi nunarsuup immikkoortui sisamaapput, taakkunannga Nunarsuup Immikkoortua 1 tassaalluni Kalaallit Nunaata, Islandip Norgellu eqqaanni immat. Ukioq kingulleq OSPAR-imi nunarsuup immikkoortua 1 immikkut sammineqarpoq. 2016-imi OSPAR-imi Kalaallit Nunaata avannaata kangiani nunanit inatsisitigut oqartussaaffigineqanngitsumi imaani sumiiffimmik illersugaasumik pilersitsinissaq pillugu oqallittoqarpoq. Pinngortitamut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfik Nunanut Allanut Pisorta qarfik peqatigalugu atorfilittatigoortumik naalagaaffe qatigiit ataatsimiigiartitaasa ilaattut peqataavoq. Tamatuma inerneraa aalajangiisoqarmat Kalaallit Nunaata kissaatigisaatut siunnersuut OSPAR-ip susassa qarfiatut suliarineqassanngitsoq. Kunng eqarfik Danmark Norge Islandilu peqatigalugit siunnersuummik akerliliinermi tunngavilersuutit erseqqissarlugit ataatsimut nalunaaruteqarput. Tassunga ilanngullugu pingaartumik sumiiffimmik siunnersuutigineqartumik illersuinissaq maannakkorpiaq pisariaqartinneqanngitsoq kiisalu Issittumi immamik illersuinerit pillugit apeqqutit Issittumi Siunnersuisoqatigiini oqallisigineqarnissaat kissaatigineqartoq. Imaani sumiiffiit illersukkat OSPAR-imi suli maannakkut oqallisaasorujussuupput.

20.4. Nunat avannarliit ministeriisa siunnersuisoqatigiivi

Kalaallit Nunaat atorfilittatigoortumik 2017-imi Nunat Avannarliit Ministeriisa Avatangiisinut Siunnersuisoqatigiivisa ukiu moortumik ataatsimiinneritut marloriarluni peqataasarpog.

Ministerit Siunnersuisoqatigiivisa pingaarnertut oqallisigisaat imaani plastikkinik eqqakkanut, Oslomi nalunaarutip akuersissutigineqarnissaanut (Parisimi isumaqatigiissutip nunani avannarlerni malitseqartinneqarnera aamma silap pissusaanut tunngatillugu apeqqutip oqaluuserineqartartuni pingartinneqartuaannarnissaa), Nunat Avannarliit Ministeriisa Siunnersuisoqatigiivisa avatangiisinut silallu pissusaanut tunngatillugu sulinerisa paaseqqissaarneqarnissaannut taamatullu tamakkununga tunngasut 2019-imit 2024-mut suleqatigiissutigineqarnissaannut pilersaarutissanut tunngassuteqartarput.

Kalaallit Nunaat paasiniaqqissaarnermut taamatullu suleqatigiinnissamut pilersaarummut ilanngussaqqarpoq. Ukiuni tulluuttuni sulinissamut kalaallit pingaarnepaatissavat uumassusillit assigiinngiaartuunerat aamma uumassusillit imminnut sunniivigeqatigiittarnerat pillugit ilisimasanik annertusaanerit. Tamakku saniatigut pingaaruteqqarpoq Nunat Avannarliit Ministeriisa Siunnersuisoqatigiivisa suliarisartagaasa Issittormiut Siunnersuisoqatigiivisa sulinerannut qanillisassallugit.

2018-imiit Nunat Avannarliit Ministeriisa Avatangiisinut Siunnersuisoqatigiivisa taaguutaat Nunat Avannarliit Ministeriisa Avatangiisinut Silallu Pissusiinut Siunnersuisoqatigiinngorlugu allanngortinneqassaaq ersersinniarlugu silap pissusiinut tunngassuteqartut Ministerit Siunnersuisoqatigiivisa suliaasaqqarfiisa pingaarutilimmik ilagigaat.

Pinngortitamut Avatangiisnullu Naalakkersuisoqqarfik atorfilittat suleqatigiiffiisa sulinerinut ukununga peqataavoq: Imaanut tunngasulerisut - Havgruppen (HAV), Nunani Avannarlerni Eqqagassalerisut - Nordisk Affaldsgruppe (NAG) aamma Inukitsunngualerisut - Småsamfundsgruppen (Piujuartitsinissamik Tunngaveqarluni Inuussutissaqarnermut Tunisassiornermullu suleqatigiissitap ataani) aamma Nunasuarmi Uumassusillit Sunniivigeqatigiittarneranni (TEG) sulisoqarnera paasisimallugu.

21. Namminiilivinnermut, Nunanut Allanut Nunalerinermullu Naalakkersuisoqarfik

Siusinnerusukkut Namminiilivinnermut Naalakkersuisoq immikkut Namminiilivinnermut tungassuteqartunik nunani allanik suliaqarsimanngilaq, kisiannili Naalakkersuisup siusinnerusukkut Nunanut Allanut Naalakkersuisutut nunani allani ataatsimiinnerit peqataaffigisarsimavai.

22. Ilinniartitaanermut, Kultureqarnermut, Ilisimatusarnermut Ilageeqarnermullu Naalackersuisoqarfik

22.1 Ilinniartitaaneq

Reykjavíkimi nalunaarut, tassaasoq ingerlaqqilluni ilinniarnert pillugit allagartanik akuersaarinneq pillugu Nunat Avannarliit nalunaarutaat, 2016-imi nutarterneqarpoq. 2016-imi nutartigaq suliffeqarfiit suliamut attuumassuteqartut sulii qaninnerusumik suleqatigiinnerannik kinguneqassaaq aamma Nunani Avannarlerni Europamilu ingerlaqqilluni ilinniarnerni pisariaqartitanut allanngortunut naleqqussaaneermi aallaaviussalluni ineriartortitsinermilu ataatsimut malitseqartitsinermi siuarsaataassalluni. Isumaqatigiissut nutartigaq Nunani Avannarlerni ministerit atsiorkaat, taakkununga ilaalluni taamanikkut Ilinniartitaanermut, Kultureqarnermut, Ilisimatusarnermut Ilageeqarnermullu Naalackersuisuusimasoq. Aammattaaq oqaatsinik ilinniarnernup qaffassarneqarnera pillugu Immikkut ilisimasallit sulinerminni tungavissaannik Naalackersuisoqarfik suliaqarpoq. Suliniut taanna Danmarks Evalueringsinstitutip (EVA) meeqqat atuarfiannik misissueqqissaarnerani paasisanik malitseqartitsineruvoq. Ilinniartitsisut oqaatsinik ilinniartitsinerisa sunniuteqarnerunissaanik atuartullu oqaatsinik ilikkagaqartarnerisa pitsaanerulernissaannik immikkut ilisimasallit anguniagaqarlutik sulissapput.

22.2 Den Europæiske Unionip aamma Kalaallit Nunaata akornanni peqatigiilluni suleqatigiinnissamut isumaqatigiissut

EU-p aamma Kalaallit Nunaata akornanni attuumassutit pillugit siunnersuisoqatigiit 12. marts 2014-imi aalajangiinerisigut pilersaarusiimi anguniakkat nalunaarutiginissaannut anguniarnissaannullu piffissami ukiuni arfineq marlunni DKK 1,6 mia. tungaanut EU-miit isertitaqarnissaq Kalaallit Nunaannit qulakkeerneqarsimavoq.

Suliniuteqarnissamut allagaq Europa-Kommissionip kiisalu Kalaallit Nunaanni Danmarkimilu naalackersuisut akornanni annertuumik tusarniaasoqareerneratigut september 2014-imi Europa-Kommissionimit akuerineqarpoq.

Ilinniartitaaneq suleqatigiinnermi isiginiarneqartussatut toqqarneqarsimavoq, taamaalilluni 2007-2013-imi suliniutaasimasut assigalugit isiginiarneqarsimasut allanngortinnagit ingerlaqqittoqarluni. EU-mut Suleqatigiinnissamik Isumaqatigiissutitsinni pisinnaatitaavugut ilinniartitaanivut ilusilersusallugit, taamaalillutik taakku naleqartitanut Kalaallit Nunaata ingerlataanut naapertuunniassammata. Kisiannili peqatigitillugu Suleqatigiinnissamik Isumaqatigiissutikkut akisussaaffiligaavugut maanit ilinniartitaanitsinnik qaffasinnerulersitsinissarput qulakkiissallugu aamma tamanna sunniuteqartissallugu sulissutigineqartullu ingerlaavartumik nalilersortassallugit.

Suleqatigiinnissamik isumaqatigiissummut tunngatillugu atulersitsineq taamaalillunilu sulineq sulii Ilinniartitaanermut, Kultureqarnermut, Ilisimatusarnermut Ilageeqarnermullu Naalackersuisoqarfimmit isumagineqassaaq, Aningaasaqarnermut Akileraartarnermullu Naalackersuisoqarfik kiisalu Kalaallit Nunaata kiisalu Danmarkip EU-mi Sinniisoqarfia suleqatigalugit.

Ilinniartitaanermut tunngassuteqartut naalackersuinikkut oqallisigineqartarnerat

2018-imi martsip aallartinnerani ukiumoortumik marloriarluni policy dialogue-ataatsimiittarnerit aappaat Kalaallit Nunaanni Namminersorlutik Oqartussat aamma EU kommissionip akornanni Bruxellesimi ingerlanneqarput, ilaatigut ilinniartitaanermut aningaasaliisarnermullu tunngassuteqartuni pilersaarutit siuarsaanissallu oqallisigineqarlutik.

Ilinniartitaanermut, Kultureqarnermut, Ilisimatusarnermut Ilageeqarnermullu Naalackersuisoqarfimmeersut, Aningaasaqarnermut Akileraartarnermullu Naalackersuisoqarfimmeersut aamma Kalaallit Nunaata Bruxellesimi Sinniisoqarfianeersut saniatigut aammattaaq Kalaallit Nunaanniit

Kommune Kujallermeersut aamma Inuussutissarsiornermut, Suliffeqarnermut, Niuernermet Nukissiuuteqarnermullu Naalackersuisoqarfimmeersut peqataapput. Kommunit peqataasarnert 2017-imiilli ileqqulersimavoq taamaalillunilu Europa-Kommissionimut ajornannginnerulerluni meeqqat atuarfiannut tunngatillugu Kalaallit Nunaanni pissutsit paasilluarnerunissaannut. Tulliani policy dialogue-ataatsimiinneq 2018-imi augustusip naalernerani Qaqortumi pissasoq naatsorsuutigineqarpoq.

Piffissap qiteqqunnerani naliliineq aamma isumaqatigiissutissap nutaap isumaqatigiinniutigineqarnera

2014-imiit - 2020-mut EU-ip avataani aningaasalersuisarnermut atortuinik arfineq-pingasunik Europa-Kommissioni piffissap qiteqqunnerani nalilersuivoq. EU-ip avataani aningaasalersuisarnermut atortuinik nalilersuineq, matumani Kalaallit Nunaannut aningaasalersuisarnermi atortumik, EU-p missingersuutaanut ataatsimoortumut aalajangiiniarnermi tunngavissiisaaq.

Kalaallit Nunaannut aningaasalersuisarnermi atortoq (Siunnersuisoqatigiit 2014/137 / EU-mi aalajangiinerat) atortuusoq, Kalaallit Nunaata, Danmarkip aamma EU-p akornanni pissutsinik iluarsisutaasartoq nalissaqanngilaq. Taassuma toqqammavia Kalaallit Nunaata, Danmarkip EU-llu akornanni naalackersuinikkut isumaqatigiissutaavoq, tamanna Den Europæiske Unionimi siunnersuisoqatigiit aalajangiinerisigut atuuttunngortinnetarpoq. Kalaallit Nunaata Europamiut Ataatsimooqatigiiffiannit anereernerani 1985-amilu OLT-mut ilaasortaalerani EU-mut atassuteqalerani illuatungeriit akornanni qanimut ataavartumillu attaveqarnerup pigiinnarneqarnissaa siunertaavoq.

EU-Kommissionip inaarutaasumik nalunaarutaa kingornatigut attuumassuteqartut tusarniaaffigineqartut, ilaatigut Namminersorlutik Oqartussat akissuteqareerlutik isummersuereepata suliarineqarumaarpoq. Nalunaarusiaq ilaatigut 2020-p kingorna atuuttussamik nutaamik isumaqatigiissummut isumaqatigiinniarnermut atorneqassaaq. Isumaqatigiissummut nutaamut isumaqatigiinniarnert 2018-imi aallartissapput.

22.3 GUX

Ilinniarnertuunngorniartunut United World Collegemi, Canadami Norgemilu nunat tamat akornanni ilinniartinnit, ilinnialersunut ukiut marluk tamaasa scholarships marluk Naalackersuisoqarfiup ukiut tamaasa agguaattarpai.

Ileqqulersimasutut Joint Science Education Project (JSEP) aqqissuussisaaq Kangerlussuarmi sermersuarmilu juunimi juulimilu sapaatit akunneri pingasut sinnerlugit ingerlasumik. Peqataassapput ilinniarnertuunngorniartut 20-t USA-meersut, Danmarkimeersut Kalaallit Nunaanneersullu taamatullu ilinniartinnit ilinniagaqartut pingasut. JSEP aqqissuunnetarpoq NSF/Dartmouth University aamma Namminersorlutik Oqartussat suleqatigiinnerisigut aallaaveqarlunilu Danmarkip, USA-p aamma Kalaallit Nunaata suleqatigiinnissamik isumaqatigiissutaannik.

JSEP marlungorlugu avitaavoq. Sapaatit akunneri marluk Kangerlussuaq Science Field School-imik (KSFS) sapaatillu akunnerat ataaseq Science Education Week-imik (SciEd). Sapaatit akunneri marluk Kangerlussuaq Science Field School-imik (KSFS) sapaatillu akunnerat ataaseq Science Education Week-imik (SciEd). KSFS Kalaallit Nunaannit aqutaavoq SciEd-ilu USA-mit. KSFS-ermermi Kangerlussuup eqqaani ilisimatusartut takusarneqartarput SciEd-ermermilu sermersuarmi ilisimtusarfiit ilaannut timmisartorluni angalasoqartarpoq. Imarisaannut tunngatillugu ilisimatusartut nunami suliffianni naapinniarnetartarput Kalaallit Nunanni pinngortitamut tunngasunik ilisimatusarneq ilinniarnetartarluni pinngortitallu ilisimatusarfigineqarnerani soqutiginninneq annertusarneqartarluni, ingerlaqqiffiusunut ilinnialersitsiniartararluni nunanilu tamalaani attaveqarfissiiniartararluni kiisalu naggataatigut inuusit tuluttut piginnaasaat annertusarnarneqartarlutik.

22.4 Kultureqarneq

Taamanikkut Kultureqarnermut Naalakkersuisoq, Doris Jakobsen, eqqumiitsuliat kulturillu Europami, Nunani Avannarlerni nunanilu allani takutinneqarnissaasa periarfissaqarnissaannut tapersiivoq. Tassani eqqumiitsuliortut kultureqarnermillu suliaqartut Kalaallit Nunaanneersut nunat avannarliit ataatsimoorlutik Londonimi kultureqarnermik sammisaqartitsinerannut atatillugu tapiiffigineqarput.

Aaqqissuussivigineqarput Southbank Centremi aaqqissuussinerit assigiinngitsut. Taamaalilluni Kultureqarnermut Naalakkersuisuusimasup Julie Edel Hardenberg, angutit erinarsoqatigiit Qissiat aamma kalattoortartut NAIP takutitsinerit assigiinngitsunut pingasunut peqataanerannut tapiiffigai.

Kultureqarnermut Naalakkersuisuusimasoq sinnerlugu naalakkersuisoqarfik Allamut Oqaasiinut Vigdís Finnbogadóttir Instituttetip Islandimi april 2017-imi ammarneqarneranut peqataavoq. Institutti Islandip Universitetiani ilisimatusarfiuvoq.

Qeqqata Kommuniata UNESCO’p Nunarsuarmit kingornussassaannut allattorsimaffianut qinnuteqaataa januar 2017-imi Kultureqarnermut Naalakkersuisuusimasumit Doris J. Jensenim atsiorneqarpoq. Nuna pineqartoq imatut qinnuteqaatigineqarpoq “Aasivissuit – Nipisat, Inuit Sermersuup Immallu akornanni piniariartarfiat”, nuna kultureqassutsimigut nalissaqanngitsoq Sermersuarmit nunap timaani aavariartarfitsigut kangerlunnut avammut qeqertat tungaannut oqaluttuassartalinnik illukorpussualik.

Kommune Kujallip UNESCO’p Nunarsuarmit kingornussassaannut allattorsimaffianut qinnuteqaataa ima taallugu “Kujataa Greenland: Norse and Inuit Farming af the Edge of the Ice Cap” Naalakkersuisut minnerunngitsumillu Kommune Kujallip nuannaarutigeqisaanik ulloq 9. juli 2017-imi ilanngunneqarpoq.

Nuuk Nordisk Kulturfestival oktober 2017-imi eqqumiitsuliortunut kultureqarnermillu suliaqartunut nunanit arlalinneersunut, pingaartumik nunanit avannarlernerneersunut Nuuliarsimasunut ingerlanneqarpoq. Aaqqissuussineq Kultureqarnermut Naalakkersuisuusimasumit ilaatigut tapiiffigineqarpoq.

Kultureqarneq pillugu Nunani Avannarlerni Ministerit Siunnersuisoqatigiiffiat

Kultureqarnermut Naalakkersuisoq sinnerlugu Naalakkersuisoqarfik Nunani Avannarlerni Kultureqarnermut ministerit ataatsimiinneranni (MR-K 1/17) april 2017-mi Svalbardimi peqataavoq. Ataatsimiinnermut atatillugu timersorneq pillugu isumasioqatigiittoqarpoq. Oktober/november 2017-imi Kultureqarnermut Naalakkersuisuusimasoq Kultureqarnermut Ministerit Siunnersuisoqatigiivisa ataatsimiinnerannut (MR-K 2/17) peqataavoq. Ataatsimiinnermut atatillugu “Kulturforum” qulequtsiullugu isumasioqatigiittoqarpoq naalakkersuisoqarfiup peqataaffigisaani.

22.5 Ilisimatuutut misissuineq

Issittumi, Europami nunallu tamalaat ilisimatusarnermi attaveqatigiiffinni peqataaneq Kalaallit Nunaannut pingaaruteqartorujussuuvoq, tassani nunat allat amerlanersaattulli ilisimatusarnermi isumalluutit killeqarput. Ilisimatusarneq pillugu politikimi anguniakkat ilaatigut Kalaallit Nunaanni ilisimatusarfiit, ilaatigut Danmarkimi nunanilu allani ilisimatusarfiit aqcutigalugit Kalaallit Nunaanni Kalaalillu Nunaat pillugu ilisimatusarnerit anguniarneqartarput.

Issittormiut Siunnersuisoqatigiit ministeriisa maj 2017-imi ataatsimiinneranni nunanut allanut ministerit taamatutaaq ministerit Kalaallit Nunaanneersut Savalimmiunersullu atsiorpaat Issittumi ilisimatusarnermik suleqatigiinnissamik isumaqatigiissut inatsisitigut pisussaaffigisaq.

Isumaqatigiissumiippit ilisimatusarneq, ilinniartitaaneq, paasisutissanik paarlaasseqatigiittarneq, ilisimatusarnermut atortulersuutinik atuisinnaaneq nunanullu issittumiittunut tikissinnaaneq.

Danmark isumaqatigiissummut katersuiffissaavoq ilaatigut tamanna isumaqarluni Danmarkip atuutilersitsiniarnerup qulakkeerneqarnissaa pisortatigoortumik akisussaaffigaa. Taamatutaaq Danmarkip isumaqatigiissutit malitseqartinnissaanut ingerlaatsimik aallartitsinissaq akisussaaffigaa kingusinnerpaamillu isumaqatigiissutit atuutilerneraniit ukiup ataatsip qaangiunnerani

isumaqatigiissuteqartut ataatsimeeqatigineqassapput isumaqatigiissutip sunniutai piviusunngortinneqarsimaneralu naliliiviginiarlugit. Matuma allanneqarnerani peqataasut tamarmik Canada eqqaassanngikkaanni tamarmik isumaqatigiissut atuuttussanngortissimavaat.

Arctic Science Summit Week 2018 (ASSW)

ASSW tassaavoq Issittumi ilisimatusarnermi suleqatigiiffik amerlasuunik peqataaffigineqartoq, taannalu ukiumut ataasiarluni nunarsuarmi sumiiffinni assigiinngitsuni ataatsimiittarpoq. Ukioq manna Davozimi Schweizimiittumi ataatsimiittoqassaaq. Aaqqissuussinermi ilisimatusartut aalajangiisartullu ilisimatusarnermi paasisat aammalumi Issittumi ilisimatusarnerup sumut sammiveqarluni ingerlanneqarnera malinnaavigerusullugu peqataaffigerusuttarpat.

22.6 Digitalimik Sullissinermut Aqutsisoqarfik

Inunnut paasisutissat pillugit inatsit pillugu Kunngip peqqussutaa

Inunnik paasisutissat suliarineqartarnerat pillugu peqqussut nr. 1238, 14. oktoberi 2016-imeersoq ulloq 1. december 2016-imi atuutilerpoq. Taamaalilluni malittarisassanik aalajangersaasoqarpoq inunnik paasisutissat qanoq ilillugit nunanut allanut nuunneqartarsinnaanersut. Danmarkimik EU-milu nunanik allanik peqateqartilluni Kalaallit Nunaata inunnik paasisutissanik nuussisarneq pillugu EU-p aalajangersagai naammassisimasussaavai. EU-p maannakkut Kalaallit Nunaat nunatut ilaasortaannngitsutut isumannaatsutut akuerinngimmagu isumaqatigiissutit tamarmik Kalaallit Nunaannut tassanngaanniillu inunnik paasisutissanik kinguneqartut paasisutissat suliarineqartarnerat pillugu isumaqatigiissummik aamma EU-p paasisutissanik nuussisarneq pillugu isumaqatigiissutaanik tamatigut atornerqartartussanik pingasunik imaqartassapput. Tamakkununnga piomasaaqatit ulloq 25. maj 2018-imi sukateriffigineqassapput, EU'p paasisutissat illersorneqartarnerat pillugu peqqussutaa Danmarkimi EU-llu sinnerani atuutileripat.

Tungaviumik paasisutissat pillugit suliaq

Tungaviumik paasisutissat inuit, suliffeqarfiit, illuutit, najugaqarfiit il.il. pillugit paasisutissanut tungaviumut arlalinnut taaguutaavoq. Paasisutissanik taakkuninnga nalunaarsuineq ullumikkut ataasiakkaat arlalinnngorlugit nalunaarsorsimasutut saniatigoortumillu nalunaarsorsimasutut ingerlanneqartarpoq. Tamanna aaqqiissut ataqatigiissuseq qulakkiinngilaa taamaasilluni paasisutissanik atueqqinneq aamma. Taamaattumik tungaviumik paasisutissanut programi pilersinneqarpoq. Tungaviumik paasisutissanut programimik anguniagaqarneq paasisutissat eqqortut qulakkeerneqassapput, nalunaarsuiffimmi ataatsimi nutarterisoqaraangat akeqanngitsumik tamanit atornerqarsinnaassapput. Tungaviumik paasisutissat ajornanngitsumik isumannaatsumillu tamanit atornerqarsinnaassapput - oqartussaasunit, suliffeqarfinnit innuttaasunillu. Tungaviumik paasisutissat taamaalillutik pisortat suliffeqarfiini ingerlatsineq sunniuteqarluarnerusumik, nutaaliaanerumik kiisalu suliffeqarfinnut namminersortunut alliarortitsinissamut tunisassiorluarsinnaanissamullu iluaqutaassapput.